

Agenda **Besòs**

consorcibesòs

Diagnosi **Eix Transversal 1**

Participació, Polítiques Públiques
i Mirades del Territori Besòs

Direcció:

consorcibesos

Redacció:

Equip redactor:

IGOP/UAB

Ismael Blanco

Helena Cruz

Charlotte Farnández

Aina Gomà

Joan Subirats

Núria Velasco

EIX TRANSVERSAL 1: PARTICIPACIÓ, POLÍTIQUES PÚBLIQUES I MIRADES DEL TERRITORI BESÒS

1. TEIXIT SOCIAL I PARTICIPACIÓ CIUTADANA	5
1.1. INTRODUCCIÓ	5
1.2. ASSOCIACIONISME	6
1.3. INNOVACIÓ SOCIAL	15
1.4. PROJECTES RELLEVANTS	29
1.5. UNA MIRADA TRANSVERSAL AL TEIXIT SOCIAL	32
1.6. PARTICIPACIÓ ELECTORAL AL TERRITORI BESÒS	34
2. DENSITAT INSTITUCIONAL I POLÍTIQUES PÚBLIQUES	37
2.1. COM ANALITZEM LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DEL TERRITORI BESÒS	37
2.2. TENDÈNCIES EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES	38
3. MIRADES DEL TERRITORI	43
3.1. METODOLOGIA	43
3.2. VISIÓ GLOBAL DEL TERRITORI BESÒS	44
3.3. ASPECTES POBLACIONALS	49
3.4. ASPECTES ECONÒMICS	53
3.5. ASPECTES TERRITORIALS	58
3.6. TEIXIT SOCIAL I PARTICIPACIÓ CIUTADANA	65
3.7. TRAJECTÒRIA INSTITUCIONAL	68
4. CONCLUSIONS	71
ANNEX	73
PLATAFORMES, MOBILITZACIONS SOCIALS I ASSEMBLEES	75
PROJECTES RELLEVANTS DEL TEIXIT SOCIAL	83
RECULL DE PREMSA	107

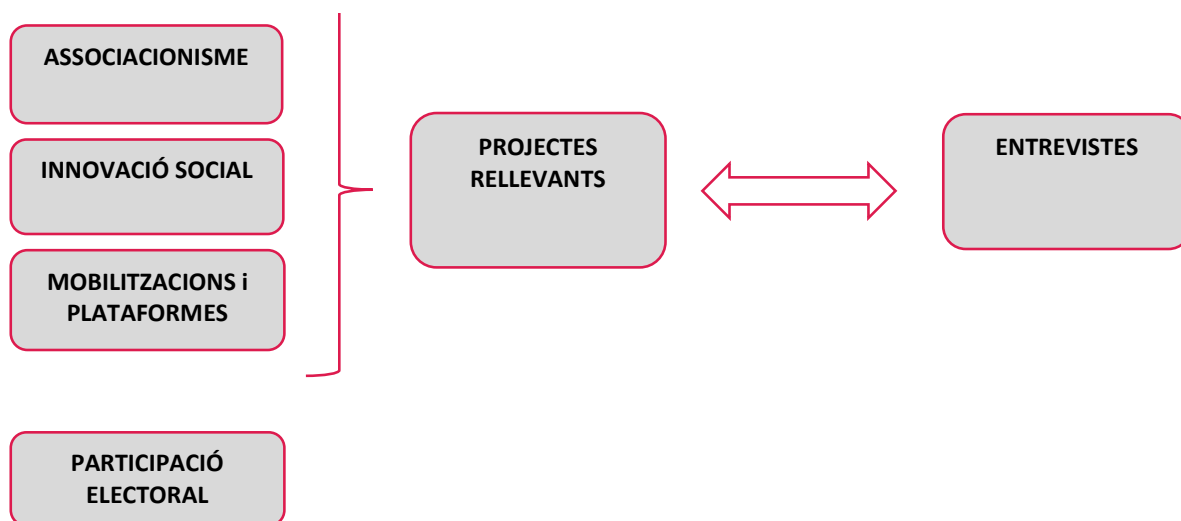
1. TEIXIT SOCIAL I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

1.1. INTRODUCCIÓ

L'anàlisi del teixit social i la participació ciutadana al Territori Besòs s'ha estructurat en quatre dimensions: l'associacionisme; les pràctiques d'innovació social; les mobilitzacions socials i plataformes ciutadanes; i la participació electoral. Així mateix, de l'anàlisi de les associacions existents, les iniciatives d'innovació

social, les mobilitzacions existents, i de les entrevistes realitzades, s'han seleccionat una sèrie de projectes socials rellevants, que destaquen per la seva vitalitat i el seu grau d'enxarxament, i que també es presentaran en aquesta part del document (Figura 1.1).

Figura 1.1 Temàtiques d'anàlisi

Font: Elaboració pròpia.

El teixit social i les formes de participació ciutadana han estat estudiades a partir de diferents tècniques d'anàlisi: una anàlisi estadística del Registre d'Associacions de la Generalitat de Catalunya i de la base de dades d'experiències d'innovació social de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (<http://barrisinnovacio.net/mapa-innovacio-social-amb/>); una anàlisi cartogràfica a partir de la geolocalització de les pràctiques d'innovació social; i una anàlisi qualitativa a través de la realització d'una vintena d'entrevistes en profunditat, que es presentaran al capítol Mirades del Territori.

Les dades que es presenten han estat treballades a escala municipal i de districte. Per tant, es tractaran set àmbits territorials: Badalona, Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs i els tres districtes de Barcelona limítrofs amb el Besòs, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí. Tanmateix, en el cas de les pràctiques d'innovació social, atès que han estat geolocalitzades, s'ha pogut treballar a escala de barri. Per completar l'anàlisi, al llarg d'aquest capítol s'aportaran dades de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) per tal de poder fer més evidents les particularitats del Territori Besòs.

1.2. ASSOCIACIONISME

1.2.1. Com Estudiar L'associacionisme Al Besòs?

L'anàlisi de l'associacionisme del Territori Besòs s'ha dut a terme a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya¹, que inclou associacions, fundacions privades, col·legis professionals, acadèmies corporatives, entitats religioses i federacions. D'aquesta base de dades, s'han seleccionat les entitats que estan registrades com a associacions. El Registre ofereix una classificació a partir de diferents ítems: nom, data d'inscripció, àmbit d'actuació, codi postal, municipi, comarca i dades de contacte. Per aquest estudi, s'han considerat les associacions de Badalona, Montcada i Reixac, Santa Coloma i Sant Adrià de Besòs a nivell municipal. La base de dades no té una classificació per districte i per incorporar en l'anàlisi les associacions de Barcelona dels districtes de Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí, s'ha fet la selecció a partir dels codis postals, considerant i agrupant aquells que es troben dins de cada un dels tres districtes. Això ha fet que el cas del barri de Trinitat Vella, corresponent al districte de Sant Andreu, s'hagi hagut de considerar dins de Nou Barris, ja que comparteix codi postal amb altres barris d'aquest segon districte.

La base de dades original compta amb una classificació temàtica general que distingeix entre: a) assistència social, b) cultura, c) ensenyament, formació i investigació, d) foment i defensa de drets cívics, socials i de la persona, e) interessos de sectors econòmics, geogràfics i professionals, f) ordenació de l'espai, ecologia i habitatge, g) salut i h) sense dades) i una segona classificació segons la temàtica específica amb un ampli nombre de categories. Val a dir que a la base de dades original una associació pot tenir més d'una categoria general i més d'una categoria específica

assignada. Per aquest motiu, s'ha dissenyat una nova base de dades específica per als àmbits territorials tractats i amb una nova classificació basada en tres eixos: a) Cohesió Social i Barris, b) Economia, Treball i Teixits productius i c) Territori, a més a més de vint-i-tres categories (Taula 1.1).

A cadascuna de les 5.680 associacions identificades se li ha assignat una nova categoria única². En casos d'associacions que podrien pertànyer més d'una categoria s'ha prioritzat la classificació segons el col·lectiu de població. Per exemple, el cas d'una associació de dones i cultura ha estat assignat a la categoria de dones (Gènere i LGTBI) i no a Cultura, o el cas d'una associació d'infància i pobresa s'ha categoritzat com a Infància i Joventut i no a Pobresa i Exclusió Social. En casos d'associacions corresponents a dos col·lectius (dones i immigrants, per exemple), s'han establert uns criteris específics cas a cas. Finalment, per les associacions que no tenien cap categoria assignada en la base de dades original i no s'han localitzat a Internet, s'han classificat com Sense Dades i s'han considerat pel recompte d'associacions i la taxa d'associacionisme, però no en l'anàlisi posterior per categories dins de cada eix.

Aquesta nova classificació de tota la base de dades, ha permès fer un anàlisi estadística i temàtica a nivell d'eixos i categories per cadascun dels set àmbits territorials. A més a més, s'ha creat una taxa d'associacionisme que relaciona el nombre d'associacions amb el volum de població a cada territori i que ens permet cartografiar el nivell d'associacionisme.

¹ Vegeu <http://dadesobertes.gencat.cat/ca/cercador/detall-catalog/?id=6670>

² Cal tenir en compte que per aquesta anàlisi s'han descartat les iniciatives que estaven registrades com a associació però que corresponen a pràctiques d'innovació social (per tal d'evitar tenir experiències del teixit social duplicades). També s'han exclòs alguns registres que constaven sense nom i sense direcció. Així mateix, cal tenir present que els partits polítics, els clubs esportius, les organitzacions empresarials i els sindicats no apareixen en aquest registre d'associacions perquè tenen una legislació pròpia.

Taula 1.1. Associacions per eixos i categories

Eix	Categories	Tipus d'associacions
Cohesió Social i Barris	Associacions de Veïns i Veïnes	Associacions de veïns i veïnes
	Cooperació internacional	Cooperació, desenvolupament, voluntariat i solidaritat internacional
	Cultura i Lleure	Culturals, activitats tradicionals-populars catalanes, cases regionals, associacions gitanes, comunicació, arts escèniques, arts plàstiques, d'aficionats, col·leccionistes, esoterisme, centres de documentació i estudis culturals i històrics amb activitat cultural
	Educació	AMPES, associacions d'alumnes i exalumnes, associacions d'estudiants, escola d'adults, centres d'alfabetització, centres oberts, centres d'estudis i investigació científica que no fan activitat cultural*
	Esport	Associacions esportives, penyes, associacions excursionistes, arts marcial, ioga, skate, veterans d'esport
	Gènere i LGTBI	Grups de dones, col·lectius feministes, contra la violència de gènere, LGTBI
	Gent Gran	Associacions de jubilats, associacions de gent gran
	Immigració i interculturalitat	Col·lectius d'immigrants, associacions per la multiculturalitat i interculturalitat, associacions d'ajuda a immigrants
	Infància i Joventut	Associacions juvenils i de joves, associacions per a infants i joves, lleure i dinamització sociocultural per a infants i joves, educació en el lleure per a infants i joves, esports, cales, acció social per joves i infants en risc, protecció de menors, associacions d'adoptats
	Pobresa i Exclusió	Associacions exclusió i pobresa, benèfiques, caritatives, solidàries; acció i treball social
	Religió	Associacions cristianes, evangèliques, islàmiques, hermandades, parròquies
	Salut, Cures i Autonomia	Associacions de malalties, associacions de discapacitats, alcohòlics i rehabilitació, teràpies, pràctiques orientals
	Varis	Associacions de defensa de drets civils, associacions de familiars de presos, associacions de famílies monoparentals, associacions de tendències polítiques i altres
Economia,	Comerciants	Associacions de comerciants

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

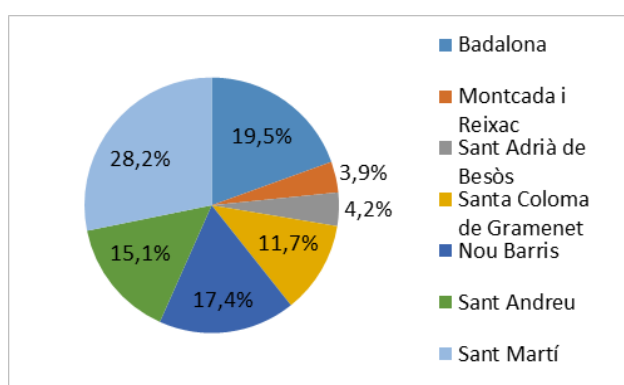
Taula 1.1. Associacions per eixos i categories

Treball i Teixits Productius	Consum	Associacions de consum de cànnabis
	Ocupació i Treball	Associacions d'aturats, associacions per l'ocupació i inserció laboral, borses de treball
	Professionals	Empresaris, professionals de diferents sectors
	Varis	Associacions pel desenvolupament de l'economia local, associacions d'innovació tecnològica i empresarial, associacions d'emprenedors, associacions contra el <i>mobbing</i>
Territori	Animalistes	Associacions de protecció i defensa d'animals, associacions ornitològiques
	Ecologistes i ambientalistes	Naturalistes, ecologistes, territori
	Urbanisme	Associacions d'afectats per plans urbanístics, associacions d'inquilins i propietaris, associacions per millores o reivindicacions urbanístiques
	Varis	Voluntaris de protecció civil, associacions de reciclatge, associacions reivindicatives de la mobilitat amb bicicleta, associacions relacionades amb internet
Sense dades	Sense classificació i sense informació a internet	

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

Taula 1.2 i Figura 1.2. Associacions per àmbits territorials.

Àmbit territorial	Nombre	%	‰
Badalona	1107	19,5	5,1
Montcada i Reixac	222	3,9	6,5
Sant Adrià de Besòs	240	4,2	6,8
Santa Coloma de G.	663	11,7	5,7
Nou Barris ³	988	17,4	5,6
Sant Andreu	858	15,1	6,3
Sant Martí	1602	28,2	6,9
Territori Besòs	5680	100	6,0
AMB	26.051		8,1

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya (2016).

1.2.2. L'associacionisme al Territori Besòs

El Territori Besòs conté un total de 5.680 associacions repartides en els set àmbits territorials considerats. En nombres absoluts, el districte de Sant Martí registra el nombre més alt: 1.602, significant un 28,2% del total. Juntament amb els altres dos districtes barcelonins (Nou Barris i Sant Andreu), la ciutat de Barcelona comprèn 3.448 associacions dins del Territori Besòs, representant el 60,7% del total d'associacions. Per sobre de les mil associacions, trobem Badalona amb 1.107 (19,5%), seguida de Santa Coloma de Gramenet, que compta amb 663 associacions (11,7%). Sant Adrià de Besòs i Montcada i Reixac no arriben a 250 associacions per municipi (Taula 1.2 i Figura 1.2). Tanmateix, per poder fer una anàlisi acurada de la densitat del teixit associatiu, cal posar en relació el nombre d'associacions amb el volum poblacional de cada àmbit territorial. D'aquesta manera, s'ha generat l'indicador Taxa d'associacionisme, que representa el nombre d'associacions per cada mil habitants (‰). Així, el Territori Besòs presenta una mitjana de 6 associacions per cada mil habitants. Els diferents àmbits territorials presenten una densitat associativa força homogènia, si bé existeixen diferències significatives. Sant Martí és l'àmbit territorial amb una major densitat d'associacions (6,9‰), seguit per Sant Adrià de Besòs (6,8‰), Montcada i Reixac (6,5‰), i Sant Andreu

(6,3‰). En canvi, per sota de la mitjana, se situen Santa Coloma de Gramenet (5,7‰), Nou Barris (5,6‰) i, finalment, Badalona (5,1‰) (Mapa 1.1).

La densitat associativa del Territori Besòs se situa a força distància de la mitjana de tota l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), que compta amb 8,1 associacions per cada mil habitants. Per tant, el territori Besòs es troba més de 2 punts per sota de la mitjana de l'AMB en nivell d'associacionisme. També cal tenir en compte que el municipi de Barcelona té una taxa d'associacionisme del 10,4‰ i, per tant, els tres districtes del territori Besòs de Barcelona es troben significativament per sota de la mitjana de la ciutat.

Cal remarcar que, dins el districte de Sant Martí (6,9‰), hi ha diferències rellevants per zones. Per exemple, els barris de la zona sud del districte, per sota del carrer Pere IV, presenten unes diferències molt significatives. D'una banda, el sector est, format pels barris de Besòs-Maresme, Diagonal Mar i Front Marítim del Poblenou⁴ i part de Provençals de Poblenou té una taxa de 4,1‰, molt per sota de la mitjana de la ciutat. En canvi, la zona oest del districte de Sant Martí, formada pels barris de El Poblenou i la Vila Olímpica del Poblenou⁵ presenta una taxa d'associacionisme del 9,9‰.

Taula 1.3 . Associacions per àmbits temàtics i territorials.

ASSOCIACIONS	Cohesió Social i Barris		Economia, Treball i Teixits Productius		Territori		Sense Dades		Total
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre
Badalona	965	87,2	76	6,9	59	5,3	7	0,6	1.107
Montcada i Reixac	189	85,1	16	7,2	16	7,2	1	0,4	222
Sant Adrià de Besòs	210	87,5	18	7,5	11	4,6	1	0,4	240
Santa Coloma de G.	589	88,8	43	6,5	30	4,5	1	0,1	663
Nou Barris	868	87,8	66	6,7	49	5	5	0,5	988
Sant Andreu	736	85,8	72	8,4	45	5,2	5	0,6	858
Sant Martí	1351	84,3	178	11,1	56	3,5	17	1,1	1.602
Territori Besòs	4.908	86,4	469	8,3	266	4,7	37	0,6	5.680

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

³ Les associacions del barri de Trinitat Vella estan comptades pel districte de Nou Barris i no pel de Sant Andreu al qual correspon. Això és degut a que aquest barri comparteix codi postal amb altres barris que són del districte de Nou Barris i la classificació en el registre d'associacions és per codi postal i no per barris o districtes. Per la resta d'àmbits territorials de Barcelona, es poden agrupar codis postals dins les delimitacions dels districtes.

⁴ El conjunt d'aquests barris equivalen al codi postal 08019.

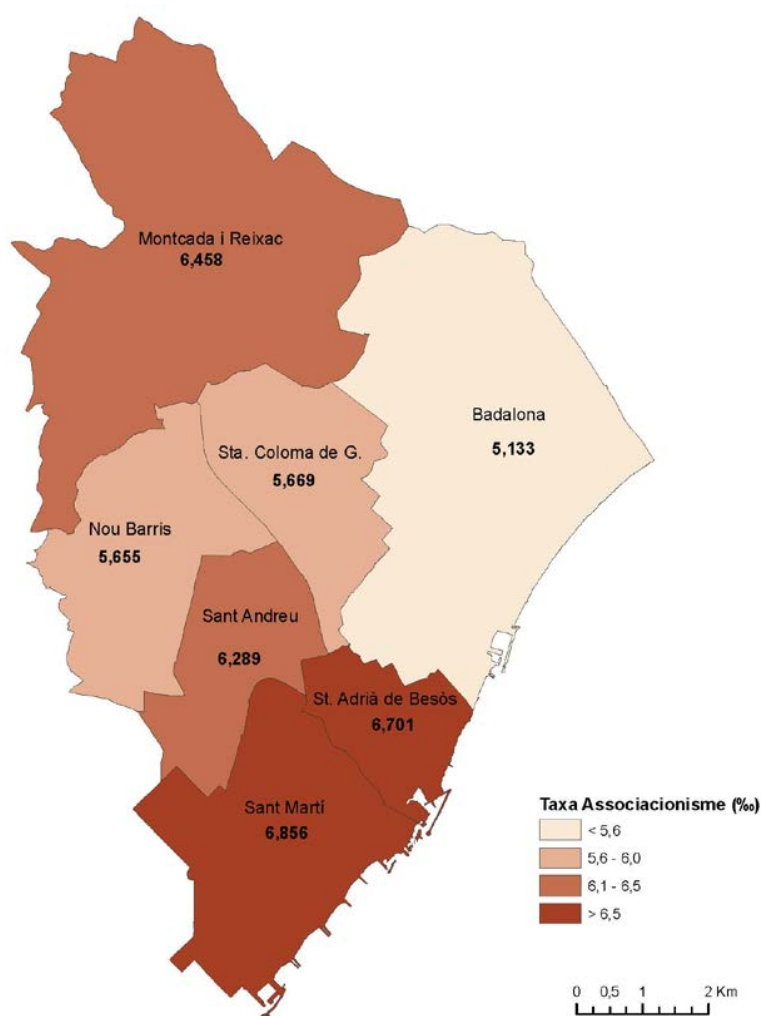
⁵ El conjunt d'aquests barris equivalen al codi postal 08005.

L'associacionisme Per Eixos Temàtics

Com hem explicat, l'anàlisi de la composició del teixit associatiu s'ha fet tot distingint tres eixos principals: a) Cohesió Social i Barris, b) Economia, Treball i Teixits Productius, i c) Territori. La distribució temàtica de l'associacionisme és semblant en els set àmbits territorials. L'eix de Cohesió Social i Barris (que inclou associacions de l'àmbit de la cultura i el lleure, l'educació, la immigració, i les associacions de veïns i veïnes, entre d'altres) és el que té un major pes en tots els casos, representant entre el 84,3% del total d'associacions de Sant Martí i el 88,8% de Santa Coloma de Gramenet (un 86,4% en el conjunt del Territori Besòs). Per darrere, les associacions vinculades a temàtiques econòmiques (principalment amb associacions de professionals i comerciants) se situen entre el 6,5% de Santa Coloma de Gramenet i l'11,1% de Sant Martí (un 8,3% en la mitjana dels set àmbits). Finalment, les associacions

que treballen o reivindiquen aspectes territorials (mediambientals, urbanístiques, etc.) representen el 4,7% en el conjunt del territori, amb la particularitat de Montcada, on el percentatge puja fins el 7,2%, mentre que a la resta de territoris està per sota del 5,5%. Finalment, hi ha un 0,65% de les associacions que no s'han pogut classificar en cap dels tres eixos perquè no tenien cap categoria assignada a la base de dades original i no s'ha trobat informació a internet. En la Taula 1.3 i la Figura 1.3 es mostra el recompte i el percentatge d'associacions de cada eix per cada territori i es presenta en forma de gràfica la distribució per eixos del conjunt de l'associacionisme del Territori Besòs.

Mapa 1.1. Taxa d'associacionisme per àmbits territorials

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

Eix Cohesió Social i Barris

Al conjunt del Territori Besòs hi trobem 4.908 dedicades a qüestions socials, essent, com hem vist, les que tenen el pes més important, representant el 86,4% del total. Aquest eix s'ha subdividit en 13 categories o temàtiques més concretes, el pes de les quals té una distribució no molt dispar en els set àmbits territorials (Figura 2.4). La categoria de Cultura i Lleure és la més representada amb percentatges d'entre el 34,2% a Nou Barris i el 48,6% a Sant Adrià de Besòs, significant un 38,8% en el conjunt del territori (1.907 associacions). En aquesta categoria, hi ha una àmplia varietat d'associacions, com són associacions d'activitats tradicionals-populars catalanes, cases regionals (molt rellevants en alguns dels barris i municipis), ateneus i casals, entitats d'arts escèniques i plàstiques, musicals, entitats gitanes, grups d'aficionats a diferents temes i comissions de festes, entre d'altres. Per darrere, la categoria d'Educació és la segona en tots els àmbits territorials, amb percentatges d'entre el 20,8% de Nou Barris i 11,4% de Sant Adrià de Besòs. Aquesta categoria suma un total de 808 associacions i inclou majoritàriament AMPES i associacions d'estudiants. A més a més, inclou també tota una sèrie d'associacions força prolífiques i de gran rellevància en el context socio-territorial del Besòs com són les associacions de formació d'adults, les associacions d'alfabetització i les associacions amb centres oberts.

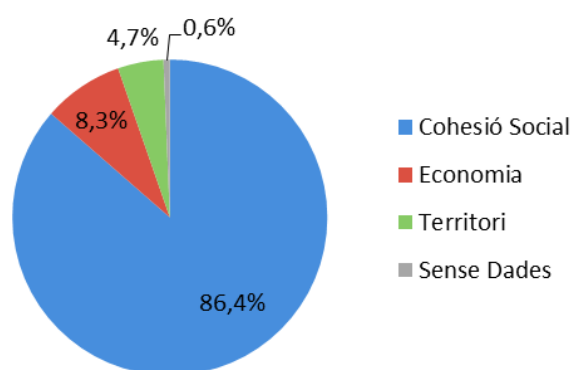
La resta de categories d'aquest eix mostren percentatges bastant inferiors i varien de pes en funció dels territoris. Per exemple, en la categoria de Salut, Cures i Autonomies destaquen els districtes de Sant Andreu i Sant Martí, situant-se per sobre de la mitjana, amb un 8,5%. Entre aquestes destaquen les associacions d'afectats per malalties concretes, les de discapacitats, i les d'addiccions (alcoholisme i drogoaddicció).

Les associacions esportives destaquen especialment a Badalona, on representen el 8,1%, xifra per sobre de tota la resta d'àmbits. La majoria d'associacions identificades en aquesta categoria són penyes d'aficionats a clubs de futbol. A Nou Barris, a part de la categoria d'Educació, també tenen un pes destacable les associacions d'Infància i Joventut, amb un 8,6%, la més alta del Territori Besòs i més de dos punts per sobre de la mitjana (6,4%); en l'altre extrem, a Montcada i Reixac, aquestes associacions només representen el 4,8%. En infància i joventut les associacions més nombroses són de dinamització sociocultural i lleure orientades a aquests col·lectius, tals com esplais i caus d'escoltes.

Les associacions d'Immigrants i Interculturalitat corresponen bàsicament a col·lectius d'immigrants que s'associen segons la seva procedència, més que no pas associacions que treballen la interculturalitat. Tenen els percentatges més alts a Santa Coloma (7,8%, sent l'únic territori on aquesta categoria ocupa la tercera posició per darrere de Cultura i Lleure i Educació) i a Nou Barris (7,3%, sent la quarta categoria per darrere d'aquestes dues i d'Infància i Joventut). Per contra, a Sant Adrià de Besòs, aquesta categoria representa menys del 5%. A Montcada i Reixac, destaquen les Associacions de Veïns i Veïnes amb un 11,6%, doblant el percentatge del conjunt del Territori Besòs.

Dins la categoria de Gènere i LGTBI, gairebé totes les associacions identificades són grups de dones, assolint el percentatge més alt a Sant Adrià de Besòs, on representen el 4,8% de les associacions de Cohesió Social i Barris. Les associacions de Gent Gran també tenen el seu percentatge més alt a Sant Adrià de Besòs (4,8%), i les de Cooperació Internacional a Sant Martí (3,7%).

Figura 1.3. Associacions per àmbits temàtics

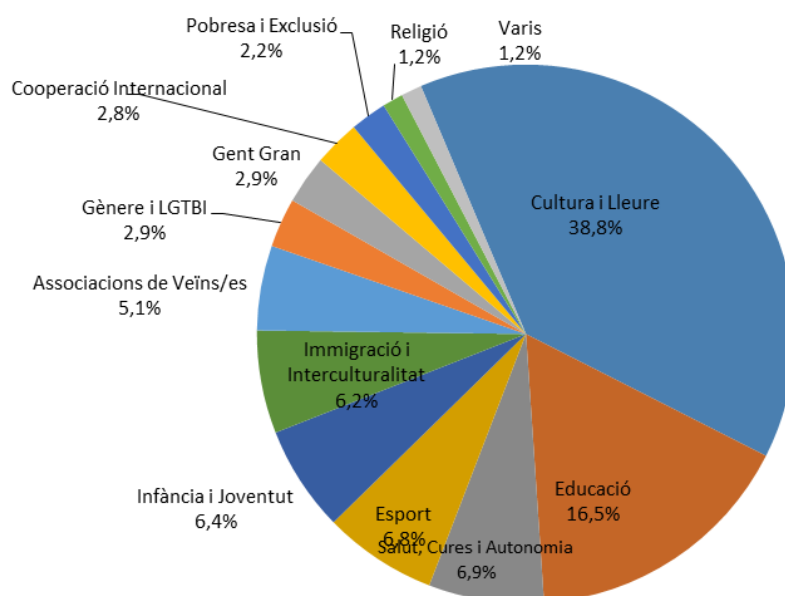

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

Les associacions que treballen en els àmbits de la Pobresa i l'Exclusió social tenen un pes menor (2,18% del total). Aquest fet pot ser atribuïble a que aquests aspectes en certa mesura es treballen des d'associacions culturals, de lleure, d'infància i joventut, educatives o d'ocupació i inserció laboral (aquestes últimes en l'eix d'economia), ja que la majoria que es registren en aquest apartat són de caràcter benèfic i caritatiu. Finalment, les associacions religioses i la categoria de Varis representen menys del 2% cadascuna en el conjunt del territori.

En general, la distribució territorial dels diferents tipus d'entitats és força homogènia. Aquest és el cas, per exemple, dels grups de dones, les associacions de veïns/es i les associacions de gent gran. En canvi, les cases regionals, associacions d'immigrants o entitats relacionades amb l'àmbit de la pobresa i l'exclusió segueixen pautes desiguals de distribució territorial, localitzant-se especialment en certs barris.

Figura 1.4. Associacions de l'Eix Cohesió Social i Barris per categories

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

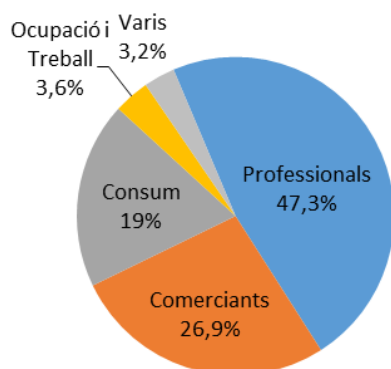
Economia, Treball i Teixits Productius

El segon eix analitzat és el d'Economia, Treball i Teixits Productius, que comprèn 469 associacions, el 8,3% de les associacions del Territori Besòs. En aquest eix s'inclouen 5 categories: Associacions de Professionals, Associacions de Comerciants, Associacions de Consum, Ocupació i Treball i Varis.

Pel conjunt del Territori Besòs, les associacions de Professionals (d'artesans, empresaris, industrials, àrbitres, etc.) representen el 47,3% de les associacions de l'eix econòmic. Les de Comerciants representen el 26,9%; les associacions de Consum (bàsicament de cànnabis) el 19%; les enfocades a temes d'Ocupació i Treball el 3,6% i, finalment, un 3,2% correspon a la categoria Varis, que inclouen associacions pel desenvolupament de l'economia local i d'innovació tecnològica i empresarial, entre d'altres.

En aquest eix, els àmbits territorials no segueixen un mateix patró o distribució. Les associacions de professionals ocupen la primera posició en 4 dels 7 àmbits territorials (Sant Andreu, Santa Coloma de Gramenet, Sant Martí i Badalona amb percentatges entre el 63,9% i el 42,1%). Mentre que en els altres 3 àmbits (Montcada i Reixac, Nou Barris i Sant Adrià de Besòs) les associacions amb més pes dins d'aquesta categoria són les de comerciants, amb percentatges entre el 50 i 38,9%. És rellevant que, com a associacions de consum, només existeixen les de cànnabis. Cal destacar, en aquest sentit, que els grups de consum ecològic han estat inclosos com a pràctiques d'innovació social, com veurem més endavant.

Figura 1.5. Associacions de l'Eix Economia, Treball i Teixits Productius per categories

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

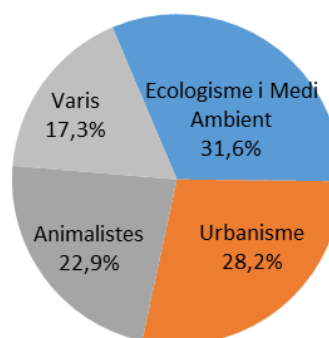
Eix Territori i Medi Ambient

El tercer eix considerat per a l'anàlisi estadística és l'eix de Territori, en el qual s'han recollit de forma conjunta entitats ciutadanes relacionades amb la qualitat ambiental, la connectivitat i accessibilitat i la infraestructura verda i blava. En aquest eix, es recullen un total de 266 associacions, que representen el 4,7% del total d'associacions del Territori Besòs, essent les menys nombroses. S'han identificat 4 categories: Ecologisme i Medi Ambient, Urbanisme, Animalistes i Varis.

Pel conjunt del Territori Besòs, les Associacions d'Ecologisme i Medi Ambient (ecologistes, d'educació ambiental, d'estudi de la natura i entorn a conflictes naturals i ambientals) i les d'Urbanisme (de propietaris, afectats per plans urbanístics i reivindicatives de millores dels barris) representen aproximadament un terç cadascuna, 31,6% les primeres i 28,2% les segones. Les associacions Animalistes i ornitològiques representen el 22,9% i, finalment, la categoria de Varis (que inclou associacions de voluntaris de Protecció Civil, temes de reciclatge i mobilitat), el 17,3% (Figura 1.6).

D'altra banda, existeixen algunes diferències entre els diferents municipis i districtes. Com hem vist, a Montcada i Reixac la temàtica territorial té un protagonisme destacat en l'associacionisme, (7,2%, enfront 4,7% pel conjunt del Territori Besòs), i ho són especialment les associacions d'ecologisme i medi ambient (43,7%). Per contra, a Sant Adrià de Besòs aquest tipus d'associacions són les menys nombroses: n'existeixen dues de registrades però tan sols la Plataforma ciutadana per la Recuperació del Riu Besòs és l'única activa. Un altre àmbit territorial on aquest tipus d'associacions són rellevants és al districte de Nou Barris, on destaca la categoria d'Urbanisme amb un 40,8% (20 associacions registrades).

Figura 1.6. Associacions de l'Eix Territori per categories

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya.

1.3. INNOVACIÓ SOCIAL

1.3.1. Què Entenem Per Innovació Social?

La identificació de les pràctiques d'innovació social s'ha realitzat a partir del Mapa de la Innovació Social de l'Àrea Metropolitana de Barcelona⁶. El mapa centra la seva mirada en un conjunt d'experiències que es consideren exemplars d'allò que anomenem la innovació social. Així, doncs, el Mapa fixa la seva atenció en pràctiques socials que:

- Busquen satisfer necessitats col·lectives de signe divers (accés a espais d'ús comunitari, consum de productes ecològics, accés i gestió ciutadana de les telecomunicacions, accés a crèdit, etc.).
- Es basen en la cooperació horitzontal entre persones com a forma de satisfacció de necessitats compartides.
- Tenen una vocació empoderadora, en el sentit que volen reforçar les capacitats d'actuació social autònoma.
- Propugnen i posen en pràctica alternatives als models dominants de consum, de producció, i/o de relació entre les persones i el seu entorn social i territorial.

Les pràctiques analitzades són iniciatives que emergeixen des d'un col·lectiu social, tot i que posteriorment l'administració pot donar-los-hi recolzament, finançament, o establir-hi acords de col·laboració. Normalment, no estan registrades com a associació.

1.3.2. Pràctiques d'Innovació Social Identificades

A partir de la base de dades del Mapa de la Innovació Social de l'Àrea Metropolitana s'han seleccionat les iniciatives ubicades en els municipis i els districtes del Territori Besòs i s'ha generat una nova base de dades composta per un total de 152 pràctiques socialment innovadores. Val a dir que no totes les tipologies d'iniciatives que es localitzen en el Mapa de la Innovació Social de l'AMB s'han identificat també en el Territori Besòs. Per exemple, només en les categories Educació, Cultura i Lleure i Economia i Consum s'han identificat tots els tipus de pràctiques que s'observen a la resta de l'AMB. En canvi, en la categoria de Cures, Salut i Autonomies no s'ha identificat cap pràctica de salut alternativa, en la categoria de Treball no s'han recollit cooperatives de segon grau ni experiències de nous sindicalismes, en Habitatge no s'han identificat cap cooperativa d'habitatges, projectes de masoveria urbana o associacions d'intermediació i, finalment, en el camp del Medi Ambient, Territori i Energia no figuren associacions de pobresa energètica ni projectes de telefonia alternativa.

El Mapa de la Innovació Social de l'AMB identifica pràctiques innovadores en sis grans categories: Educació, Cultura i Lleure, Cures, Salut i Autonomies, Economia i Consum, Treball, Habitatge i Medi ambient, Territori i Energia (Taula 1.4).

El ventall de pràctiques socialment innovadores identificades és força ampli i en funció dels objectius als quals responen, se'n poden distingir dos grans tipus. D'una banda, existeixen aquelles iniciatives que estan directament orientades a fomentar un model alternatiu en aspectes bàsics del sistema socioeconòmic com són el consum alimentari, l'accés a l'habitatge, l'ús i la gestió dels espais públics, el consum energètic, el treball, o la cura i l'educació. D'altra banda, s'identifiquen aquelles iniciatives que tenen per objectiu principal combatre els impactes de la crisi i, alhora, defensar drets socials bàsics tals com l'habitatge, l'alimentació, el treball o l'educació, davant dels efectes de la crisi i de les polítiques d'austeritat. Així, per cadascuna de les categories, es distingeixen aquests dos objectius, cadascun dels quals recull diverses subcategories. D'aquesta manera, per exemple, en el camp de l'habitatge, les cooperatives d'habitatges i els projectes de masoveria urbana són iniciatives que s'orienten a potenciar un model socioeconòmic alternatiu, mentre que les associacions d'intermediació i les assemblees del moviment antidesnonament són les pràctiques identificades que treballen per combatre els efectes de la crisi i per defensar drets socials bàsics.

L'anàlisi estadística s'ha realitzat a nivell de temàtica (categories, subcategories i objectiu) i d'escala (set àmbits territorials: Badalona, Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí). D'altra banda, s'ha fet una anàlisi espacial de la innovació social en relació a l'índex de vulnerabilitat urbana (explicat a la primera part d'aquesta diagnosi). Els resultats s'exposen seguidament.

Com hem dit, les iniciatives d'innovació social recopilades al Territori Besòs són 152, representant el 24% del total d'iniciatives de l'AMB. A l'igual que en l'associacionisme, el districte de Sant Martí és l'àmbit territorial que més n'acull, amb 50 experiències (32,9)%. Per darrere, trobem els altres dos districtes de Barcelona: Nou Barris amb 35 (23%) i Sant Andreu amb 23 (15,1%). Així, doncs, en els tres districtes barcelonins s'hi ubiquen el 71% de les experiències socialment innovadores de tot l'àmbit Besòs. A Badalona s'hi localitzen 21 iniciatives (13,8%), 10 a Santa Coloma de

⁶ Podeu consultar el Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona a: <http://barrisinnovacio.net/mapa-innovacio-social-amb/>

Taula 1.4. Pràctiques d'innovació social identificades al Mapa de la Innovació Social de l'AMB⁷

Eix	Categoria	Objectiu	Subcategoria
Cohesió Social i Barris	Educació, Cultura i Lleure	Model alternatiu	Cooperatives d'ensenyament Moviment cultura lliure Art comunitari Menjadors escolars ecològics
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Mestres solidaris
	Cures, Salut i Autonomies	Model alternatiu	Grups de criança Salut alternativa
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Grups d'ajuda mútua
Economia, Treball i Teixits Productius	Economia i Consum	Model alternatiu	Mercats d'intercanvi Xarxes d'intercanvi de coneixements Bancs del temps Monedes socials Finances socials Grups de consum
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Alimentació solidària
	Treball	Model alternatiu	Cooperatives de segon grau
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Assemblees d'aturats Nous sindicalismes
Territori i Medi Ambient	Habitatge	Model alternatiu	Cooperatives d'habitatges Masoveria urbana
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Associacions d'intermediació Moviments antidesnonament
	Medi Ambient, Territori i Energia	Model alternatiu	Espais autogestionats Horts urbans comunitaris Telefonia alternativa Energia alternativa Xarxes telemàtiques ciutadanes
		Combat contra la crisi i defensa de drets	Moviments per la remunicipalització de l'aigua Assemblees per la pobresa energètica

Font: Elaboració pròpia.

⁷ S'indiquen en negreta les iniciatives d'innovació social (subcategories) que es troben presents en el Territori Besòs. Les altres subcategories són les que també figuren al Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona però que no resulten geolocalitzades en cap dels àmbits territorials estudiats en aquest informe.

Gramenet (6,6%), 8 a Montcada i Reixac (5,3%) i 5 a Sant Adrià de Besòs (3,3%) (Taula 1.5 i Figura 1.7 i Mapa 1.2).

La localització de les iniciatives d'innovació social en els diferents barris no és homogènia. Si bé el Territori Besòs està compostat per 98 barris, s'han localitzat experiències d'innovació social en la meitat (49). Els barris que acullen més iniciatives d'innovació social són de Barcelona, on Poblenou es troba al capdavant amb 13 iniciatives. El segueixen Sant Andreu (11), Provençals de Poblenou (9), Porta (8) i el Clot (7). El primer barri de fora de Barcelona és Canyadó (Badalona) i ocupa la desena posició, amb 5 iniciatives. 38 barris tenen menys de 5 iniciatives: a la Verneda i la Pau se n'hi ubiquen quatre, buit barris n'acullen fins a 3 (la majoria a Santa Coloma i als districtes de Barcelona), 13 barris tenen dues iniciatives (la majoria barris de Badalona i Montcada i Reixac) i setze barris acullen una sola iniciativa d'innovació social (sis dels quals de Badalona).

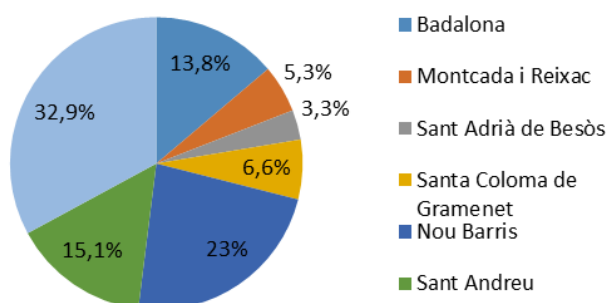
Posar en relació el nombre d'iniciatives amb el volum de població de cada barri ens permet valorar la densitat de

la innovació social en el Territori Besòs. Així, s'ha generat l'indicador Taxa d'Innovació social, que representa el nombre d'iniciatives per cada mil habitants(%). En contrast amb l'associacionisme, on existeixen 6 associacions per cada mil habitants del Territori Besòs, les experiències d'innovació social són força més minoritàries. La taxa d'innovació social al Territori Besòs és de 0,16 per mil habitants, situant-se per sota de la mitjana de tota l'Àrea Metropolitana de Barcelona (0,2%).

Cal destacar que al Territori Besòs existeixen diferències entre els diferents àmbits territorials. Montcada i Reixac és l'àmbit territorial que acull més pràctiques d'innovació social en relació a la seva població (0,23%), seguit per Sant Martí i Nou Barris (0,21%), Sant Andreu (0,16%), Sant Adrià de Besòs (0,14%), Badalona (0,1%) i, en darrer lloc, Santa Coloma de Gramenet (0,09%) (Taula 1.5 i Figura 1.7). També és rellevant destacar que existeixen diferències a l'interior dels diferents àmbits. Per exemple, el barri del Poblenou té una taxa d'innovació social de 0,39%, pràcticament el doble de la mitjana del districte de Sant Martí.

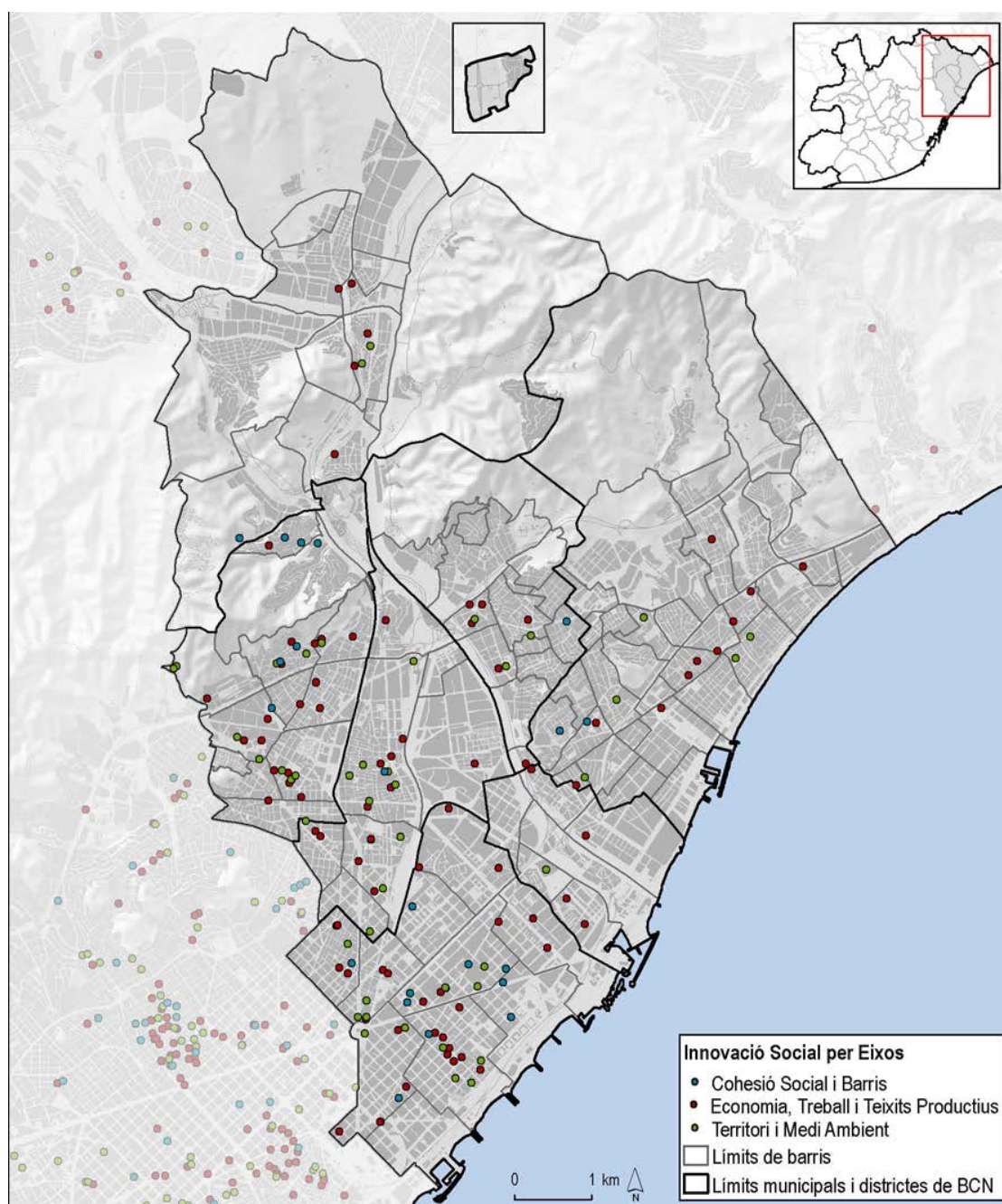
Taula 1.5 i Figura 1.7. Pràctiques d'innovació social per categories

Àmbit territorial	Nombre	%	‰
Badalona	21	13,8	0,1
Montcada i Reixac	8	5,3	0,23
Sant Adrià de Besòs	5	3,3	0,14
Santa Coloma de G.	10	6,6	0,09
Nou Barris	35	23	0,21
Sant Andreu	23	15,1	0,16
Sant Martí	50	32,9	0,21
Territori Besòs	152	100	0,16
AMB	630		0,2

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

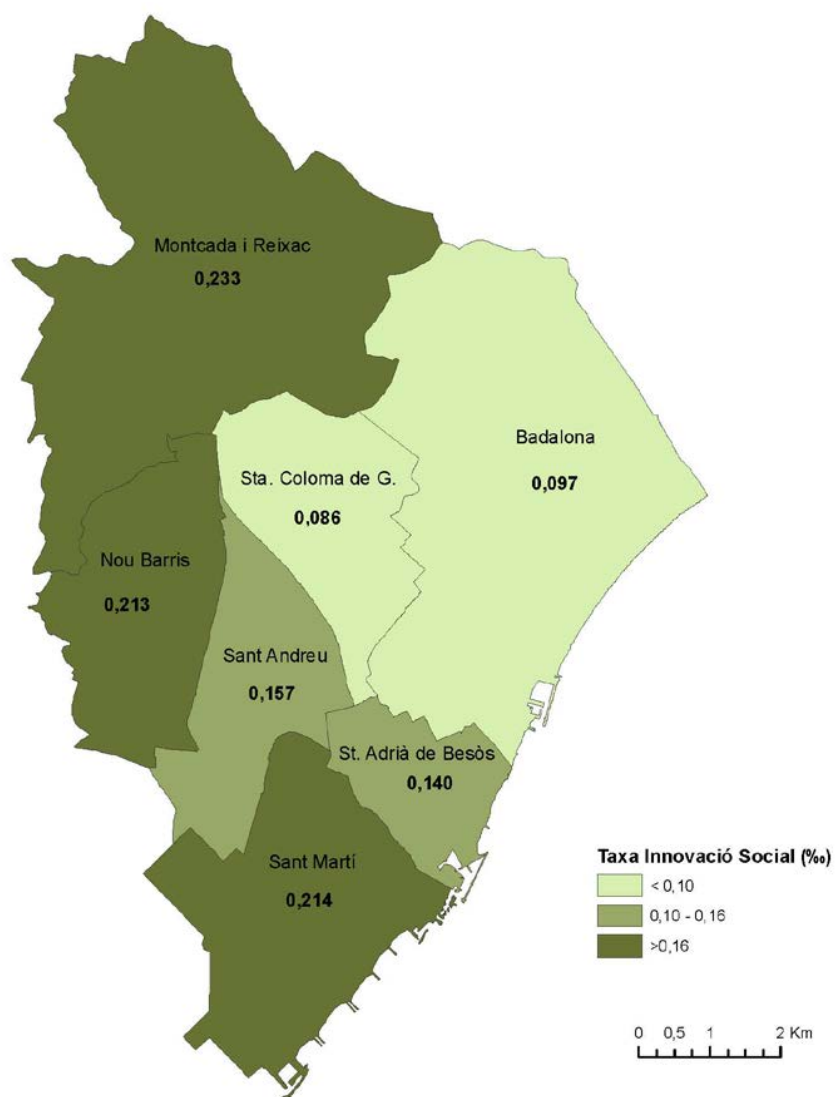
Mapa 1.2. Pràctiques d'innovació social al Territori Besòs (eixos)⁸

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

⁸ Si bé en el carrer Corders de Badalona hi figuren cinc iniciatives geolocalitzades en el mateix espai, al mapa s'identifica un sol punt.

Mapa 1.3. Taxa d'Innovació Social

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

La Innovació Social Per Eixos Temàtics

A l'igual que en el cas de l'associacionisme, les iniciatives s'han classificat en tres eixos principals: Cohesió Social i Barris, Economia, Treball i Teixits Productius i Territori. Les iniciatives de l'eix d'Economia (finances ètiques i grups de consum, per exemple) tenen un pes del 57,9%, molt per sobre de l'eix de Territori (espais autogestionats, horts urbans comunitaris,...), que representa el 30,3% i l'eix de Cohesió Social i Barris (cooperatives d'ensenyament i grups de criança), que no arriba al 12%. Aquestes dades, per tant, contrasten amb les de l'associacionisme, on com hem vist, predominen les entitats de l'àmbit social (86,4%).

Com veurem, en algun dels àmbits territorials estudiats no s'ha registrat cap iniciativa d'innovació social en l'eix de la Cohesió Social i Barris, com és el cas de Sant Adrià del Besòs.

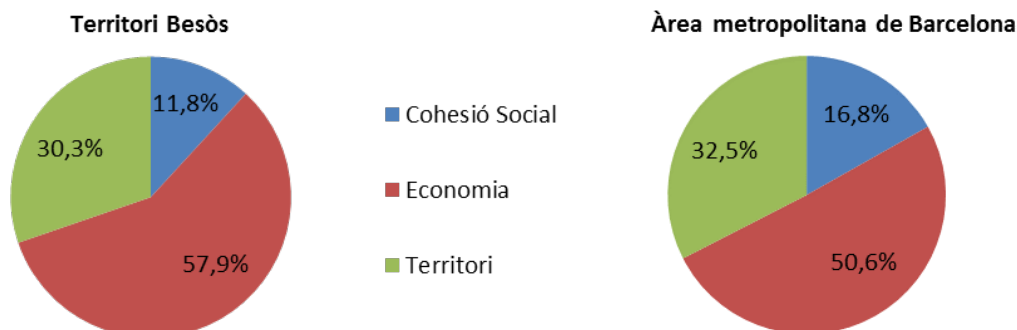
La distribució dels pesos de cadascun dels eixos és semblant a la del conjunt de l'AMB, si bé amb alguns matisos. Per exemple, és rellevant observar que el pes de les iniciatives de l'eix social és menor en el Territori Besòs que en l'AMB, mentre que les de l'eix econòmic se situen set punts per sobre (Taula 1.6 i Figura 1.8).

Taula 1.6. Innovació social per àmbits temàtics i territorials

INNOVACIÓ SOCIAL	Cohesió Social		Economia		Territori		Total
	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	Nombre
Badalona	2	9,5	14	66,7	5	23,8	21
Montcada i Reixac	1	12,5	5	62,5	2	25	8
Sant Adrià de Besòs	0	0,0	4	80	1	20	5
Santa Coloma de G.	1	10	6	60	3	30	10
Nou Barris	5	14,3	19	54,3	11	31,4	35
Sant Andreu	1	4,3	12	52,2	10	43,5	23
Sant Martí	8	16	28	56	14	28	50
Territori Besòs	18	11,8	88	57,9	46	30,3	152
AMB	106	16,8	319	50,6	205	32,5	630

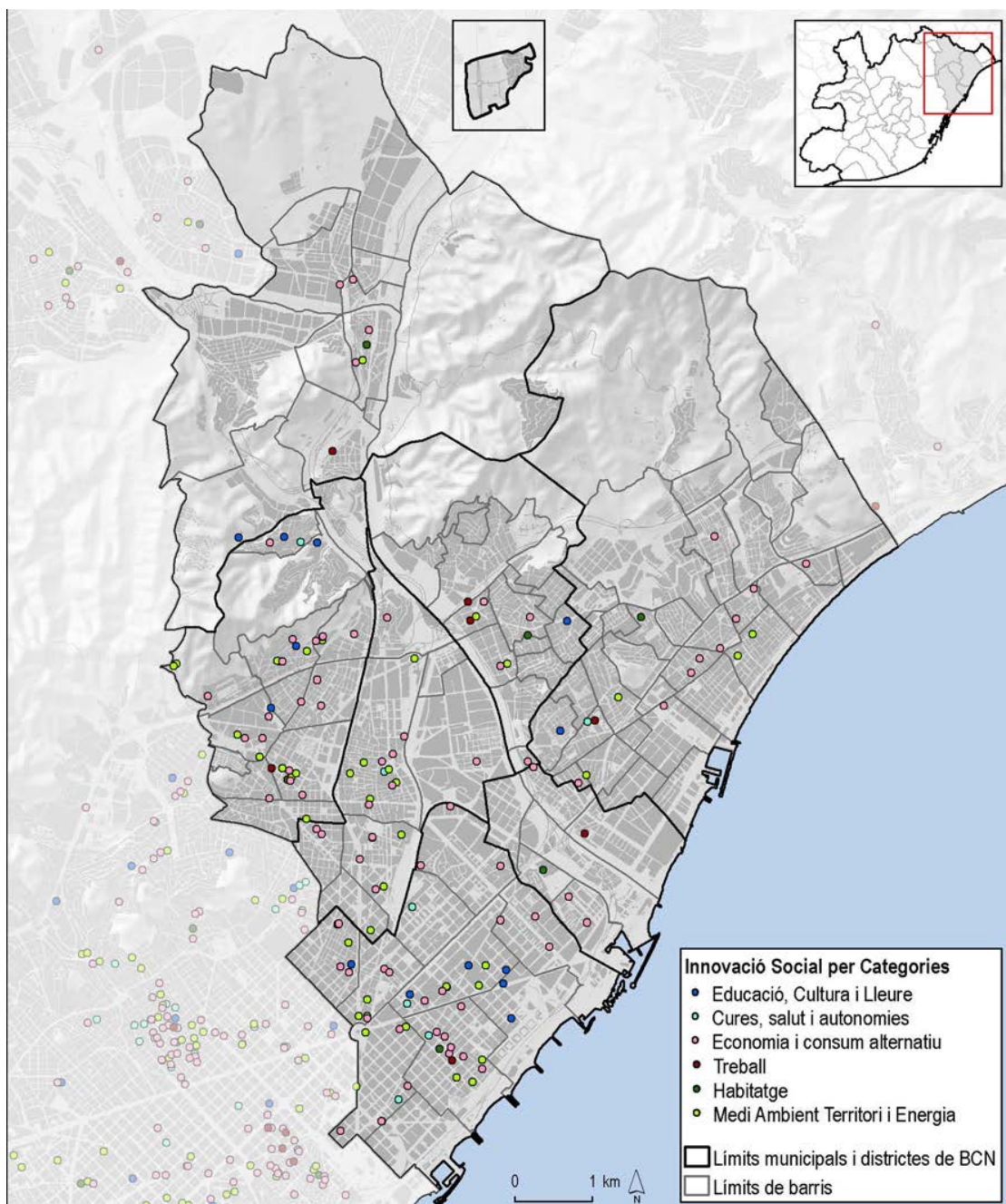
Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Figura 1.8. Innovació social per àmbits temàtics

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Mapa 1.4. Pràctiques d'innovació social al Territori Besòs (categories)

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Categories

Cadascun dels eixos en els quals s'han classificat les iniciatives d'innovació social es desplega en dues categories. Així, dins de l'eix de Cohesió Social i Barris trobem les categories de Cures, Salut i Autonomies i la d'Educació, Cultura i Lleure. L'eix Economia, Treball i Teixits Productius es subdivideix en Economia i Consum i Treball i, finalment, l'eix de Territori integra les categories d'Habitatge i Medi Ambient, Territori i Energia.

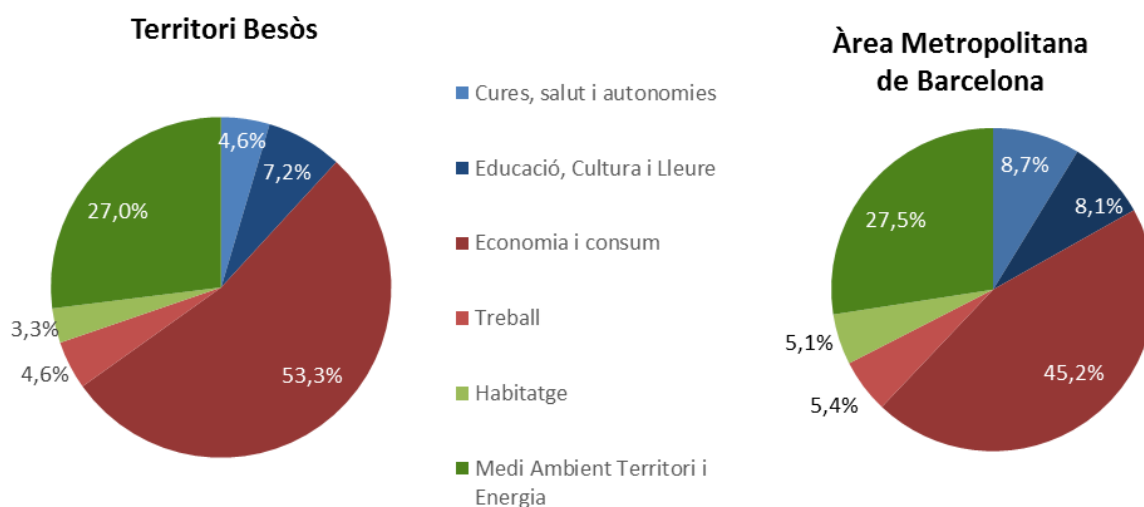
Més de la meitat de les iniciatives d'innovació social corresponen a les de la categoria Economia i Consum (53,3%), seguida per les iniciatives de Medi Ambient, Territori i Energia (27%). Les altres quatre categories tenen un pes molt inferior, per sota del 10% respectivament: Educació, Cultura i Lleure (7,2%), Cures, Salut i autonomies i Treball (ambdues 4,6%) i en darrer lloc, Habitatge (3,3%) (Figura 1.9).

En comparació amb l'AMB, la distribució de les pràctiques d'innovació per cada categoria segueix un patró força similar. Les diferències que cal destacar tenen a veure amb un major predomini de les iniciatives d'Economia i Consum

(53,3% enfront el 45,2% a l'AMB) i una menor presència d'iniciatives de Cures, Salut i Autonomies, Habitatge i, tot i que en menor mesura, Treball i Educació, Cultura i Lleure.

L'anàlisi territorial de cadascuna de les categories ens revela algunes dades interessants. Per exemple, la majoria de les pràctiques en el camp de la Salut i les Cures se situen a Sant Martí, mentre que no se'n registren a Montcada i Reixac, Sant Adrià de Besòs o Santa Coloma de Gramenet. Sant Martí també acull la majoria de les pràctiques de l'àmbit d'Educació, Cultura i Lleure juntament amb Nou Barris, mentre que Sant Andreu i Sant Adrià de Besòs no en consta cap. La distribució de les pràctiques en el camp del Treball és més homogènia, si bé en són poques. Pel que fa a l'Habitatge hi ha una iniciativa localitzada a cada àmbit territorial a excepció del municipi de Sant Adrià i del districte de Sant Martí i, finalment, la majoria d'experiències de la categoria de Medi Ambient, Territori i Energia es concentren als tres districtes de Barcelona (amb més de deu pràctiques per districte), mentre que són testimonials a Montcada i Reixac i Santa Coloma de Gramenet o absents a Sant Adrià de Besòs.

Figura 1.9. Innovació social per categories

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Subcategories

Seguidament, analitzarem les iniciatives d'innovació social amb més detall exposant la distribució de les 152 experiències segons les subcategories considerades. La més representada és la de Finances Socials amb 36 experiències recopilades, representant el 23,7% del total. Amb 10 o més també trobem els Grups de consum (23), Espais autogestionats (21), Horts urbans comunitaris (13, tots a Barcelona i cap proper al riu) i Banc dels temps (10, més repartits en el territori).

Per contra, les iniciatives menys nombroses (amb una sola experiència) són els moviments per la remunicipalització de l'aigua (Associació Aigua és vida), Energia alternativa (grup local de Som energia de Badalona), Monedes socials (Ecoxarxa de El Poblenou) i, finalment, la subcategoria Moviment cultura lliure (el Grup d'usuaris de Programari Lliure de Llefià) (Taula 1.7).

Taula 1.7. Innovació social per subcategories i àmbits territorials

SUBCATEGORIES	Àmbit Territorial							
	Badalona	Montcada i Reixac	Sant Adrià de Besòs	Santa Coloma de Gramenet	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí	Territori Besòs
Remunicipalització de l'aigua						1		1
Alimentació solidària					1		1	2
Art Comunitari					1		1	2
Assemblees d'aturats	1	1	1	2	1		1	7
Bancs del temps	1		1	1	1	3	3	10
Cooperatives d'ensenyament		1		1			2	4
Energia alternativa	1							1
Espais autogestionats	2	1		2	6	5	5	21
Finances Socials	8	1	2	2	8	3	12	36
Grups d'ajuda mútua	1				1			2
Grups de consum	3	2		1	5	4	8	23
Grups de criança						1	4	5
Horts urbans comunitaris					4	3	6	13
Menjadors ecològics					1		1	2
Mercats d'intercanvi	1				2	2	1	6
Mestres solidaris					2			2
Monedes socials							1	1
Moviment cultura lliure	1							1
Moviments antidesnonament	1	1	1	1	1			5
Xarxes d'intercanvi de coneixements		1			1		1	3
Xarxes telemàtiques ciutadanes	1					1	3	5
Territori Besòs	21	8	5	10	35	23	50	152

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Objectiu

D'altra banda, també és important fer una anàlisi de la distribució territorial de les iniciatives socialment innovadores des del punt de vista de l'objectiu que persegueixen. Com hem exposat anteriorment, tota una sèrie d'iniciatives estan orientades a fomentar un model alternatiu del sistema socioeconòmic mentre que d'altres es concentren a combatre els impactes de la crisi i a la defensa de drets socials bàsics. Així doncs, la gran majoria de les pràctiques, el 87,5% (133 experiències), estan dedicades al foment d'un model alternatiu, mentre que el 12,5% (19 iniciatives) s'orienten a la defensa de drets bàsics i al combat enfront els impactes de la crisi i les polítiques d'austeritat (Figura 1.10 i Mapa 1.5).

És rellevant que, si bé les diferències amb la mitjana de l'AMB no són molt grans, al Territori Besòs la proporció entre aquestes dues tipologies encara està més decantada a favor del foment d'un model alternatiu (12,5% al Territori Besòs enfront el 13,8% a l'AMB). Aquest fet pot ser sorprenent, ja que hom podria esperar que en un territori amb una acumulació de vulnerabilitats urbanes destacable podrien prevaldre les iniciatives que procuren fer front als impactes de la crisi. Els set àmbits territorials que componen el Territori Besòs presenten diferències importants en la classificació de les iniciatives segons l'objectiu que persegueixen. Sant Adrià de Besòs és el territori que trenca més amb la tendència observada tant en el conjunt de l'àmbit com de l'AMB, ja que les iniciatives que treballen per combatre la crisi representen un 40% del total del municipi i les de model

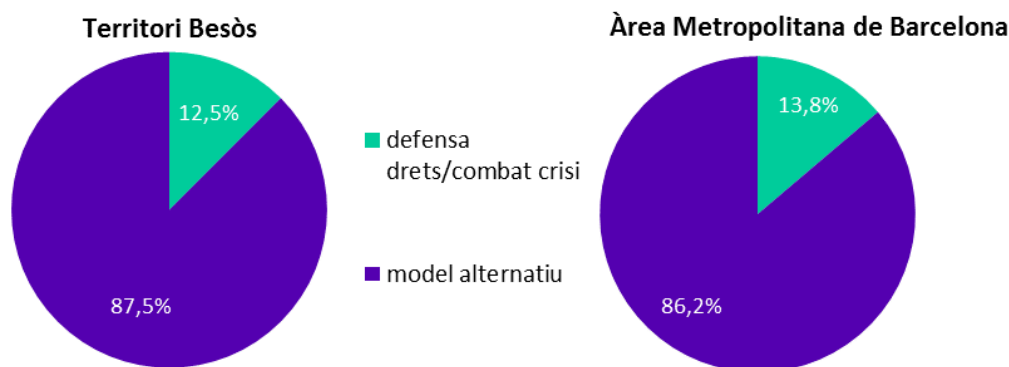
alternatiu un 60%. Cal esmentar que Sant Adrià acull sols 5 iniciatives i, per tant, hem de tenir en compte que el 40% representa 2 iniciatives, i el 60% en representa 3.

Santa Coloma de Gramenet i Montcada i Reixac oscil·len entre el 25% i el 30% en les iniciatives de combat crisi i entre 70-75% en les de model alternatiu. Santa Coloma de Gramenet té tres iniciatives de combat crisi i Montcada dues, i un total de 10 i 8 respectivament. Nou Barris és l'únic àmbit territorial que presenta més de tres iniciatives de combat de crisi (6), que representen el 17,1% del conjunt i les de model alternatiu un 82,9% (29).

Badalona es troba en una situació més similar al conjunt del Territori Besòs i de l'AMB, les iniciatives de combat crisi representen el 14,3% i les de model alternatiu un 85,7%.

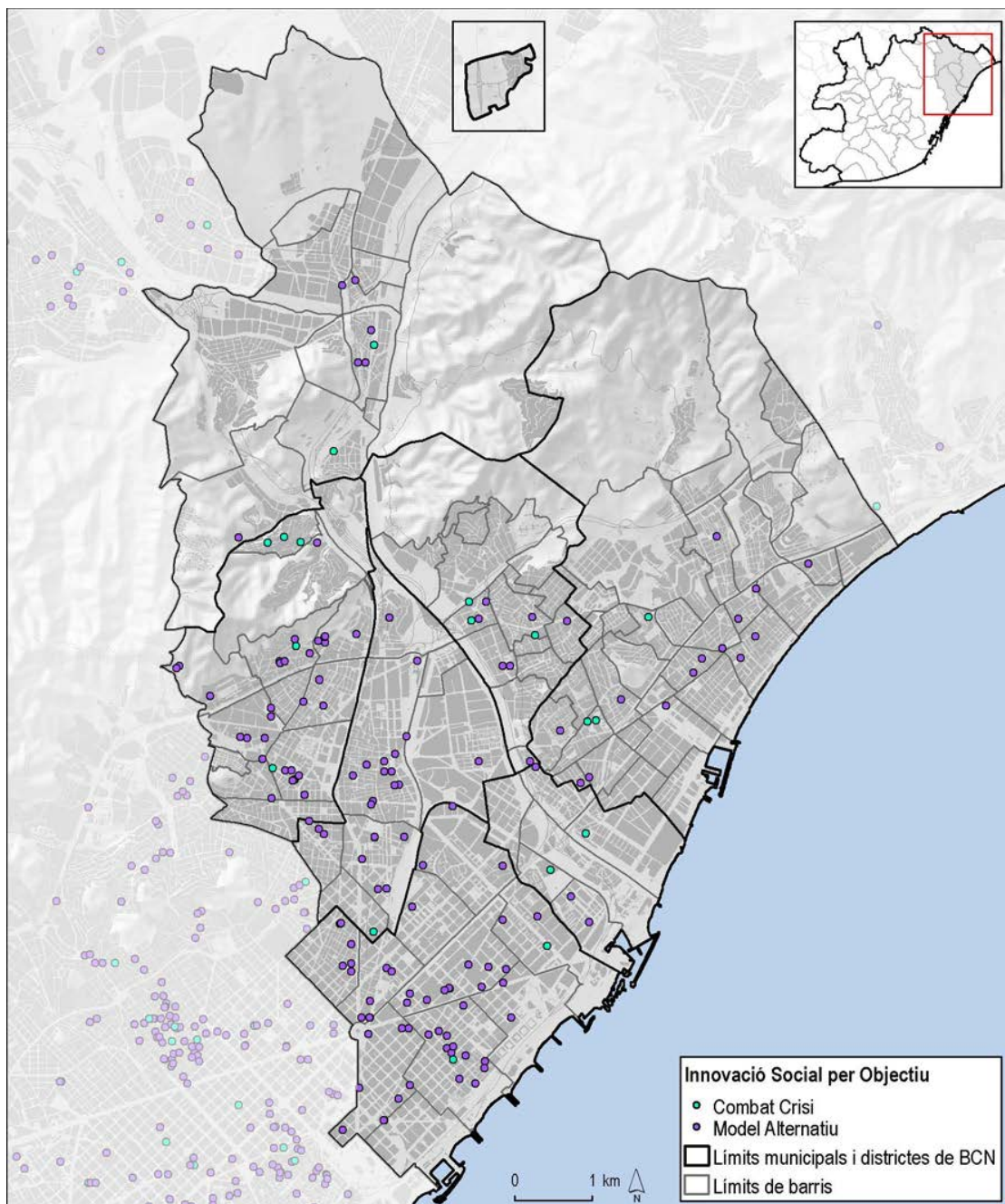
Sant Martí i Sant Andreu són els casos que es troben a l'altre extrem, ja que les iniciatives de combat crisi representen entre un 4% i un 4,3%; el pes de les iniciatives de model alternatiu és molt més elevat en aquests dos casos: un 96% i un 95,6%. Sant Martí és l'àmbit territorial amb més iniciatives del Territori Besòs (50) i aquestes es troben distribuïdes d'una forma molt desigual quan les classifiquem per objectiu: 2 de combat crisi i 48 de model alternatiu. Sant Andreu té un nombre més reduït d'iniciatives però una distribució semblant pel que fa als objectius d'aquestes: 1 iniciativa de combat crisi i 22 de model alternatiu.

Figura 1.10. Pràctiques d'innovació social per objectiu

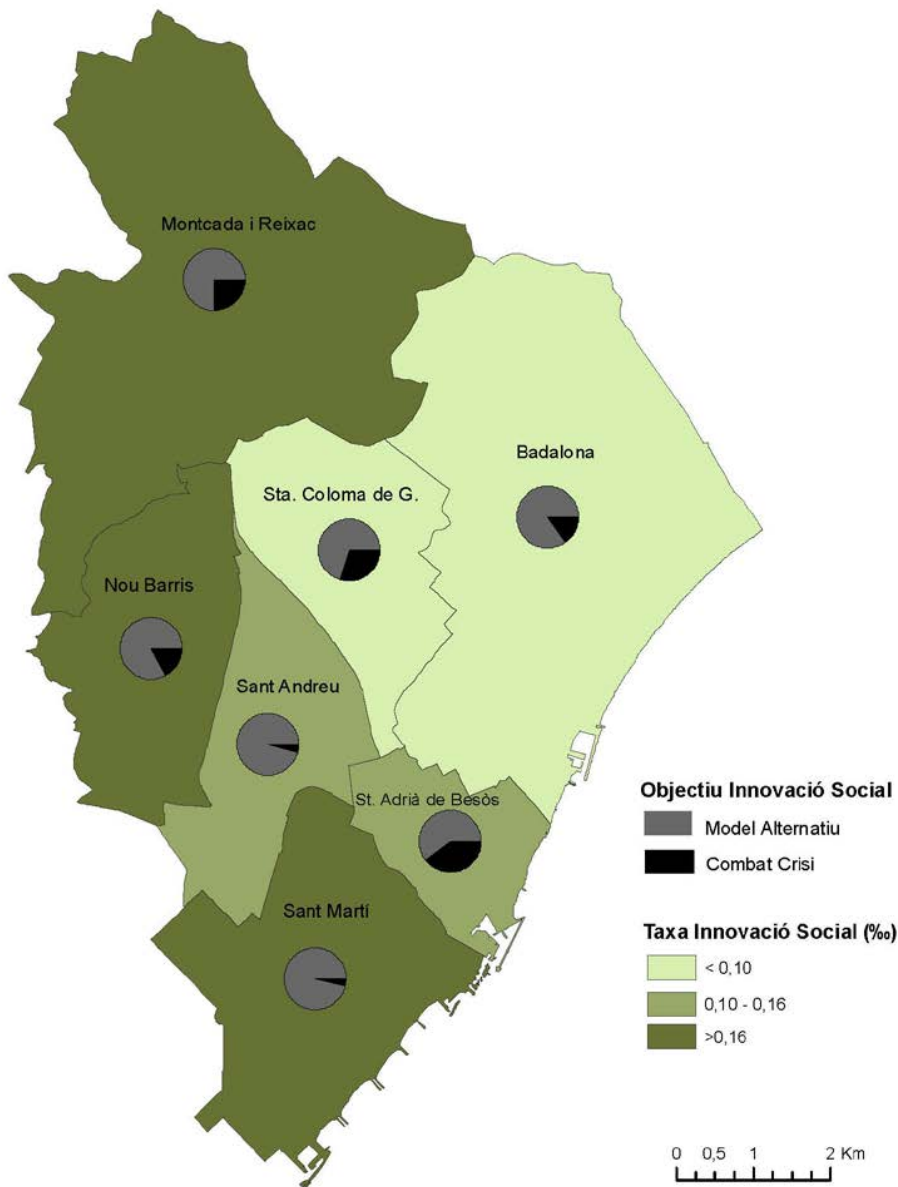
Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Mapa 1.5. Innovació social per objectiu

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

Mapa 1.6. Innovació social per objectiu i àmbits territorials

Font: Elaboració pròpia a partir del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona.

1.3.3. Innovació social i vulnerabilitat urbana

Quan analitzem la ubicació de les experiències d'innovació social en funció del grau de vulnerabilitat⁹ del barri en el qual es localitzen, destaca el fet que només el 16,4% des les iniciatives es desenvolupen en els barris més vulnerables (decil 1) (Taula 1.8). És rellevant destacar que aquesta dada és més alta que a la mitjana metropolitana, que se situa cinc punts percentuals per sota (11,7%). Aquesta diferència es pot atribuir al fet que en el Territori Besòs existeix una major concentració de barris amb nivells de vulnerabilitat alta, mentre que la majoria de barris de l'àrea metropolitana amb menys vulnerabilitat es situen fora del Territori Besòs (per exemple, cap barri d'aquest àmbit es troba en el decil 10 i tan sols 1 ho fa en el decil 9). Així, doncs, en el Territori Besòs és més probable que les pràctiques d'innovació social es localitzin en barris de major vulnerabilitat (Mapa 1.7 i 1.8).

En total són 25 les pràctiques d'innovació social que es localitzen en els barris més vulnerables (decil 1). La majoria són iniciatives són de la categoria Economia i Consum: hi trobem cooperatives o associacions que han rebut finançament amb banca ètica (finances socials), tres cooperatives de consum, iniciatives d'alimentació solidària i un parell de xarxes d'intercanvi de coneixement i bancs del temps. Pel què fa a la resta de categories, trobem una assemblea del moviment antidesnonament, una cooperativa d'ensenyament, iniciatives de mestres solidaris i espais autogestionats. Cal destacar que cap iniciativa de l'àmbit del Treball es localitza en aquests barris més vulnerables.

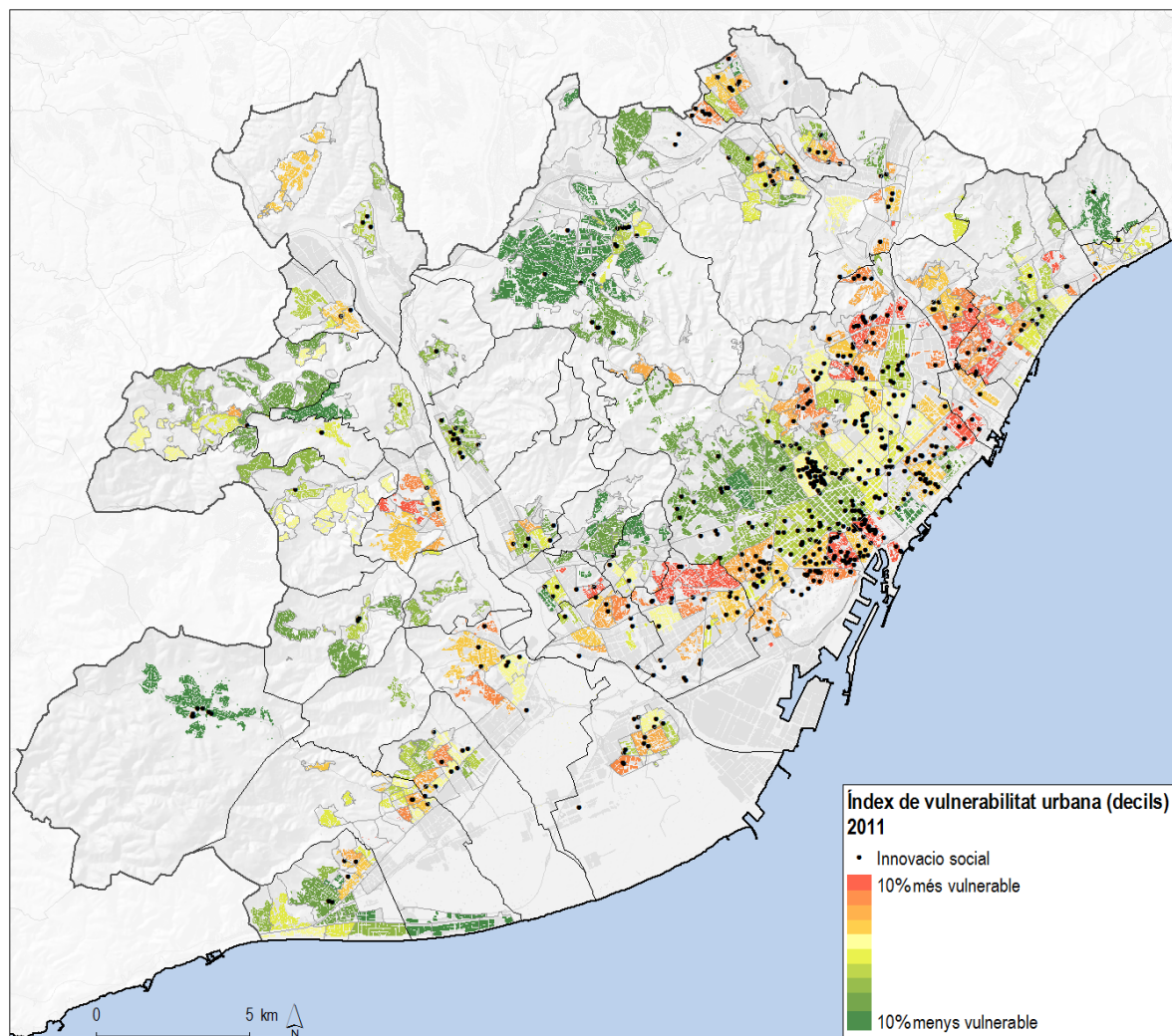
Taula 1.8. Innovació social i vulnerabilitat urbana

	Decils Vulnerabilitat (2011)	Territori Besòs		AMB	
		IS en decils de vulnerabilitat	%	IS en decils de vulnerabilitat	%
10% més vulnerable	1	25	16,4	73	11,7
	2	17	11,2	61	9,7
	3	27	17,8	83	13,3
	4	35	23,0	92	14,7
	5	12	7,9	104	16,6
	6	9	5,9	37	5,9
	7	24	15,8	90	14,4
	8	2	1,3	43	6,9
	9	1	0,7	29	4,6
10% menys vulnerable	10	0	0,0	14	2,2
	Total	152	100	626	100

Font: Elaboració pròpia a partir de INE, Cens de Població i Habitatge 2011 i IGOP, Mapa de la Innovació Social de l'AMB, 2016.

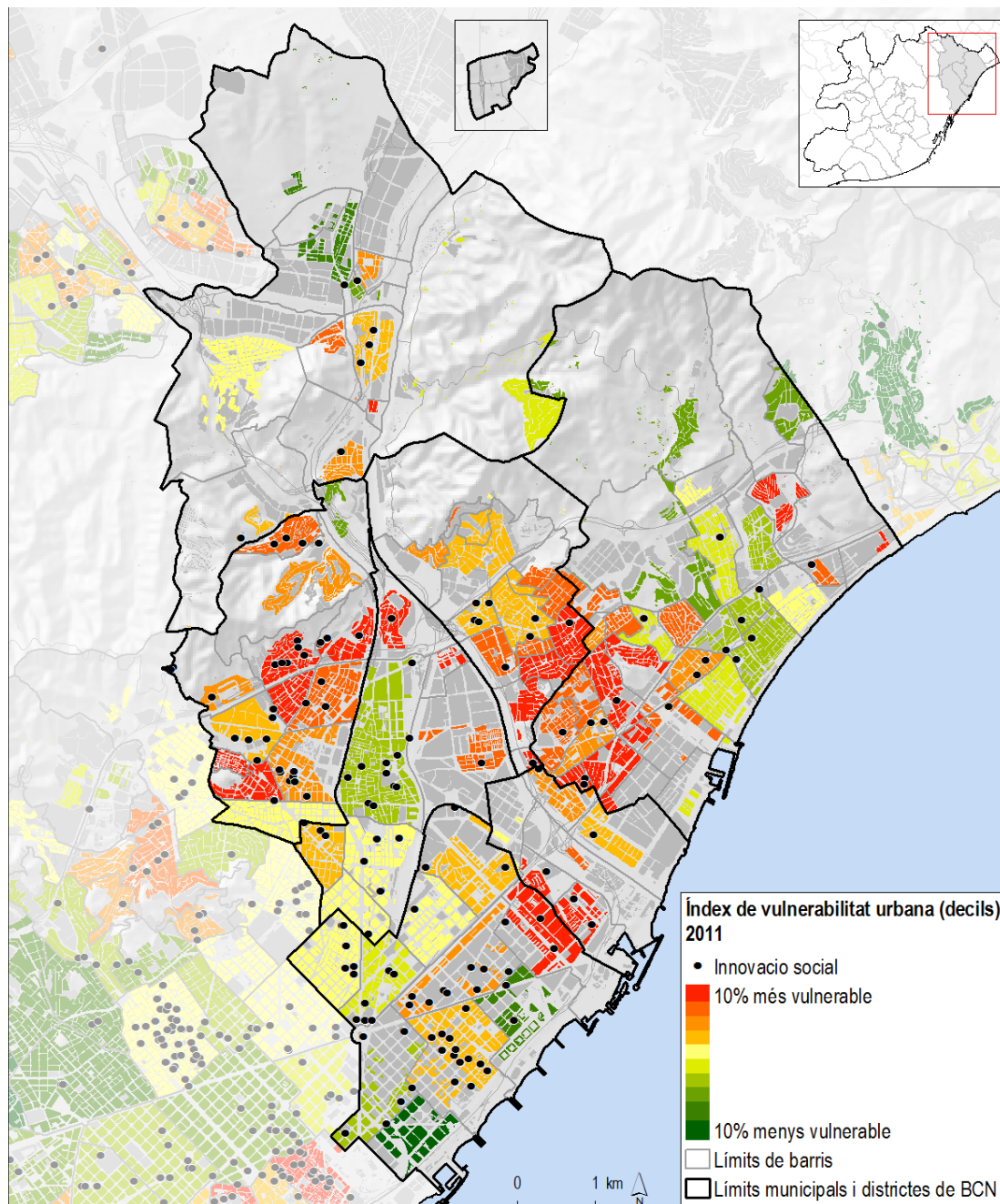
⁹ Per una explicació detallada de l'índex de vulnerabilitat urbana vegeu la part sobre Cohesió Social i Barris d'aquesta diagnosi.

Mapa 1.7. Pràctiques d'innovació social i barris amb vulnerabilitat urbana, AMB

Font: Elaboració pròpia a partir de INE, Cens de Població i Habitatge 2011 i IGOP, Mapa de la Innovació Social de l'AMB, 2016.

Mapa 1.8. Pràctiques d'innovació social i barris amb vulnerabilitat urbana, Territori Besòs

Font: Elaboració pròpia a partir de INE, Cens de Població i Habitatge 2011 i IGOP, Mapa de la Innovació Social de l'AMB, 2016.

1.4. PROJECTES RELLEVANTS

A banda de l'anàlisi de les associacions existents, de les iniciatives d'innovació social identificades i de les entrevistes realitzades, també s'ha fet una cerca per tal d'identificar aquelles plataformes ciutadanes, mobilitzacions socials o assemblees que tenen presència en el Territori Besòs. S'han recollit fins a 50 iniciatives, que es caracteritzen per ser espais de reivindicació i/o protesta, de caràcter més informal que les associacions, i que sovint estan integrades per diverses entitats. Aquestes plataformes i mobilitzacions tendeixen a ser espais de coordinació on col·lectius amb diferents interessos s'uneixen per desenvolupar lluites comunes.

Les plataformes i mobilitzacions identificades corresponen a diverses temàtiques. Una vintena corresponen a plataformes centrades en temàtiques urbanístiques i mediambientals (en trobem a tots els àmbits territorials a excepció de Nou Barris), mentre que una altra vintena han sorgit per fer front als impactes de la crisi i a les polítiques d'austeritat. Dins d'aquest segon grup es poden distingir, d'una banda, les marees grogues en el camp de l'educació, les marees blanques en el de la salut i les plataformes enfront les pujades de preus en els transports públics (presentes a tots els municipis, però no als districtes barcelonins). D'altra banda, en tots els àmbits territorials analitzats també s'han identificat assemblees d'indignats, si bé els darrers dos anys no han mostrat activitat a la xarxa. Finalment, a Badalona i Santa Coloma de Gramenet existeixen dues plataformes que treballen per a la cohesió social i la multiculturalitat i, a Sant Martí una plataforma focalitza les seves accions enfront els impactes de la massificació del turisme. És rellevant destacar que al districte de Nou Barris totes les plataformes que existeixen estan dedicades a fer front als impactes de la crisi i a reivindicar una major presència de les institucions públiques (per major informació sobre cadascun dels àmbits territorials vegeu Annex).

Com dèiem, a partir de tota la informació recollida referent al teixit social, s'han seleccionat 25 projectes rellevants, a partir d'una sèrie de criteris que exposem seguidament:

- Enxarxament: S'ha valorat que sigui iniciatives que treballin de forma conjunta amb altres agents socials, ja siguin altres entitats socials o bé amb institucions públiques.
- Transversalitat: S'han tingut en compte aquells projectes socials que tenen un caràcter multisectorial, i que pretenen afrontar diferents temàtiques.
- Impacte social i territorial: D'una banda, s'ha valorat l'impacte territorial, és a dir, que siguin projectes que pretenen anar més enllà del barri en el qual estan ubicats. Tanmateix, també s'ha valorat el seu impacte social, és a dir, que impliquin a col·lectius diversos.
- Reconeixement: Són projectes socials que han estat esmentats per les persones entrevistades.
- Localització: Un criteri secundari ha estat la seva localització. En aquest sentit, s'han prioritzat aquells projectes que s'ubiquen en barris propers a la zona del Besòs. Aquest criteri s'ha aplicat bàsicament als municipis de Badalona i Barcelona.
- Diversitat: En conjunt, s'ha procurat que la selecció final dels projectes rellevants representés la diversitat de territoris, tipologies, eixos i temes existents.

Dels 25 projectes, se n'han identificat tretze promoguts per associacions, set pràctiques d'innovació social i cinc fundacions, plataformes espais de col·laboració entre associacions i pràctiques d'innovació social (Taula 1.9). Des d'un punt de vista temàtic, predominen els de l'eix de Cohesió Social i Barris. A més a més, s'ha incorporat una categoria Transversal, atès que hi ha un parell de projectes que treballen clarament en més d'un àmbit temàtic.

Taula 1.9. Projectes socials rellevants¹⁰

Eix	Montcada i Reixac	Santa Coloma de G.	Badalona	Sant Adrià de Besòs	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí
Cohesió Social i Barris		Integramenet	Badalona es mou	Casal Infantil la Mina	Associació Ubuntu		Associació de Dones Àmbar-Prim
		Colla Castellera Laietans de Gramenet	Fundació Ateneu Sant Roc	Barnabitas	Xarxa 9barris Acull		Escola de Persones Adultes la Verneda
			Comissió de cultura AVV de Llefia i llefia@net			VOZES	
Economia, Treball i Teixits Productius	Xarxa d'Intercanvi de Coneixements Can Cuiàs				Assemblea d'aturats i aturades de Nou Barris	Fundació TriniJove	Menjador Solidari Gregal
						Associacions de Comerciants de Andreu	
						Associació de Veïns i Veïnes del Bon Pastor: Banc del Temps i rebost solidari	
Taula metropolitana d'urbanisme de la CONFAVC							
Territori	AV Can St Joan-lluïta Lafarge	Ca la Sisqueta			Ateneu Popular de Nou Barris	Ateneu L'Harmonia	
Transversal					Nou Barris Cabrejada, diu prou!		Projecte Ma'isah

¹⁰ En vermell s'indiquen les associacions, en verd les iniciatives d'innovació social i en negre projectes a càrrec de fundacions i grups d'entitats de diversa índole.

En l'eix de Cohesió Social i Barris, existeixen diversos projectes que treballen temàtiques de l'educació i el lleure infantil i juvenil, com són el Casal Infantil de La Mina i l'associació Barnabitas de Sant Adrià del Besòs o l'Associació Ubuntu de Nou Barris. També en el camp de l'educació, és rellevant la tasca de l'Escola d'Adults de La Verneda i la plataforma Badalona es mou, impulsada per la federació d'AMPES de Badalona per combatre les retallades en l'educació. Concretament, en el camp de la cultura, destaca la Colla castellera Laietans de Gramenet i el treball de la Comissió de cultura de l'Associació de Llefia i la xarxa Llefia@net per difondre l'ús de les TIC i el software lliure.

Un parell de projectes estan centrats en temàtiques de convivència, cohesió social i multiculturalitat, com per exemple la Fundació Ateneu Sant Roc de Badalona, Integramenet o la xarxa 9barris Acull. El projecte Vozes, està orientat a promoure la convivència en la infància i la joventut a través de la música. Pel què fa al gènere, és destacable l'associació Dones Àmbar Prim del districte de Sant Martí.

En l'eix Economia, Treball i Teixits Productius, s'hi inclouen dos projectes que treballen en l'ocupació laboral. D'una banda, la Fundació Trinijove de Trinitat Vella, que s'ocupa de la inserció laborals de joves aturats i amb risc d'exclusió social i, de l'altra, l'Assemblea d'Aturats i Aturades de Nou Barris. Pel què fa al comerç s'han inclòs les Associacions de

Comerciants del barri de Sant Andreu. En l'àmbit del consum s'han inclòs diverses experiències d'innovació social: la Xarxa d'Intercanvis de Coneixements de Can Cuiàs, el Banc del Temps del Bon Pastor i el Rebost Solidari i el Menjador Solidari Gregal.

Pel què fa a l'eix de Territori, s'han inclòs tres espais autogestionats rellevants al Territori Besòs: l'Ateneu Popular de Nou Barris, Ca la Sisqueta de Santa Coloma de Gramenet i l'Ateneu Harmonia de Sant Andreu. En el camp ambiental, es destaca el treball desenvolupat per l'Agrupació de Veïns de Can Sant Joan i la lluita contra la incineració de la cimitera Lafarge de Montcada i Reixac. Així mateix, pel què fa a l'urbanisme, s'han inclòs la Taula d'Urbanisme del Besòs liderada per la CONFAVC.

Respecte els projectes que tenen un caràcter transversal s'han inclòs la xarxa 9 Barris Cabrejada, que neix per denunciar l'impacte de les retallades en els serveis públics del barri i que destaca per reivindicar una major presència de les institucions públiques. En segon lloc, el grup de criquet femení Ma'isah del barri del Besòs-Maresme que posa en relació l'esport, el gènere i la cohesió social.

Per més informació sobre cadascun dels projectes vegeu l'Annex, on es presenten individualment amb informació específica.

1.5. UNA MIRADA TRANSVERSAL AL TEIXIT SOCIALS

Tal i com hem vist en aquest capítol, el teixit social es manifesta en diferents formes: associacions, pràctiques d'innovació social, plataformes ciutadanes, assemblees i mobilitzacions socials. Entre aquestes tipologies existeixen algunes diferències significatives.

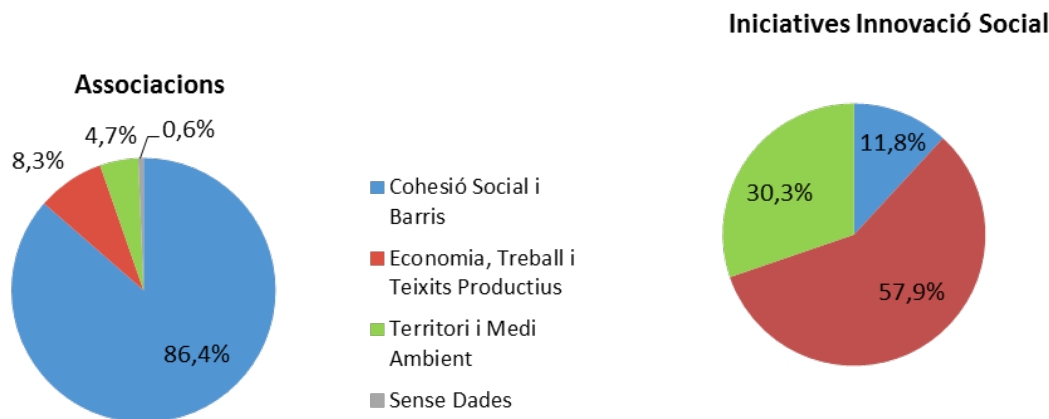
Pel què fa a l'associacionisme, en el Territori Besòs existeix una presència significativa d'associacions, amb trajectòries històriques destacades, per bé que la densitat associativa és significativament menor que la del conjunt de l'AMB. En canvi, les pràctiques d'innovació social tenen un caràcter més incipient. El gran gruix d'aquestes iniciatives d'innovació social apareixen a partir de l'any 2008, amb un segon moment de creixuda a partir de l'any 2011, a rel del moviment del 15M. Així, doncs, les iniciatives d'innovació social tenen una tradició i presència en el territori més limitada que les anteriors i d'aquí la distància que les separa en nombre. Mentre al Territori Besòs hi ha 5680 associacions, les iniciatives d'innovació social són 152 (Figura 1.11). Això significa que hi ha gairebé 6 associacions per cada mil habitants, i en canvi 0,16 iniciatives d'Innovació Social per la mateixa quantitat de població.

D'altra banda, les mobilitzacions socials en forma de plataforma responen en general a la protesta i la reivindicació d'aspectes relativament concrets o conjunturals. Per exemple,

en el camp de l'urbanisme existeixen diferents plataformes amb caràcter de protesta per la localització d'activitats i serveis (crematori, fàbrica d'incineració, soterrament de vies etc), però alhora també són destacables les plataformes que treballen per la preservació del territori, com per exemple les Tres Xemeneies de Sant Adrià, el tram final del riu Besòs, la Serra de Marina i Can Zam, Ca l'Andal, el Pla de Reixac, el Casc Antic de Sant Andreu o l'Eix Pere Quart, per posar alguns exemples. Com hem comentat, també cal subratllar la presència de mobilitzacions de caràcter més informal entorn als impactes de la crisi i, sobretot, respecte els efectes de les retallades i les polítiques d'austeritat en els serveis públics (educació, sanitat i transport públic).

Les diferents expressions del teixit social analitzades apareixen amb motius i objectius diversos. En aquest sentit, és interessant veure les diferències entre associacionisme i innovació social pel que fa al pes dels eixos en que s'han classificat. Mentre les associacions són sobretot, i amb diferència, de l'eix de Cohesió Social (86,4%, 4.908 associacions de les 5.860), en innovació social, aquest és l'eix amb menys pes (11,5%, 18 iniciatives de 152). En innovació social, la majoria de les iniciatives són de l'eix d'Economia (57,9%), que per les associacions és el segon però amb un percentatge molt més baix (8,3%). L'eix de Territori en associacions és el que té un pes més petit (4,7%), mentre

Figura 1.11. Associacions i pràctiques d'innovació social per eix

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya (2016) i del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona, 2016.

que en innovació social és el segon per darrer d'economia, amb un pes rellevant (30,3%). Aquesta distribució de pesos per eixos temàtics es repeteix de manera molt semblant en cadascun dels set àmbits territorials.

Aquestes diferències es podrien atribuir a l'existència d'un teixit associatiu tradicional dedicat en el camp social (ja sigui veïnal, o relacionat amb temàtiques com l'educació, la cultura, el lleure, la infància o la joventut, per exemple), fet que podria desincentivar l'aparició d'iniciatives d'innovació social en aquest àmbit. En canvi, històricament l'associacionisme no s'ha desenvolupat tant entorn a temes de caràcter econòmic, del treball o del consum (més enllà dels sindicats, les associacions de defensa de consumidors o d'empresaris), i per tant podríem especular que el marge per a la innovació social en aquest àmbit és major.

Pel què fa a l'àmbit territorial, l'associacionisme s'ha articulat tradicionalment entorn el tema de l'ecologisme. En les darreres dècades, també han emergit plataformes ciutadanes àmplies i de caràcter més informal com a reacció a projectes urbanístics concrets. Les iniciatives d'innovació social en el camp territorial es diferencien respecte les associacions

i les plataformes en la mesura que no se centren tant en la reivindicació, sinó més aviat en l'acció directa a través, per exemple, de la creació d'horts comunitaris, d'espais autogestionats o de xarxes telemàtiques i pel proveïment d'energies renovables. Aquest fet, segurament, és atribuïble a l'impacte de la crisi econòmica i a l'esclat de la bombolla immobiliària, que han fet que la població se senti interpel·lada per cercar alternatives al model imperant.

La densitat del teixit social del Territori Besòs es troba en general per sota de la de l'AMB. Mentre en el Territori Besòs hi ha 6 associacions per cada mil habitants (a mode de referència, esmentar la diferència entre les taxes del 5,1‰ de Badalona i el 6,9‰ de Sant Martí), a l'AMB aquesta xifra puja fins a un 8,1‰. Per tant, els 7 àmbits territorials del Besòs es troben per sota de la taxa de l'AMB. En innovació social la diferència no és tant gran ja que el Territori Besòs compta amb 0,16 iniciatives per cada mil habitants, quan l'AMB té una taxa de 0,2‰. En aquest cas, però, cal destacar que hi ha 3 àmbits territorials del Besòs que es troben per sobre de la mitjana de l'AMB: Montcada i Reixac, Sant Martí i Nou Barris.

Taula 1.10. Comparativa densitat del teixit social.

	Associacions		Innovació Social	
	nombre	‰	nombre	‰
Territori Besòs	5680	6	152	0,16
AMB	26051	8,1	630	0,2

Font: Elaboració pròpia a partir del Registre d'Entitats Jurídiques de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya (2016) i del Mapa de la Innovació Social de l'àrea metropolitana de Barcelona, 2016.

1.6. PARTICIPACIÓ ELECTORAL AL TERRITORI BESÒS

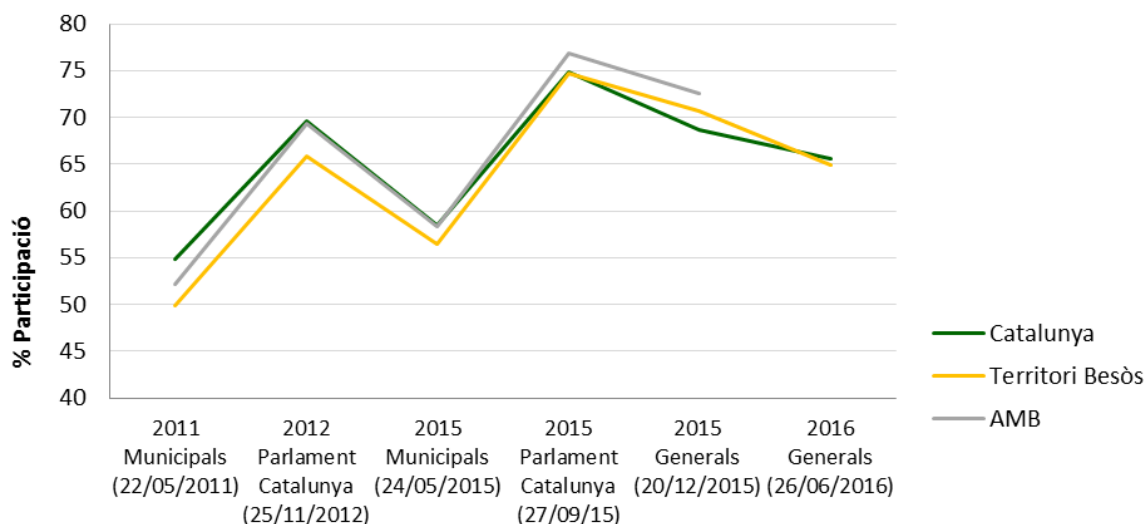
En aquest apartat hem fet una anàlisi de la participació de la població del Territori Besòs en les darreres sis convocatòries electorals. Concretament, s'han tingut en compte les darreres dues Eleccions Municipals (2011 i 2015), Eleccions Autonòmiques al Parlament de Catalunya (2012 i 2015) i Eleccions Generals al Congrés dels Diputats (2015 i 2016)¹¹.

Pel què fa als nivells de participació, el Territori Besòs experimenta alts i baixos en funció de la convocatòria electoral, una tendència que és semblant a la de Catalunya i a l'AMB (Figura 1.12). En les tres primeres convocatòries estudiades (Eleccions Municipals de 2011 i 2015 i les Autonòmiques de 2012) la participació és menor que en les tres darreres (Autonòmiques de 2015 i Generals de 2015 i 2016). En totes les convocatòries, la participació electoral al Territori Besòs és inferior a la mitjana de l'AMB. En les

eleccions al Parlament de Catalunya, l'any 2015 el Territori Besòs presenta xifres de participació gairebé idèntiques respecte al conjunt de Catalunya (74,7% vs 74,9%), ambdues per sota de l'AMB. Les úniques eleccions on la participació al Territori Besòs supera la mitjana catalana són les Generals de l'any 2015, amb pràcticament dos punts percentuals per sobre.

Així, les convocatòries municipals són les que han tingut un major nivell d'abstencionisme, si bé en les de l'any 2015 la participació creix respecte l'any 2012 en els 7 àmbits territorials, passant d'un 49,9% l'any 2012 a un 56,4% l'any 2015. Cadascun dels àmbits territorials creix, oscil·lant entre els 4,3 punts percentuals a Santa Coloma de Gramenet i nou punts al districte de Sant Andreu.

Figura 1.12. Participació electoral Territori Besòs, àrea metropolitana de Barcelona i Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de l'AMB, l'IDESCAT i el Ministerio del Interior.

¹¹ Les dades de les eleccions han estat extretes de l'Àrea Metropolitana de Barcelona pels municipis de Badalona, Montcada i Reixac, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet; i de l'Ajuntament de Barcelona pels tres districtes barcelonins. Les dades generals de Catalunya s'han extret de l'IDESCAT per les eleccions autonòmiques i del Ministerio de Interior per a les eleccions al Congrés dels Diputats.

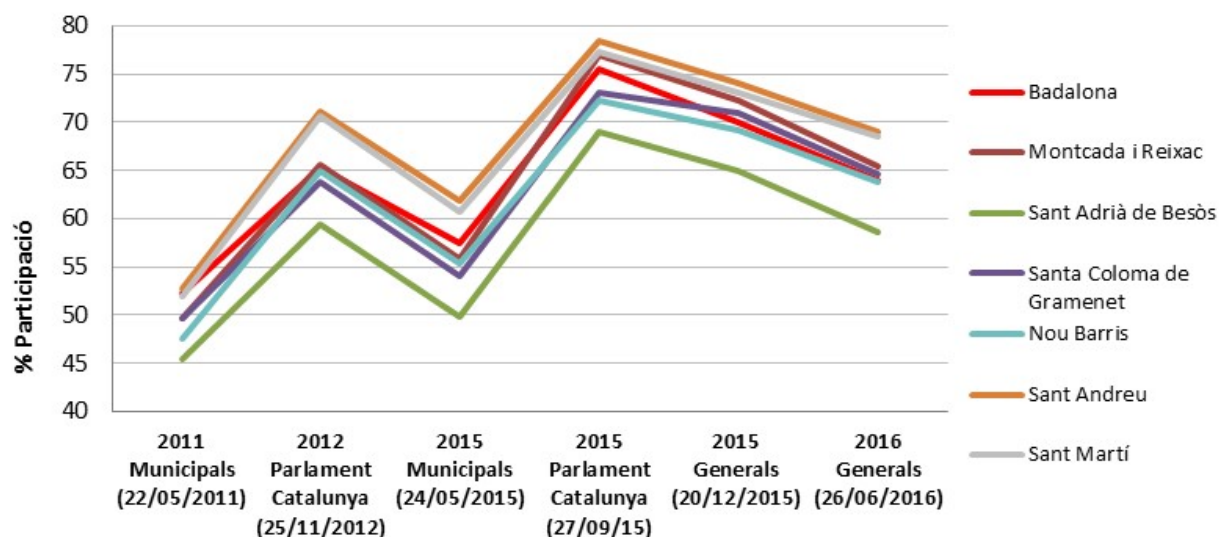
Les Eleccions Autonòmiques al Parlament de Catalunya també experimenten un creixement de participació en el conjunt del Territori Besòs, ja que la participació mitjana l'any 2012 va ser del 65,8% i, l'any 2015 va obtenir un 74,7%, essent la participació més elevada de les sis eleccions analitzades. El creixement és de 8,84 punts percentuals de mitjana als set àmbits territorials. El territori que experimenta un creixement més elevat és Montcada i Reixac, que augmenta un onze punts. Pel contrari, Sant Martí presenta un creixement inferior, de 6,7 punts percentuals, però és el segon territori amb més participació (70,7% l'any 2012 i 77,4% l'any 2015: ambdós per sobre la mitjana del territori).

La participació a les Eleccions Generals al Congrés dels Diputats presenta una tendència diferent a l'observada en les municipals i les autonòmiques. Al Territori Besòs la participació l'any 2016 disminueix sis punts percentuals respecte a la de l'any 2015. Montcada i Reixac és el municipi

que presenta una caiguda més elevada en la participació, de set punts, i Sant Martí el que menys participació perd, amb quatre punts percentuals. Sant Martí és l'àmbit territorial que mostra una participació més estable, amb menys variació en les diferents eleccions. En canvi, Montcada i Reixac, presenta una participació força variable, amb caigudes importants de participació però també creixements importants.

Si bé les tendències són semblants entre els diferents àmbits territorials pel què fa als augments i disminucions de la participació en funció de les convocatòries electorals, cal destacar que Sant Adrià del Besòs és el municipi que presenta uns percentatges de participació electoral més baixos de tot el Territori Besòs. Per contra, Sant Andreu és l'àmbit territorial que ha tingut una participació més alta en totes eleccions analitzades, seguit molt de prop per Sant Martí (Figura 1.13).

Figura 1.13 Participació electoral Territori Besòs per àmbits territorials

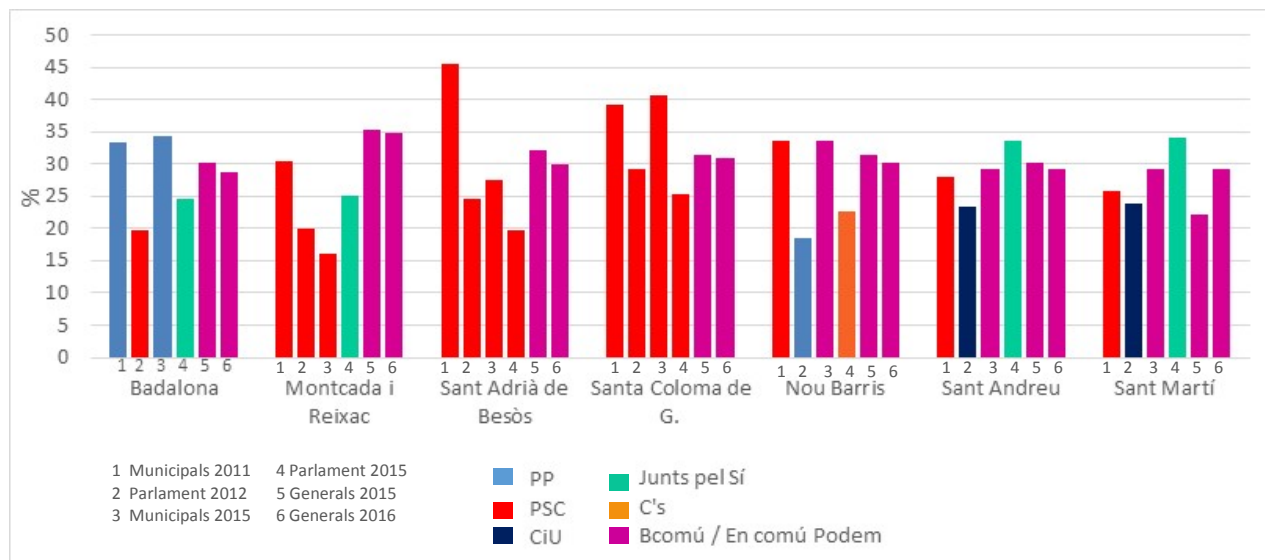

Font: Elaboració pròpia a partir de l'AMB.

Quan analitzem la distribució de vots per partits, observem que en les primeres eleccions analitzades existeix més diversitat que no pas en les darreres. Per exemple, a Badalona el partit més votat de les dues convocatòries Municipals (2011 i 2015) fou el PP, mentre que a Montcada i Reixac, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet ho fou el PSC (en aquests darrers dos municipis, a més, el PSC també fou el partit més votat de les dues eleccions al Parlament de Catalunya analitzades, 2012 i 2015). Junts

pel Sí fou el partit més votat de les Eleccions al Parlament de 2015 a Badalona, Montcada i Reixac, Sant Andreu i Sant Martí, mentre que en aquestes eleccions a Nou Barris guanyà Ciutadans. Convergència i Unió fou el partit més votat en dos districtes, Sant Andreu i Sant Martí a les eleccions Autonòmiques de 2012. En canvi, en les dues últimes eleccions al Congrés de Diputats el partit més votat ha estat En Comú Podem (Figura 1.14).

Figura 1.14 Partits més votats

Font: Elaboració pròpia a partir de l'AMB.

2. DENSITAT INSTITUCIONAL I POLÍTIQUES PÚBLIQUES

2.1. COM ANALITZEM LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES DEL TERRITORI BESÒS

Aquest apartat és fruit de la recopilació d'informació relativa als plans i projectes municipals vigents realitzada durant el treball de camp en un període de tres mesos (octubre -desembre de 2016). En el cas de Barcelona, l'anàlisi s'ha fet a escala de Districte. L'anàlisi realitzada es basa en tres fonts principals d'informació:

- El buidatge dels plans d'actuació municipals o plans de mandat disponibles a les web municipals. En el cas de Barcelona, s'ha tingut en compte el PAM pendent d'aprovació i els tres Plans d'Actuació de Districte de Sant Martí, Sant Andreu i Nou Barris. Cal tenir en compte que, per l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs, no s'ha inclòs cap pla de mandat atès que aquest municipi no en disposa. La selecció d'aquest tipus de documents ha permès la identificació d'objectius i estratègies de política pública per cadascun dels municipis.
- La identificació, a partir de l'exploració de les 5 webs municipals, de diferents tipus de projectes i iniciatives en curs d'execució en el moment de la realització del treball de camp. Aquest tipus d'informació ha permès completar l'anàlisi de les estratègies i propòsits generals de política pública recollits en els plans de mandat amb una visió més executiva i aplicada de

l'activitat municipal. En tot cas, cal tenir present que només tenim en compte la informació disponible i visible a les planes webs municipals.

- La recopilació d'informació sobre projectes passats amb algun vincle amb els projectes presents, per així poder establir una possible trajectòria temàtica. Aquesta mirada enrere s'ha fet també a partir de la consulta de les webs municipals, amb la limitació que això suposa.

La taula 2.1 ofereix el recompte de plans i programes recopilats per cada municipi i la seva distribució en els tres 3 eixos que estructuren aquesta diagnosi (Cohesió Social, Economia i Territori), a més a més d'un eix transversal.

Pel que fa al tipus d'anàlisi realitzada, el nostre objectiu ha estat identificar grans tendències i, a partir d'això, observar l'orientació estratègica de les polítiques públiques al Territori Besòs. Així, doncs, cal remarcar que aquesta anàlisi no s'ha fet pas amb vocació d'exhaustivitat, fet que aniria molt més enllà de les possibilitats d'aquest estudi. L'anàlisi feta, en canvi, sí ens permet fer una primera aproximació als objectius i estratègies de política pública municipals, esbossant un primer esquema sobre l'agenda present i futura de les polítiques públiques en el Territori Besòs.

Taula 2.1. Recopilació de polítiques per àmbit territorial i eixos temàtics

Polítiques Públiques	Cohesió Social	Economia	Territori	Transversal	Total
Badalona	21	4	21	5	51
Montcada i Reixac	29	5	27	3	64
Sant Adrià de Besòs	19	4	8	1	32
Santa Coloma de Gramenet	40	7	15	2	64
Nou Barris	9	10	23	3	45
Sant Andreu	32	10	25	5	72
Sant Martí	27	9	23	5	64
Territori Besòs	177	49	142	24	392

Font: Elaboració pròpia.

2.2. TENDÈNCIES EN LES POLÍTIQUES PÚBLIQUES

2.2.1. Tendències pel que fa a Cohesió Social i Barris

De les dades de la taula 1.1, se'n desprèn que les polítiques (plans i programes) relacionades amb aspectes socials tenen un pes més gran que la resta d'àmbits. Així, doncs, dels 392 plans i projectes identificats, 177 estan relacionats amb l'agenda de la cohesió social. Les temàtiques tractades per aquests polítiques són, principalment, les següents:

Estructura demogràfica i cicle de vida: en general, les polítiques d'aquest àmbit fan referència a plans sectorials per col·lectius (d'infància, de joventut, de la gent gran, etc.) i sovint fan esment específic a les desigualtats i riscos socials que pateixen aquests col·lectius (polítiques d'infància per reduir el risc social d'exclusió, polítiques específiques d'empoderament de la gent gran, etc.). Paraules clau com "envelliment actiu" o "dinamització juvenil" apareixen sovint a la documentació consultada. Per tant, tot i que aquestes polítiques corresponen a sectors tradicionals de política pública municipal, es poden detectar tendències significatives d'innovació en la conceptualització dels problemes de la qual parteixen. Cal tenir en compte, a més, que aquestes polítiques tenen un potencial de transversalització important, compartint objectius amb polítiques de salut, polítiques de cures i polítiques de renda, pobresa i exclusió, com veurem més endavant.

Immigració: l'anàlisi mostra com apareixen conceptes que van més enllà del concepte d'immigració més tradicional (com seria la noció d'acollida i la integració dels nousvinguts), ja que els plans i programes fan sovint referència a la gestió de la diversitat. Per tant, es parla, per exemple, de plans d'interculturalitat (Barcelona), de xarxes anti-rumors (Barcelona), de no-discriminació (Montcada i Reixac), o de lluita contra la xenofòbia i el racisme des de l'educació (Montcada i Reixac). Fins i tot s'esmenten idees força connectades a temes de gran actualitat com la lluita contra la islamofòbia. Es parla, doncs, de ciutat de drets, d'inclusió social, de cultura de pau (Santa Coloma de Gramenet), de ciutat d'acollida, i de ciutats refugi (Santa Coloma de Gramenet), vinculant-ho amb la realitat dels refugiats.

Gènere: es constata un canvi d'enfocament des dels plans d'igualtat cap als plans contra la violència masclista (Sant Adrià de Besòs), plans estratègics feministes (Badalona), plans contra l'assetjament sexual (Montcada i Reixac), i també per la diversitat i la justícia de gènere (Barcelona). Per tant, hi ha una evolució clara d'aquest tipus de polítiques cap a nous paradigmes i referents normatius que van més enllà de la posada en marxa d'instruments per a la igualtat d'oportunitats de les dones.

Habitatge: les polítiques d'habitatge ja no es focalitzen únicament en generar habitatge social (HPO) com tradicionalment s'ha fet, sinó que els plans i projectes s'enfoquen des de criteris com són la vulnerabilitat, l'exclusió o la funció social de l'habitatge, entre altres (Badalona, Montcada i Reixac, Housing First a Barcelona). Hi ha un gran pes de la gestió de pisos buits i de la lluita contra els desnonaments des d'una perspectiva d'habitatge digne. Es tracta d'una tendència compartida en els 5 municipis. D'altra banda, alguns municipis comencen a avançar també cap a la promoció de models alternatius com el cohabitatge. DE l'observació de la documentació, se'n desprèn que l'increment del parc d'habitatges ja no és la gran prioritat de les polítiques municipals, sinó que ho és assolir i garantir condicions dignes d'accés i de manteniment de la vida.

Educació: l'anàlisi posa de manifest la coexistència d'instruments que ja han esdevingut tradicionals com els plans educatius de ciutat (Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs), que marquen l'estratègia municipal pel que fa a les polítiques educatives, amb objectius més innovadors com la reducció de la desigualtat educativa o l'obertura dels centres escolars als barris a través de programes de patis oberts (Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Barcelona). També es troben projectes específics relacionats amb una problemàtica rellevant del territori: l'absentisme escolar (Badalona, Sant Adrià de Besòs). En alguns casos, també es planteja la necessitat de potenciar la relació escoles-innovació-coneixement (Santa Coloma de Gramenet, Barcelona).

Salut: a partir de la documentació consultada, es constata que l'enfocament de la salut molt sovint es fa des d'una perspectiva de l'accés als serveis de salut, tot partint del reconeixement de les desigualtats existents. Per tant, vulnerabilitat i exclusió social són dues paraules clau en aquesta perspectiva de la salut. Un segon atribut és la concepció de la salut com quelcom comunitari i per tant la necessitat de treballar en aquesta escala a partir de l'articulació de xarxes d'acció conjunta a nivell de barris (promoció de la salut comunitària a Santa Coloma de Gramenet, treballar les vulnerabilitats en salut en els barris a Barcelona). Un altre aspecte important són els temes relacionats amb l'alimentació (obesitat infantil a Montcada, seguretat alimentària a Santa Coloma de Gramenet). Finalment, també cal destacar el pes dels plans relacionats amb les drogodependències (pla de prevenció de drogodependències i pla de salut mental i addiccions a Badalona, o pla municipal de drogues a Santa Coloma de Gramenet i pla d'acció de drogues a Barcelona).

Cultura i lleure: en molts casos, els plans i programes vinculats a cultura se centren en la planificació d'equipaments culturals i en l'oferta d'activitats. En aquest sentit, l'estratègia de les polítiques culturals passa sovint per remodelar o ajustar els equipaments existents i així millorar aquesta oferta. També apareix la noció de consolidar espais i desenvolupar plans d'acció o plans estratègics.

Cures: les polítiques de cures es formulen sovint des de la perspectiva de la gestió de l'autonomia de la gent gran, però també adquireixen un paper cada cop més rellevant les polítiques d'envelliment actiu (Badalona) que esmentàvem a l'apartat sobre estructura demogràfica. En aquest àmbit temàtic també s'han recollit els plans locals d'inclusió social (Montcada i Reixac per exemple), un instrument que compta amb una trajectòria important en l'àmbit de les polítiques municipals, però que, segons es constata en els documents consultats, necessita d'una reconceptualització d'acord amb les noves realitats socials.

Renda, pobresa i exclusió: els plans locals d'inclusió social (PLIS) també apareixen com un dels principals instruments d'aquesta categoria temàtica, ja que no només contemplen mesures relacionades amb les cures, sinó amb una perspectiva més àmplia de lluita contra l'exclusió social, amb un èmfasi especial en la vulnerabilitat de determinats col·lectius (PLIS de Santa Coloma de Gramenet, Barcelona). Els PLIS més actuals posen l'accent en l'abordatge dels efectes de la crisi, com l'increment de la pobresa alimentària (menjadors escolars, menjadors socials, beques menjador, pobresa infantil) i del sensellarisme (Barcelona).

Convivència i seguretat: en aquest àmbit, hi trobem plans de convivència i civisme i ordenances de convivència, però també plans i projectes relacionats amb la mediació (plans de mediació i convivència de Badalona, Santa Coloma de Gramenet, convivència d'escales a Santa Coloma de Gramenet – Escales Virtuals). Aquests aspectes es combinen amb una voluntat expressa de reconceptualització de les funcions de seguretat i ordre públic des de la proximitat (nou concepte de policia local a Montcada, policia local de proximitat a Santa Coloma de Gramenet, policia de barri a Barcelona). En aquest sentit, també cal remarcar la reconceptualització la protecció civil des de l'escala de proximitat (pla de prevenció, seguretat i proximitat a Barcelona).

Participació i innovació social: la innovació social com a tal no apareix en cap documentació estratègica consultada a excepció del PAM de l'Ajuntament de Barcelona, que es proposa la creació d'un laboratori d'innovació democràtica i altres mesures relacionades. En general, les polítiques de participació s'han orientat i continuen orientant-se a organitzar el diferents espais formals de participació ciutadana mitjançant l'elaboració de normatives o reglaments (reglaments de participació ciutadana de Badalona, Sant Adrià de Besòs, Barcelona i reglament de govern obert Santa Coloma i Badalona) o de plans per garantir la qualitat de la participació (Pla de Qualitat Democràtica a Santa Coloma). Aspectes com el govern obert i la transparència també tenen un pes rellevant en els programes analitzats (Santa Coloma de Gramenet, Badalona, Montcada i Reixac). Recentment, reapareixen els pressupostos participatius com una eina de democràcia directa i participativa a nivell de ciutat (Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Barcelona).

Espai públic i equipaments: aquest tipus de polítiques engloben nombrosos plans i projectes tant vigents com ja finalitzats, així com projeccions de futures implementacions. Per una banda, predominen totes aquelles intervencions de manteniment i millora de l'espai públic (Pla Recupera a Badalona, intervencions a barris concrets de Montcada i Reixac, programa Millorem el nostre barri a Santa Coloma de Gramenet entre altres). Entre aquestes intervencions, apareixen pràctiques noves com és la gestió comunitària d'espais buits (solar buits a Montcada i Reixac, Pla Buits a Barcelona). Assumptes relacionats amb la neteja i la convivència en l'espai públic són també temes importants. Un altre objectiu present en el conjunt de plans i programes consultats és la creació de nou espai públic a partir de la pacificació del trànsit: concretament, apareix com un objectiu del PAM de Santa Coloma de Gramenet i com a projecte concret amb les Superilles de Barcelona. Pel que fa als equipaments, les polítiques se centren en racionalitzar els espais i millorar-ne la gestió, ja sigui a través de l'elaboració d'un nou pla d'equipaments (Montcada i Reixac), l'elaboració de plans d'usos d'equipaments existents (Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Barcelona), o la implementació de canvis en els models de gestió dels equipaments (Badalona i Barcelona). Finalment, cal destacar la voluntat expressada en alguns municipis per aprofitar els equipaments en desús per ubicar-hi projectes relacionats amb la innovació social (ubicació de projectes d'economia social, cooperativisme, etc.), com és el cas de Santa Coloma de Gramenet, per exemple.

Identitat i Patrimoni: els plans i programes d'identitat i patrimoni fan referència especialment als projectes de memòria històrica (creació d'un arxiu històric a Montcada, o pla de Memòria Històrica a Santa Coloma de Gramenet) i en alguns casos també a monuments o espais d'alt valor històric com el manteniment o recuperació d'un jaciment arqueològic a Montcada i Reixac i el Refugi Antiaeri a Sant Adrià de Besòs. També cal destacar el museu de la immigració de Sant Adrià de Besòs.

Morfologia Urbana: es constata l'existència de projectes que plantegen transformacions urbanístiques notables com la projecció del Pla del Litoral (compartit entre Sant Adrià de Besòs i Badalona) o el soterrament de les vies a Montcada i Reixac. També s'identifiquen projectes de gestió d'aquestes transformacions vinculades a modificacions puntuals del Pla General Metropolità o de gestió de les Àrees Residencials Estratègiques. També es plantegen millores urbanes a escala de barri que busquen treballar la cohesió i la connectivitat (Pinta Verda a Santa Coloma de Gramenet, millores a Can Sant Joan de Montcada i Reixac). Un altre aspecte interessant és la gestió dels conflictes territorials com un element clau a Montcada i Reixac.

Plans i projectes “transversals”: l'anàlisi d'aquest eix de cohesió social i barris no pot fer-se sense incloure projectes que tenen una visió integral entre allò social i allò territorial. Es tracta de diversos plans i projectes que engloben múltiples dimensions i que pretenen tenir un impacte transversal en la realitat del territori. Concretament, parlem d'iniciatives com:

- Plans de desenvolupament Comunitaris (Badalona, Montcada i Reixac, Barcelona)
- Plans d'inclusió social (Badalona, Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Barcelona)
- Pla de Barris (Barcelona)
- Llei de Barris (Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Barcelona, Montcada i Reixac)
- El Pla de Transformació de la Mina (Sant Adrià de Besòs)
- EDUSI

2.2.2. Tendències pel que fa a Economia, treball i teixits productius

Les polítiques relacionades amb aspectes econòmics són menys nombroses que la resta de polítiques, si ens fixem en les dades de la taula 1.1. La recopilació de dades ens permet registrar 49 projectes en aquesta categoria (de 392 en total).

Cal tenir en compte que, en aquest apartat, sovint els plans i projectes corresponen als temes del treball i l'estructura productiva, de forma integrada. Per aquesta raó, es tracten aquestes dues categories conjuntament. En general, predominen els programes orientats a l'accés al mercat laboral, el foment de l'emprenedoria i a la dinamització del comerç local. Concretament, detectem les següents tendències generals:

Treball i estructura productiva: els plans i projectes d'aquest àmbit centren la seva atenció en objectius tradicionals com el foment de l'ocupació, com és el cas de Montcada, Santa Coloma de Gramenet i Badalona. No obstant això, cal tenir en compte que aquesta visió més tradicional sovint s'acompanya de mesures innovadores com el foment de l'ocupació mitjançant programes de bonificacions locals (Montcada i Reixac) i la definició de clàusules socials en les licitacions (Montcada i Reixac, Barcelona). Les polítiques d'ocupació identificades inclouen també programes específics de lluita contra l'atur (Pla contra l'atur a Barcelona, per exemple) i de dignificació dels llocs de treball (Pla d'ocupació i de lluita de drets laborals a Santa Coloma de Gramenet, per exemple). També s'impulsen programes d'inserció sociolaboral per reduir els riscos d'exclusió del mercat (Taula d'ocupació a Montcada i Reixac, Servei Local d'Ocupació a Sant Adrià de Besòs). D'altra banda, identifiquem un paquet de projectes dedicats a fomentar l'activitat empresarial amb iniciatives de suport a l'emprenedoria (Montcada i Reixac), el desenvolupament econòmic (Sant Adrià de Besòs), el Pla d'actuació de PIMES en l'accés a la contractació pública (Barcelona) i també l'elaboració de la guia de contractació pública per facilitar l'accés a aquestes PIMES (Barcelona). Destaca també la creació de la finestra única empresarial (Montcada i Reixac i Santa Coloma de Gramenet).

Teixits industrials: gairebé tots els municipis del Territori Besòs incorporen com a prioritat la dinamització dels seus polígons industrials. Es poden veure exemples concrets amb Badalona, que preveu dinamitzar l'activitat econòmica del seu sòl industrial, Montcada i Reixac, que planteja dinamitzar el teixit productiu creant la marca "Montcada" (aprofitant la proximitat amb Barcelona) o el cas concret de Barcelona amb el seu Pla de Reindustrialització.

Comerç i consum: La prioritat d'aquest conjunt de plans i programes és revitalitzar el comerç local amb un seguit d'accions com la millora de l'accessibilitat i la competitivitat del petit comerç (Montcada i Reixac), enfortir el teixit associatiu comercial i implicar-lo en la definició de plans (Montcada i Reixac, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs, Barcelona). Un projecte destacat és la creació de la moneda local de Santa Coloma de Gramenet, que busca la dinamització comercial i la implicació del teixit social. El foment del comerç passa també per la dinamització dels mercats fixes i ambulants (dinamització de mercats fixes i no sedentaris a Santa Coloma de Gramenet; Pla estratègic de mercats a Barcelona). En quant a la promoció de formes alternatives de consum, destaquen els bancs del temps per plantejar maneres no monetàries d'intercanvi. També el foment del cooperativisme, del comerç i del consum de proximitat (Estratègia metropolitana de circuits curts a Barcelona, foment de consum responsable a Santa Coloma de Gramenet).

Altres economies: alguns municipis (principalment Santa Coloma de Gramenet i Barcelona) aposten per fomentar l'economia social i solidària amb programes com la creació de vivers d'empreses, l'impuls de l'economia verda i circular, el foment del cooperativisme, el foment de les finances ètiques, i també la creació d'ateneus de fabricació. Aquests programes no es fonamenten necessàriament en el concepte de les "altres economies", sinó que, com ja s'ha vist en els apartats anteriors, el foment d'altres economies s'integra en altres línies d'actuació com el comerç i el consum o el treball i l'estructura productiva.

2.2.3. Tendències pel que fa a Territori

Els plans i programes relacionats amb el territori són els segons més nombrosos després dels relacionats amb la Cohesió Social. La recopilació de dades ha registrat 142 projectes en aquest bloc temàtic.

Qualitat ambiental i energia: La majoria de municipis ja disposen d'algun pla o programa que defineix la seva estratègia ambiental (Agenda 21 a Badalona, PAES a Montcada i Reixac, Pla Ambiental a Sant Adrià de Besòs, Agenda 21 Local a Santa Coloma de Gramenet). La tendència en alguns casos és la revisió o actualització d'aquests plans amb actuacions específiques en els següents àmbits: programes de millora de l'aire (el Programa de Millora de la Qualitat de l'Aire de Badalona o l'Estratègia contra la contaminació de l'Aire de Barcelona, en són alguns exemples). L'aspecte que apareix també com a clau és la incorporació de la noció de canvi climàtic en la estratègia municipal. Entre els diferents exemples trobem la creació de l'Agència Local de l'energia i el canvi Climàtic de Montcada i Reixac, o El Pla D'Acció Ambiental i Adaptació al Canvi Climàtic PAMQA de Santa Coloma de Gramenet. La reducció de la contaminació del medi natural és també un altre punt d'atenció creixent per part de les polítiques municipals. Hi trobem el Pla de reducció de residus (Montcada i Reixac), el programa de millora i recuperació del medi natural (Badalona) i també el Pla d'Estalvi de l'Aigua i reducció de fitosanitaris (Montcada i Reixac). Pel que fa a l'energia, el nucli dels programes es centra en la implementació de mesures per la reducció de la pobresa energètica (Barcelona o Montcada i Reixac). També es plantegen mesures per reduir la petjada de carboni i la despesa energètica mitjançant la rehabilitació d'edificis públics, polítiques de millores en la il·luminació (Pla d'estalvi energètic de Montcada i Reixac, Rehabilitació Energètica dels edificis de Barcelona entre altres).

Connectivitat i TIC: parlar de connectivitat és parlar en la major part de mobilitat. Gairebé tots els municipis de Territori Besòs disposen d'un Pla de Mobilitat Urbana (Badalona i Montcada i Reixac aprovats, Sant Adrià de Besòs i Santa Coloma de Gramenet elaborats durant el 2016, Barcelona preveu desenvolupar-lo en el seu pla de mandat). També es parla de connectivitat a escala de barris amb diverses intervencions previstes per millorar la connexió entre barris o fins i tot entre barris d'un municipi i el municipi veí (per exemple a Montcada i Reixac per connectar Can Cuiàs amb Ciutat Meridiana). Parlar de connectivitat és també parlar del desplegament de les tecnologies d'informació comunicació. En la majoria de casos els ajuntaments es plantegen millorar la seva realitat tecnològica implantant diversos plans o programes de digitalització (Pla de sistematització d'informació i tecnologies del coneixement a Badalona, Modernització dels sistemes de gestió i informàtics a Montcada i Reixac, o el Pla Barcelona ciutat Digital). D'altra banda, també es constata la tendència d'avançar cap a la Smart City amb les següents iniciatives: "Badalona Ciutat Intel·ligent", disposició de carregadors elèctrics a Santa Coloma de Gramenet, i la promoció de la mobilitat elèctrica a Barcelona.

Infraestructura verda i blava: En general predomina la tendència a desplegar plans i programes orientats a protegir i millorar l'espai verd. Aquí el riu Besòs, la serralada de la Marina i Collserola apareixen com espais clau a nivell de territori. Per exemple, tant Badalona com Montcada i Reixac inclouen intervencions en aquest aspecte (Pla Director de la Serralada a Badalona, i millora dels accessos per Montcada i Reixac). La recuperació de la part alta del riu Besòs és també un element clau (Potenciar el Parc Llacuna i recuperació de lleres dels rius Besòs, Ripoll i Sant Cugat, a Montcada i Reixac) o en el cas de Montcada i Reixac, la recuperació del Rec Comtal. Un altre aspecte compartit és incorporar el verd en la morfologia urbana mitjançant el desplegament d'hortos urbans (Badalona, Santa Coloma de Gramenet).

3. MIRADES DEL TERRITORI

3.1. METODOLOGIA

El treball de camp d'aquesta diagnosi s'ha desenvolupat durant la tardor de 2016 i s'ha basat en la realització d'entrevistes en profunditat semiestructurades. L'objectiu de fer servir aquest instrument ha estat recollir diverses mirades sobre el territori dels diferents agents.

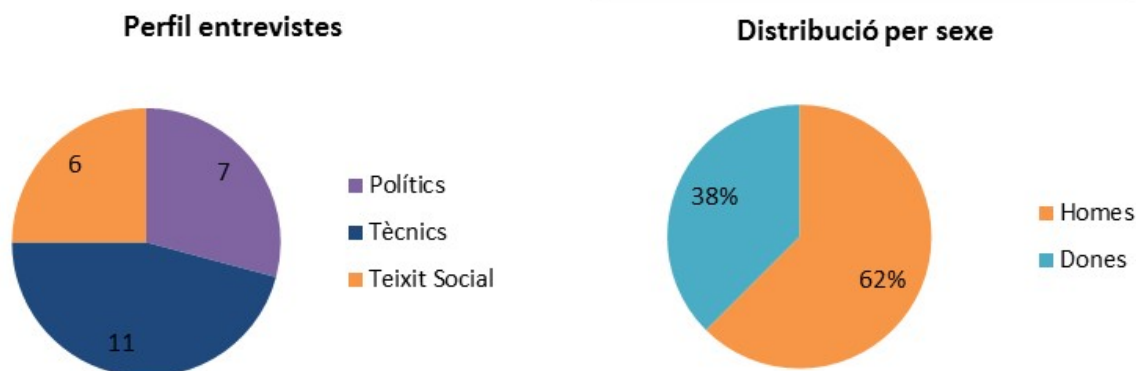
Per aquest motiu, s'han realitzat un total 24 entrevistes incloent els següents perfils: càrrecs polítics electes municipals (tinents/es d'alcaldia, regidors i regidores d'àmbits), responsables tècnics d'àrees municipals (coordinadors d'àrea, tècnics de districte, tècnics de barri, etc.) i agents del teixit social (associacions de veïns, entitats sectorials però també col·lectius no formals i per tant no constituïts com a associació). S'han entrevistat un total de 24 persones (9 dones i 15 homes) de les quals 11 han estat

tècnics, 7 càrrecs polítics electes i 6 del teixit social (Figura 1.1).

Quant a l'àmbit temàtic, s'ha buscat la representativitat entres aquelles persones coneixedores de la realitat territorial i urbanística i aquelles altres més coneixedores de la realitat social. També s'han buscat perfils transversals amb una visió global sobre el territori (Figura 1.2).

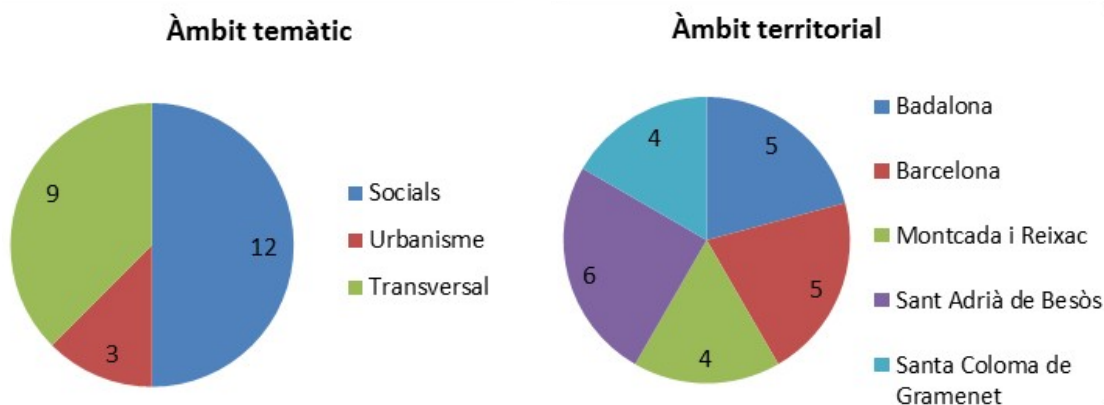
Finalment, s'ha fet un esforç per representar els 5 municipis de Territori Besòs realitzant entrevistes a Badalona, Montcada i Reixac, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Gramenet i Barcelona. Cal tenir en compte que per Barcelona, s'ha buscat la representativitat dels districtes de Sant Martí, Sant Andreu i Nou Barris.

Figura 3.1 Persones entrevistades per perfil i sexe

Font: Elaboració pròpia.

Figura 3.2 Persones entrevistades per àmbit temàtic i territorial

Font: Elaboració pròpia.

3.2. VISIÓ GLOBAL DEL TERRITORI BESÒS

3.2.1. Paraules Clau

Iniciem aquest apartat sobre les mirades del territori amb una il·lustració gràfica de quines són les paraules clau que apareixen en el discurs de les persones entrevistades quan els hi hem demanat què significa o representa per a elles el concepte “Territori Besòs”.

A continuació, desglossem què signifiquen cadascun d'aquests conceptes i, per tant, quin és l'imaginari col·lectiu sobre l'anomenat “Territori Besòs”.

Figura 1.3 Núvol de paraules clau “Territori Besòs

3.2.2. Un Territori Fragmentat

Una de les primeres constatacions que es deriva de les entrevistes és que el Territori Besòs com a tal no existeix en l'imaginari col·lectiu o, en tot cas, existeix només de manera puntual entre alguns actors.

El primer element descriptiu de “Territori Besòs” fa referència a la fragmentació. Cada municipi apareix com una unitat independent que comparteix un eix natural que és el riu i la pertinença a una àrea metropolitana, la de Barcelona. Sovint, per descriure què s'entén per Territori Besòs, les persones entrevistades enumeren un seguit de municipis i/o barris que comparteixen una trama urbana més o menys continua.

“Per tant, Territori Besòs, des del punt de vista de Barcelona, són els barris que toquen el Besòs però que a la vegada no s'entenen sense els barris que són de Sant Adrià i tota la banda sud del riu” Administració Pública – Tècnic.

“Avui en dia és parlar de la Mina, de Sant Adrià, Sant Roc, Badalona, Santa Coloma, la riera del riu. (...) També Sant Andreu i menys Nou Barris. També Montcada i Reixac com a nova incorporació.” Administració Pública – Tècnic.

“Per mi, és la part Nord de Barcelona, que són els barris de Sant Martí, Sant Adrià en el sentit de la Mina i via Trajana. Totes aquestes zones més limítrofes, alguna de Barcelona dins el districte de Sant Andreu, zona Bon Pastor, Trinitat Vella, Prosperitat, Ciutat Meridiana, Montcada i la zona sud i nord del territori Besòs amb Santa Coloma i la part de Badalona (...) lo que és més part de Sant Joan Baptista, Artigues, Sant Roc i la part baixa de Llefià.” – Teixit social.

La visió de fragmentació del territori s'associa també a l'existència de nombroses barreres físiques i psicològiques. El riu, tot i ser un eix natural compartit, apareix com a frontera física entre dues riberes i concretament entre Barcelona i la resta de territoris. També s'esmenten barreres físiques relacionades amb les infraestructures que, paradoxalment, connecten i desconnecten a l'hora (ubicació dels ponts i el seu estat, vies ràpides com la C33, C31, B10 i B20, vies ferroviàries de rodalies R1, R2, RG1, R4, R3, R7). A l'hora, es fa referència a l'existència de barreres històriques relacionades amb rivalitat entre alguns municipis. Tot plegat dificulta la conformació d'una identitat compartida en referència al Territori Besòs com a tal.

“La barrera natural del riu ens ha creat aquest entorn de Territori Besòs però per trencar les barreres que hi ha a nivell de ponts, millorar les connexions... Ara hi ha molta fragmentació entre el barri de Sant Andreu i Sant Adrià, per exemple. Estem molt a prop, però a nivell de connexions de transport estem molt malament”
Administració Pública – Polític

“Lo primero que me viene son fronteras, porque el problema es que nosotros no vemos el Besòs porque tenemos toda la frontera del tren que no nos deja ver el Besòs, con lo cual nos dificulta el acercamiento a otros Barrios y zonas del Besòs”– Teixit social

Un altre element a tenir en compte és la singularitat de Montcada i Reixac que, per a moltes de les persones entrevistades, apareix com un municipi aïllat i distant degut a la barrera física que suposa la Serralada de la Marina i a la localització més a l'interior respecte als altres municipis. Per molts, Montcada és més propera al Vallès que no pas al Besòs. A nivell institucional, el fet que Montcada i Reixac hagi estat dels últims a entrar en el Consorci del Besòs, dificulta encara més la percepció de l'oportunitat d'establir-hi ponts de col·laboració.

“El Territori Besòs inclou Montcada, però dona la sensació que ens queda més lluny” Administració Pública – Polític

“Montcada i Reixac com a nova incorporació, més allunyada de la zona metropolitana i queda més com a poble del Vallès, allà perdut” Administració Pública – Tècnic

“El problema de Montcada és que el territori està trinxat, sobretot per les vies de comunicació. És una servitud de comunicació de Barcelona i el Vallès Oriental”– Teixit social

D'altra banda, tot i que la pertinença a l'Àrea Metropolitana de Barcelona és percebuda com un factor d'identitat compartida, s'observa una tendència molt marcada de la resta de municipis a voler distingir-se de la ciutat de Barcelona i dels seus districtes. De fet, la sensació de ser perifèria de Barcelona esdevé un element d'identitat compartida dels municipis del marge esquerre, enfortint però d'aquesta manera la imatge d'un territori fragmentat. De fet, segons destaquen algunes persones entrevistades, la pròpia distribució territorial dels edificis de Santa Coloma de Gramenet o de Sant Adrià de Besòs (de cara al riu) és molt diferent de la de Barcelona (d'esquena al riu), la qual cosa incrementa aquesta percepció de diferència.

“Abans era una cosa, Territori Besòs era la Mina, Sant Adrià i la resta del món vivia a esquenes del Besòs”
Administració Pública – Tècnic

“Crec que el riu és un espai important. La part de Barcelona viu d'esquenes al riu i Santa Coloma viu de cara” Administració Pública – Polític

“Estem parlant de que el Territori Besòs el que vol fer és unir i no fragmentar. El parc fluvial està molt ben desenvolupat a l'esquerra i hi ha molta connexió entre veïns però a nivell de marge dret Barcelona no ho està”
Administració Pública – Polític

3.2.3. Manca de visió global

Un altre tret important de l'imaginari col·lectiu sobre el "Territori Besòs" és la manca d'una visió que englobi el conjunt del territori. Quan se'ls pregunta per diferents aspectes del "Territori Besòs", la majoria de persones entrevistades posen l'accent en l'escala municipal i, tot sovint, en l'escala de barri, molt més que no pas en l'escala intermunicipal. Cada municipi apareix amb unes característiques pròpies i és concebut per allò que els Ajuntaments fan en l'escala municipal o de barri.

"I és que els barris és una qüestió molt positiva, però sense perdre la globalitat com municipi. Falta encara aquesta concepció de situar-se en tota la gran dimensió global de municipi. Els barris encara funcionen com a petit poble. Cada barri té una dinàmica, un tarannà i això dificulta tirar endavant polítiques més globals" Administració Pública – Polític

En efecte, en les entrevistes realitzades, les intervencions a escala intermunicipal han estat molt poc comentades. Una qüestió que té fortes implicacions per a l'elaboració de l'anomenada "Agenda Besòs", per tant, és que aquesta noció metropolitana del Besòs està poc consolidada en l'imaginari i en el discurs dels actors entrevistats.

"Crec que ha mancat. Així com al Baix Llobregat sí que ha passat, aquí el Consorci del Besòs no ha sigut un espai de creure'ns que podem realment articular una estratègia com a Besòs en termes de mobilitat, de pla estratègic de desenvolupament econòmic, de rehabilitació d'habitatge, etc." Administració Pública – Polític

"El que pot aportar aquest projecte a aquestes ciutats que històricament han sigut veïnes però mai s'han mirat a la cara, però que a rel de la voluntat política ens dona un tret identitari que fins ara no teníem" Administració Pública – Polític

"Ha aparegut la paraula «Territori Besòs» fa any i mig, quan el riu Besòs ha creat més transversalitat entre Santa Coloma i Sant Adrià. Aquí s'ha d'afegir Barcelona. Fins fa poc, Barcelona era els barris del Besòs, barri de la Mina, i Sant Andreu, Sant Martí. Però mai s'ha anomenat «Territori Besòs»" Administració Pública – Polític

Tot i això, és important destacar que entre alguns municipis sí que s'identifiquen problemàtiques o realitats compartides. Per una banda, sovint s'estableixen connexions entre la realitat del barri de Sant Roc a Badalona i la de la Mina a Sant Adrià del Besòs per la problemàtica de la droga i per la presència de la comunitat gitana, com veurem més endavant.

"El tema de la droga condiona molt perquè no és una cosa estàtica. Darrerament hi ha hagut intervencions policials a la Mina que ha fet que el tema de la droga es desplacés cap a Sant Roc a Badalona" Administració Pública – Tècnic

Es tracta, doncs, d'un territori amb fronteres administratives, però també de fronteres subjectives relacionades amb la identitat.

"Nosaltres ens sentim de Llefià, tot i que ens podrien haver associat a la Salut, Sant Roc o Artigas. Això és una divisió administrativa que fa l'ajuntament i després hi ha la divisió natural. La gent tenim el sentiment de pertànyer a una part de la ciutat" – Teixit social

"Quan anem al centre, diem anem a Badalona. Per què? Perquè per nosaltres fins ara ha sigut més fàcil relacionar-nos amb Sant Adrià i Santa Coloma que no pas amb el centre de la ciutat" – Teixit social

3.2.4. Un territori oblidat i estigmatitzat

Per últim, tot i la manca d'una percepció de territori cohesionat, sí que apareix a la majoria d'entrevistes la idea que aquest marge del riu Besòs ha estat sovint un territori oblidat, estigmatitzat i invisibilitzat.

Per territori oblidat s'entén que la presència de les institucions i de les polítiques públiques no ha estat proporcional a la magnitud dels problemes que s'acumulen en el territori. Tot i això, potser contradictòriament, es reconeix també que hi ha hagut molta inversió pública en temes urbanístics (vegeu més avall). En canvi, en algunes entrevistes es remarca que no hi ha hagut prou presència i/o inversió pública en aquest territori sobretot pel que fa al desplegament de grans equipaments metropolitans.

“Veníamos de una Barcelona de «upper» Diagonal, en los últimos 4 años y pasamos a un modelo Eix Besòs, con lo cual quiere decir un vuelco del modelo de ciudad y poner las prioridades de la ciudad allí donde históricamente ha habido más necesidades y desigualdad social” Administració Pública – Tècnic

“S'ha donat un cert abandonament públic i polític. Això de l'abandonament polític, de vegades amb interessos (...) Tinc la sensació que a diferència d'altres territoris de l'àrea metropolitana sí que aquest abandonament, en aquesta zona, ha estat més que en altres” Administració Pública – Tècnic

Per territori estigmatitzat, la majoria de persones entrevistades reconeixen que entre la dècada dels 80 i principis dels 2000, els municipis propers al Besòs no gaudien d'una bona imatge i que el tractament polític i mediàtic d'aquest territori ha posat molt l'accent en aspectes com la droga, la immigració, la violència i la delinqüència. En les entrevistes es reconeix que aquestes han estat problemàtiques greus del territori en una època determinada, i que encara avui es pateix de certa

manera aquesta herència, tot i que la situació ha millorat notablement. Algunes entrevistes posen de manifest l'esforç per part de les administracions públiques per canviar la visió negativa de certs barris, tot i que a l'hora remarquen les dificultats d'aquesta empresa en un territori que arrossega dinàmiques socials i territorials molt negatives.

“Sant Adrià per mi comença com a ciutat dormitori que evoluciona molt bé. Quasi tots els territoris han anat evolucionant bé cap a ciutats dormitori perifèriques més dignes” Administració Pública – Polític

“S'ha centrifugat molt cap a aquests barris, tant allò assequible com allò social, amb la qual cosa estàs ubicant al mateix lloc... hi aboques totes les persones que tenen dificultats allà i això està generant guetos evidents” Administració Pública – Polític

“Eran barrios periféricos del territorio y tienen muchos déficits históricos acumulados. Ponerse al día no es de hoy para mañana” Administració Pública – Tècnic.

“Un territori que durant molts anys va ser bastant inhòspit i desagradable i que avui en dia ha canviat moltíssim el seu aspecte i és molt més acollidor i convida molt més a acostar-s'hi” Administració Pública – Tècnic.

“Aquest any es va fer una gran aposta per part de l'Ajuntament, de la Casa Gran, de portar la Mercè al Parc de la Trinitat. Es va portar l'espai infantil, i ha tingut molt d'èxit. Gent de Barcelona que ha descobert el Parc de la Trinitat. Això ho tenim aquí a Barcelona i no ho sabíem. (...) Per a alguns veïns de Trinitat Vella va ser un motiu d'orgull que tanta gent anés a veure la Trini. I aleshores els hi va fer despertar una mica de dir «ostres, tenim un espai fantàstic i no s'utilitza»” Administració Pública – Tècnic

3.2.5. Un territori amb potencial

Tot i les visions anteriors, les persones entrevistades reconeixen que els municipis del Territori Besòs tenen un potencial per explotar.

En efecte, la majoria de les persones entrevistades identifiquen que la proximitat amb Barcelona pot permetre aprofitar l'impuls de la capital catalana i contagiar-se de certes iniciatives, com per exemple, potenciar el turisme, atreure grans equipaments metropolitans o desenvolupar serveis co-gestionats entre diversos municipis.

“Hi ha una part que es podria pensar com a pol d'atracció de grans equipaments de ciutat ja siguin hospitalaris, formatius. (...) I també que sigui pol d'atracció de grans equipaments de país, ja siguin educatius, sanitaris... i ubicar-los en aquesta zona, la part del Besòs” Administració Pública – Polític

D'altra banda, la valoració positiva de disposar de sòl industrial on actualment hi ha polígons d'activitat econòmica (tot i que aquesta característica no és comuna a tots els municipis de l'àmbit) permet plantejar-ne la revitalització, atreure noves activitats centrades en el coneixement i la innovació. De fet, com veurem més endavant, ja existeixen pràctiques destacables, com la ubicació de la universitat.

“La comunicació no només des del punt de vista de mobilitat sinó de trencar amb l'aïllament, el desconeixement, l'estigma que sovint arrossegueu aquests barris. Sovint passa per portar activitat cultural (...) És a dir, portar activitat pública allà i que trenqui aquesta invisibilitat” Administració Pública – Tècnic.

La remodelació del marge esquerre del riu també apareix com un element positiu que atrau a la població de tots els municipis i que ajuda a millorar la imatge negativa que poden tenir alguns municipis i barris d'aquest territori. La remodelació i previsió de desenvolupament de millora del litoral és també un altre aspecte molt valorat a les entrevistes.

“Després tenim 5 kilòmetres de platja d'una qualitat brutal. Quan estigui el tema de les tres xemeneies, tindrem l'entrada més agradable a una de les principals ciutats europees” Administració Pública – Polític

“Pensant en l'activitat industrial (...)És interessant com anirà tot el desenvolupament del front litoral perquè d'alguna manera també la pot potenciar” Administració Pública – Polític

Finalment, la idea de poder desenvolupar una agenda compartida apareix com un aspecte que podria actuar de motor per plantejar polítiques públiques conjuntes que tinguin un impacte positiu en la visió descrita anteriorment.

“A mi em sembla interessant tot el que s'està fent a nivell de canvi i d'entrar amb l'àrea del Besòs, ser més actius a l'àrea metropolitana. Aquest sortir fora i relacionar-se amb els altres i fer lobby amb altra gent i institucions” Administració Pública – Tècnic

3.3. ASPECTES POBLACIONALS

En relació a les percepcions entorn a la realitat demogràfica del Territori Besòs, una de les característiques que exposen les persones entrevistades és la seva diversitat. Fins i tot, a l'interior dels propis municipis o districtes se subratlla que existeixen dinàmiques poblacionals diferents.

“Tenim unes diferències socioculturals entre barris importants. (...) A més a més, una cosa que està instaurada en els propis barris és que funcionen com un petit poble. Cada barri té una dinàmica, un tarannà i això dificulta tirar endavant polítiques més globals.”
Administració Pública - Polític

“Montcada es una cosa especial. Son ciudades dentro de una ciudad. (...) Esto hace que las realidades socioeconómicas sean completamente diferentes en un sitio y otro.” – Teixit social

Això no obstant, tot i subratllar aquestes especificitats entre els diferents barris, es reconeixen unes tendències generals. La població del Territori Besòs és una població eminentment obrera, bàsicament formada a partir de les onades d'immigració dels anys seixanta, en uns barris que foren edificats sense planificació urbanística i amb polígons residencials que acolliren població provinent del barraquisme de Barcelona, en part població gitana que s'ha instaurat en

barris concrets. Així mateix, si bé es considera que és un territori que ha acollit recentment població extracomunitària, existeix la percepció que la població autòctona pateix un cert envelliment.

“Jo crec que hi ha poblacions i poblacions. No hi ha una característica de població. La característica general seria de barris de gent obrera, sense urbanisme, dels anys 60, amb polígons com la Mina i Sant Roc, construïts per allotjar, per treure fora el barraquisme de Barcelona.” Administració Pública – Tècnic

“No estem parlant d'uns perfils homogenis però sí que en general tenim una població amb un cert grau d'envelliment, per una banda, i sociològicament provinent de la immigració (...) Hi ha un col·lectiu important de població gitana que també, tant el Besòs, a la Mina com a la Pau, també és important. I dels col·lectius de nova immigració estem parlant de perfils de subsaharians per una banda, de magrebins per una altra i sobretot de paquistanesos o hindú-paquistanesos” Administració Pública -Tècnic

Seguidament analitzarem cadascuna d'aquestes característiques de forma més detallada.

3.3.1. Territori d'acollida, diversitat i pobresa

A l'hora de radiografiar les qüestions poblacionals del Territori Besòs, les persones entrevistades subratllen que és un territori format a partir de diverses onades immigratòries, ja sigui entorn els anys seixanta o amb la població nouvinguda arribada a partir del segle XXI. En el primer cas, es reconeix que la població immigrada d'origen espanyol és present en tots els barris del Territori Besòs, mentre que pel què fa la població extracomunitària, existeix la percepció que la seva presència en els diferents municipis no és homogènia. Algunes persones entrevistades exposen que existeix més concentració en municipis com Badalona o Santa Coloma de Gramenet i, en canvi, Sant Adrià de Besòs i alguns barris barcelonins tenen uns percentatges de població extracomunitària menors.

“A Sant Adrià, en concret, és un dels llocs on hi ha menys immigrants. El percentatge és, em sembla, d'un 10 o 15%. A Badalona el percentatge és més alt. (...) De Sant Adrià, Santa Coloma i Badalona, som els que tenim el percentatge d'immigrants més baix.” Administració Pública – Tècnic

“Cada vez la gente viene inmigrada, estamos teniendo como una segunda ola de inmigración, porque dónde se van los inmigrantes? A las zonas donde los pisos son más baratos. Eso es así, no se van a ir a Pedrables.” – Teixit social

Així doncs, tot i ser un territori compost per població de procedències diferents, fet que li atorga un caràcter de marcada diversitat, és rellevant destacar que es reconeix que no existeixen greus conflictes socials entre els diferents grups poblacionals. S'apunta més aviat a l'existència d'una certa convivència intercultural.

“Si algo té Montcada és una capacitat d'acolliment molt gran. No crec jo que hi hagi tensions, les habituals entre diferents cultures, però no és un problema especial.” – Teixit social

“N'hi ha problemàtica greu entre comunitats de diferents orígens i religions? Podem dir que ara per ara no existeix, perquè n'hi ha hagut molta feina al darrer.” Administració Pública - Polític

Això no obstant, aquesta convivència pacífica entre els diferents col·lectius tampoc resulta en una cohesió social forta entre els diferents col·lectius presents en el Territori Besòs, ja que es reconeix que no existeix massa interrelació entre les diferents cultures.

“Jo crec que més que cohesió hi ha pau social. Jo diria que cohesió no hi ha, perquè hi ha molt poca interrelació entre diverses cultures, la cultura de la immigració de l'Estat espanyol amb la immigració extracomunitària. Hi ha molt poca convivència. Lo que sí que hi ha és pau social, no hi ha grans enfrontaments ni grans conflictes, per sort.” Administració Pública - Tècnic

Així, les persones entrevistades reconeixen que la inexistència de conflicte entre les diferents comunitats en part ve donada pel mateix origen de la població dels barris, més avesada a admetre determinades situacions. En part, l'ús de l'espai públic en alguns d'aquests barris és més intensiu a causa de les característiques dels habitatges, ben petits, fet que podria facilitar el sorgiment de conflictes.

“Jo crec que la gent del barri, segurament pel seu origen, té un umbral de tolerància o d'admetre situacions que en altres llocs segurament serien més conflictives” Administració Pública – Tècnic

“Problemes i conflictes, com a tot arreu, però no és per la diferència d'ètnies, sinó per les diferents formes de vida.(...) És un barri que les cases, els pisos en general, són molt reduïts, de 45 o 50m² i les famílies són bastant nombroses i fan molta vida al carrer. I moltes vegades la lluita és per l'espai públic d'utilització -Teixit social

La diversitat poblacional existent al Territori Besòs no només recau en la qüestió dels orígens i de les onades immigratòries sinó que també té una expressió en l'estructura d'edats. Així, les persones entrevistades evidencien aquest paral·lelisme entre una població autòctona envellida enfront una població d'origen extracomunitari més jove. Aquest fet està relacionat amb la tendència de part de la població autòctona a traslladar-se a altres barris d'un nivell socioeconòmic més alt, fent que els que romanen en els barris siguin les generacions més avançades. Aquest fenomen està relacionat amb temes

d'identitat i d'orgull de barri, que detallarem en el proper apartat.

“La població que fa 50 anys va començar a viure aquí, molts van marxar a unes altres zones i els seus pisos estan ocupats per gent de famílies nouvingudes que normalment són famílies amb molta població jove”– Teixit social

“A Fondo la gent va començar a marxar i va ser com una crida d'immigració. Una marxa desmesurada en un moment donat, sobre el 2002-2006, que va ser com un canvi de panorama, i ara ens trobem amb molta immigració i amb una població envellida i sense tant suport” – Teixit social

“Just en el moment de la bombolla, molta gent que va ser propietari del pis, el va vendre i se'n van anar a altres barris colindants.– Teixit social.

“Aquí els joves proporcionalment són pocs o tenen l'espai difícil. (...) No hi ha perspectives pel tema joves. És difícil que sorgeixi teixit associatiu juvenil si no hi ha espai a la vida social i econòmic per aquests joves” Administració Pública – Tècnic

Una altra característica que les persones entrevistades han posat de relleu és la qüestió de la renda. És a dir, es subratlla que la població resident al Territori Besòs, obrera, gaudeix d'una renda més baixa respecte de la resta de districtes de Barcelona o d'altres municipis de l'àrea metropolitana. S'associen doncs, els barris del Territori Besòs a barris amb població amb dificultats econòmiques, on, com veurem més endavant, l'impacte de la crisi hi ha tingut una incidència destacada.

“[Amb Territori Besòs] Em ve al cap pobresa, perquè és un dels corredors de la pobresa de Catalunya” Administració Pública – Polític

“Hi ha unes característiques similars, població obrera, amb una renda mitja més aviat baixa, al respecte el que podria ser la regió metropolitana” Administració Pública – Polític

3.3.2. La identitat i l'orgull de barri

Les persones entrevistades relaten que en el període de la bombolla immobiliària moltes famílies que s'ho van poder permetre vam marxar a viure a altres barris dels municipis del Territori Besòs o més enllà. Aquesta qüestió de marxar del barri està relacionada amb aspectes d'identitat. Les persones entrevistades apunten a una ambivalència: d'una banda, són poblacions on s'ha construït un orgull de barri, gràcies al procés d'arrelament de la població immigrada als anys seixanta i a la construcció d'uns barris a partir de les reivindicacions veïnals. Però al mateix temps, en canvi, les famílies que prosperen socialment tendeixen a marxar del barri.

“Es una población que hay mucha gente mayor, lo que sí es que es una gente que por lo menos se siente muy identificada con el barrio. (...) Son gente que nos conocemos prácticamente todos.” – Teixit social

“Encara que construeixen orgull de barri, la tendència és a marxar del barri, si prosperes. I això fa que molts estiguin atrapats en aquest cercle virtuós... és a dir si hi ha trajectòries, entre cometes de més èxit, perquè has prosperat socialment, te'n vas.” Administració Pública - Polític

3.3.3. Barris visibles i barris invisibles

Quan s'ha demanat a les persones entrevistades per les problemàtiques poblacionals presents al Territori Besòs, o en el sí dels municipis, han tendit a subratllar les particularitats existents en dos barris concrets: La Mina, a Sant Adrià de Besòs, i Sant Roc, a Badalona. De fet, tal i com queda reflectit en el núvol de paraules presentat més amunt, la Mina i Sant Adrià de Besòs han estat dels topònims més citats a l'hora de citar les paraules clau del Territori Besòs. Especialment la Mina, doncs, és un barri que apareix de forma molt present en l'imaginari col·lectiu del Territori Besòs.

Com dèiem, per les persones entrevistades, aquests barris presenten diferències respecte la resta de zones urbanes. Unes diferències que fan referència a la marginalització, però també a l'estigmatització o en el pes dels recursos municipals que es destinen en aquests barris.

“A Badalona hi ha una realitat que va de forma diferenciada, que és Sant Roc. (...) Té una dinàmica de marginalització molt particular, és un d'aquells barris com la Mina, que tenen l'etiqueta amb si mateixes.” Administració Pública – Polític

“La Mina estem parlant que quasi és una tercera part de Sant Adrià i es menja, de serveis socials el 70% dels nostres esforços” Administració Pública – Tècnic

“Jo crec que no ve la gent jove, no és un objectiu de poder-hi anar, no és un barri fins ara volgut [Besòs-Maresme]. (...) El que pot se'n va d'aquí. Però també crec que la gent valora en general que és un barri que té unes condicions –sobre tot de l'espai públic- bones. Lo que passa que pot ser una mica contradictòria perquè la mateixa persona si pogués marxaria i altres vegades pot fer demostracions d'estimació pel barri.” Administració Pública - Tècnic

Per tant, existeix la percepció que es produeix un cercle viciós que és difícil de trencar. D'una banda hi ha un orgull de pertànyer al barri, però de l'altre no són barris 'volguts' i les famílies si poden en marxen, produint així que aquells que vulguin i/o puguin progressar ho acabin fent fora dels barris.

“La gent que pot, fuig. La gent que tingui possibilitats i tal, fes un esforç i ves-te'n del barri. Per lo tant un bon consell: Tens possibilitats? Pots tenir un pis social? Ves-te'n d'aquí, perquè els teus fills aquí no faran res.” – Teixit social

“No sé si la paraula és «distorsiona», però podria ser fins a un punt. La distorsió que implica la Mina quan ens posem a valorar el territori.” Administració Pública – Tècnic

Tanmateix, des d'altres municipis també s'ha posat de relleu que altres barris del Territori Besòs pateixen problemàtiques socials semblants i que, en canvi, són barris que passen desapercebuts, invisibilitzats. És rellevant tenir en compte, de cara la construcció d'una Agenda Besòs, la dualitat existent en el territori, entre uns barris que ressonen més que d'altres que també acumulen problemàtiques i no estan tant presents en els discursos.

“Aquestes onades noves de tipus de famílies d'altres països ha canviat. Perquè les xarxes de suport de los del pueblo que van venir, o dels que ja es van considerar de tota la vida, funcionaven. Ara hi ha més gent, està més aïllat. S'ajunta tot: aïllament relacional, precarietat econòmica, idiomàtica, d'infraestructura i silenci. Desatenció. Així com Sant Adrià té la Mina i se'n parla, aquí és molt invisible” – Teixit social

“Saps com definim a la part de dalt de la muntanya? El pati del darrera de la perifèria, de la perifèria” –Teixit social

3.3.4. Les especificitats de la comunitat gitana

Les diferents persones entrevistades tendeixen a exposar que els barris on habita la comunitat gitana tenen unes especificitats concretes respecte la resta de territoris de l'àmbit Besòs. En primer lloc, es reconeix que la comunitat gitana és de les que manté els llaços socials entre diferents municipis de l'àmbit, qüestió rellevant si tenim en compte que, en general, s'apunta al barri com espai de relació i les dificultats de moure's més enllà.

“En alguns espais hi ha molta població gitana, estan especialment a Baró de Viver, Bon Pastor i al Maresme i Besòs, també Besòs Mar. A més, aquests sí que tenen molta connexió amb Badalona i Sant Adrià.”
Administració Pública–Polític

En segon lloc, també s'exposen les dificultats que han hagut d'afrontar algunes joves a l'hora de poder continuar formant-se.

“Hem tingut algunes noies que volien continuar estudiant, però no han pogut perquè a pesar que tenien una mica de recolzament, la comunitat no les recolza, sinó que han de lluitar perquè no volen apaiar-se en aquest sentit.”— Teixit social

En tercer lloc, en les entrevistes també apareix el fenomen de la droga, especialment lligat al barri de la Mina. Un fenomen que comporta unes càrregues per als pressupost municipal que en d'altres municipis semblants no s'hi destinen recursos públics. Una problemàtica que no només té conseqüències per les arques municipals, òbviament, sinó que comporta tot un seguit de casuístiques socioeconòmiques més complexes.

“Un altre tema important és el tema de droga. (...). El servei de drogues del territori, de com això menja una part important dels esforços tècnics i econòmics de l'ajuntament. Comparant pobles similars, com Ripollet, no es gasten un duro amb drogues, nosaltres tenim un pressupost importantíssim.” Administració Pública – Tècnic

“El tema de la droga (...) és una solució de tipus política de desplaçar cap a l'habitació dels mals endreços i que no es vegi dintre el menjador. Això antigament es deien suburbis. Ara com tot ho fem hipòcrita, parlem de barri perifèric. Però aquí recollim la merda que no saben o no poden solucionar. Però no volen que es vegi.”—Teixit social

“Hi ha més problema de fam al Besòs que no a la Mina. Perquè la Mina no solament es pot comprar droga sense diners, sinó que es pot menjar sense diners. Hi ha unes xarxes controlades pels que tenen el poder econòmic.

Aquest barri no explota amb violència perquè menja, malgrat el 80% d'atur.”— Teixit social

En quart lloc, la problemàtica de l'absentisme escolar també s'associa amb dos barris del Territori Besòs: la Mina, a Sant Adrià de Besòs, i Sant Roc a Badalona. Es tendeix a destacar que són dos barris que fan baixar les mitjanes municipals en aquesta qüestió, quan aquesta no és una problemàtica a la resta del municipi. D'altra banda, alguna de les persones entrevistades ha associat específicament aquest fenomen amb la comunitat gitana, evidenciant que la població extracomunitària nouvinguda té una tradició diferent.

“El problema principal és el fracàs escolar. Absentisme, en molts casos desescolarització. Si comparem el marge esquerre del territori [de Sant Adrià], ho podem comparar amb el barri de Sants, per di algo, i més o menys serà això. Si anem al marge dret, tenim La Mina. A La Mina hi ha un percentatge d'absentisme elevadíssim.” Administració Pública – Tècnic

“Llavors hi ha Sant Roc, que és un barri a part. Amb un absentisme escolar vorejant el 50%.” Administració Pública - Polític

“[A la Mina]Tenim un fracàs escolar a primària però ja des del principi del 40% dels nens. (...) Però a secundària arriba al 62% d'absentisme dels matriculats. La gent abandona. (...) Per lo tant, què trobem? Tot aquest sector de gent jove es dedica a guanyar peles de manera clandestina. I per lo tant tenim un índex de conflictivitat social.”— Teixit social

“Els nouvinguts són gent que tenen granes de progrés, d'estudis, de formació, d'anar a escola. Quan la població gitana té un 60% d'absentisme i ells al revés. Nanos i joves que han vingut fa 4 o 5 anys estan passant a la universitat, fan progressos perquè tenen granes de progressar i de fer”— Teixit social

Tot i que la qüestió de l'absentisme escolar s'ha relacionat especialment amb la comunitat gitana localitzada en els barris citats, cal ressaltar que en el camp de l'educació també s'ha posat èmfasi en que en d'altres barris també existeix una problemàtica de baixa formació, com és el cas de Bon Pastor, Baró de Viver o Trinitat Vella.

“La formació és baixa en els tres barris [Bon Pastor, Baró de Viver i Trinitat Vella] perquè hi ha un indicador que és quanta gent arriba a culminar estudis universitaris i aquest és molt baix.” Administració Pública – Tècnic

3.4. ASPECTES ECONÒMICS

3.4.1. Impacte de la crisi en l'economia de la gent

Parlar de problemàtiques econòmiques ens porta a tractar els efectes de la crisi sobre la població pel que fa al treball i a les pautes de consum. Cal recordar que la percepció de les persones entrevistades (contrastada empíricament amb dades contingudes en aquesta diagnosi) és que el Territori Besòs presenta una alta concentració de famílies amb rendes baixes.

En aquest sentit, quan es pregunta pels impactes de la crisi sobre la població, sovint es manifesta que per a les famílies de rendes més baixes, l'esclat de la crisi no ha suposat un empitjorament notable de les seves condicions de vida.

"Hi havia moltes coses cronificades i continua igual. No està pitjor (...). Hauríem de mirar les estadístiques si hi ha hagut davallades, però entenc que en els cronificats no tant. Sí que és veritat que les respostes públiques a tot això han baixat en picat" Administració Pública – Tècnic

"Tenim població que la crisi ni l'ha afectat, perquè ja estava tant exclosa que ni la crisi podia fer més. Tenim famílies estructurades entre cometes amb vellesa, soledat, precarietat, pobresa, exclusió. (...) Aquestes situacions de vulnerabilitat, pobresa, exclusió molt severa són molt invisibles" – Teixit Social

"La crisi ha sigut molt important per tota la població. Fins i tot diria que per la població que estava en situació de molta vulnerabilitat, en el fons, crec que és la menys afectada. La població que era vulnerable està una mica més vulnerable però l'impacte fort de la crisi ha sigut en aquella gent que tenia un status mig, mig-baix, que ha saltat" Administració Pública – Tècnic

En canvi, aquelles famílies que de partida disposaven d'unes millors condicions (treball en la construcció, baix o

mitjà nivell de formació, gent que havien pogut accedir a un habitatge en propietat) els efectes de la crisi s'han viscut amb major intensitat. Entre aquest segment de població, es destaquen efectes de la crisi com el creixement generalitzat de l'atur, l'augment de la durada de l'atur, l'increment de demanda d'atenció per part de serveis socials, l'increment de problemes relacionats amb la salut mental, el creixement dels desnonaments i de l'ocupació de pisos buits, entre altres.

Un altre aspecte important identificat a les entrevistes és la forta presència de xarxes familiars que, especialment en alguns barris, han ajudat a pal·liar els efectes de la crisi sobre la població. Tot i això, les persones entrevistades destaquen recurrentment que, durant un temps, moltes es famílies s'han recolzat amb un únic sou (sovint la pensió d'un avi o àvia), la qual cosa ha tingut un efecte fort sobre les pautes de consum.

"Són barris on les famílies tenen poca capacitat econòmica de fer servir segons quin tipus de consum".
Administració Pública – Tècnic

"Normalmente en tiempos de crisis la gente mayor ha estado subsistiendo de la pensión aún habiendo crisis, notándose gente en el paro. Ha habido una parte que ha sostenido al resto de la población" – Teixit Social

"Les pautes de consum estan als supermercats. La gent que està més tocada econòmicament busca el lloc més barato, que mai és la botigueta al costat de casa"
Administració Pública – Polític

"Qui aguanta la família són més els avis, les pensions, la gent més gran, però també tenim a gent de 50 anys que eren gent que treballaven i que han perdut feines"
Administració Pública – Tècnic

3.4.2. Dualitat de la realitat comercial

En quant al comerç, apareixen diverses idees que ens mostren una realitat dual. D'una banda, apareix amb força una idea generalitzada que el petit comerç de barri està en decadència o pateix serioses dificultats. Són nombroses les entrevistes que esmenten fets com les persianes baixades, els baixos comercials buits o fins i tot tapiats a certs barris, i la manca de renovació degut al preu elevat dels lloguers i la baixa entrada d'ingressos fruit d'una activitat comercial a petita escala.

"Hi ha molt bona part dels pisos socials on ningú obre els baixos comercials. No s'utilitzen, amb lo qual tens un barri on tota la part de baix està tancada i amb la sensació de certa inseguretat, de poca cohesió. No hi ha vida" Administració Pública – Polític

"Més enllà d'alguna activitat comercial molt minsa i molt residual, és comú veure en aquests barris plantes baixes tancades i un teixit comercial molt dèbil" Administració Pública – Tècnic

Aquesta realitat es dona sobretot entre els comerços de tota la vida, sovint gestionats per persones autòctones que es van instal·lar en els barris en les dècades dels 60 i 70. Sovint, es tracta de comerços a escala familiar que acaben tancant per no haver-hi relleu, o bé perquè, tot i haver aguantat amb poc ingressos, ja no poden sostenir-se més. Estem parlant d'un petit comerç de barri en camps com l'alimentació, la ferreteria, la farmàcia, la merceria o la moda.

"El comerç de barri subsisteix en unes condicions de locals de propietat amb una gestió purament familiar que es poden conformar amb 700 o 800 euros cada mes fins que arribi la jubilació. (...) És un teixit comercial amb moltes dificultats que aguanta perquè té unes condicions favorables. En un moment de crisi aguantar és guanyar" Administració Pública – Tècnic

"El comercio de proximidad ha ido cerrando. Además tenemos grandes superficies. Hace 5 o 6 años teníamos mercado y ha ido cerrando porque entre que la gente se va jubilando, son comercios muy pequeños. Se van muriendo los ejes comerciales que antes existían. Es muy difícil revifar el comercio de barrio" Administració Pública – Tècnic

"El petit comerciant tipus merceria, casa de fotografia, ferreteria, cases de pintura... tot això s'ha anat a norris o d'aquí poc. Les de roba encara no fan figa, van tirant. Però crec que han tancat molts i els que hi ha jo diria que no estan donant feina a la gent. Estan sobrevivint com poden" Administració Pública – Tècnic

Per tant, la majoria d'entrevistes descriuen l'activitat

comercial en algunes àrees del Territori Besòs com a gairebé inexistent.

"Hay zonas muy desérticas y que además son de difícil solución por cómo es la trama urbana (...) Si no hay trama urbana definida, ¿dónde pones el comercio?" Administració Pública – Tècnic

"El centre comercial ha desertitzat tot el comerç d'aquesta zona. D'altra banda, l'existència d'un Mercadona (...) són vistos per una banda com oportunitats concretes i puntals de feina i d'accés a un tipus de consum popular a preus relativament moderats. És una oportunitat per la gent, però a l'hora és un factor més de desertització del comerç clàssic" Administració Pública – Tècnic

De fet, quan parlem de la realitat comercial dels municipis i barris del Besòs, cal fer referència a un factor que està molt present en l'imaginari col·lectiu de les persones entrevistades: els centres comercials i els seus efectes sobre el petit comerç. Per la majoria de persones entrevistades, centres comercials com Diagonal Mar, la Maquinista, Montigalà o hipermercats com l'Alcampo a Sant Adrià de Besòs o Baricentro de Barberà de Vallès, s'identifiquen com a amenaces pel comerç a escala de barri. No obstant això, també s'identifiquen com a alternatives econòmiques per a unes famílies amb recursos limitats. Concretament, la Maquinista apareix en nombroses entrevistes de Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs ja que, tot i ser a l'altra vora del riu, es troba a poca distància/temps a peu. Tant mateix és una opció molt utilitzada, segons les entrevistes, per la població de Sant Andreu i Sant Martí a Barcelona.

"Ara qui s'ho està menjant tot és la Maquinista. La gent hi va caminant perquè agafes el pont i estàs a la Maquinista" Administració Pública – Polític

"S'han precaritzat molt les zones comercials perquè s'ha obert un centre comercial i la gent de Llefià tira molt més cap a la Maquinista que ho té allà al costat" Administració Pública – Tècnic

"Des de l'administració sempre tens la obsessió d'arreglar el comerç. Apareix una realitat molt potent que és Diagonal Mar que podria ser un espai de lleure. Té un Alcampo que és una atracció que posa en dificultat tot el comerç" Administració Pública – Tècnic

"Pel tema comercial la gent mira més cap a Barcelona. Les grans compres es fan fora del territori. S'intenta que la gent es quedi. Tenim un Mercadona però és l'únic que tenim aquí (al marge dret)" Administració Pública – Tècnic

“El comerç ha tingut una evolució negativa pels nous hàbits de la gent en el sentit de l'aparició dels centre comercial que ha fet que en mica en mica molts comerços hagin anat tancant” Administració Pública – Polític

D'altra banda, parlem de realitat dual en el sentit que, aparentment, alguns barris experimenten una certa revitalització de comerços relacionats amb l'alimentació i la restauració. Aquest nou dinamisme identificat per algunes de les persones entrevistades s'explica per la presència de la població estrangera no comunitària (majoritàriament paquistanesos i xinesos) que obren petits supermercats i/o compren el traspàs d'un bar o restaurant. D'alguna manera, aquestes micro-emprendories contribueixen a que certs barris tinguin una activitat comercial mínima i no es quedin deserts com altres zones.

“Paral·lelament, l'únic que ha salvat entre cometes l'activitat comercial ha estat la població nouvinguda que ha obert molts comerços a nivell de restauració, alimentació, etc.” Administració Pública – Polític

“Hi ha molt petit comerç a mans de paquistanesos que al final t'acaben fent més barri que l'agafar el cotxe i marxar on sigui” Administració Pública – Polític

D'altra banda, cal destacar també que alguns barris en concret tenen una vida comercial prou dinàmica i sobretot una vida associativa al voltant del comerç significativa.

“A la Trini hi ha més comerç, també es petit però encara té el seu forn de tota la vida” Administració Pública – Polític

“Hi ha una part que és de Fabra i Puig cap amunt, tot allò és un eix comercial potent. El mercat de Virrei Amat és d'aquests de referència clarament. A Roquetes també” Administració Pública – Polític

La visió positiva del comerç passa també pel paper clau que juguen alguns mercats com a dinamitzadors del territori. De fet, hi ha alguns barris del Territori Besòs on es destaca el bon funcionament dels mercats municipals.

“Som més referència en quant a serveis i pel tema del comerç amb el mercat municipal per barris de Sant Roc, Llefià, la Salut que per Badalona són més perifèrics i que se senten més a prop de Sant Adrià en aquest sentit que no pas de Badalona” Administració Pública – Polític

“Hi funcionen relativament bé, els mercats municipals. El mercat del Besòs que està just a la frontera amb Sant Adrià, La Mina. És un dels mercats de relació qualitat-preu més bons de la ciutat però també dels més desconeguts i dels més estigmatitzats” Administració Pública – Tècnic

“Hi ha dos mercats a la Salut i Llefià. El de la Salut funciona molt bé. És un dels millors de Badalona. Hi ha un altre a Llefià que és una pena. Està a punt de tancar-se” Administració Pública – Tècnic

Una altra activitat comercial destacada en les entrevistes són els mercats ambulants. Es tracta d'una activitat majoritàriament desenvolupada per la comunitat gitana i no sempre regularitzada, tot i que aporta molt dinamisme comercial.

“En aquests barris funcionen molt els mercadillos ambulants setmanals. És un element important de la economia de la zona. Porta en paral·lel un mercat d'objectes robats entre cometes o un mercat més informal que també és important. Els mercats ambulants són molt habituals a l'àrea metropolitana. És un tipus d'activitat econòmica rellevant tot i que a la vegada molt invisibilitzada i poc coneguda”. Administració Pública – Tècnic

3.4.3. Activitat industrial amb potencial

Els municipis i barris que conformen el Territori Besòs destaquen en part pel seu sòl industrial i els seus polígons (Montsolís i la Verneda, el polígon Industrial del Besòs el polígon de Bon Pastor, el polígon de l'Estadella, el polígon El Sot, Badalona Sud, la zona nord de Santa Coloma, Can Cuiàs a Montcada i la zona fronterera amb la Llagosta, entre altres). Per la majoria de persones entrevistades, el fet de disposar d'un polígon és sinònim de potencial econòmic. La descripció d'aquests polígons es fa en clau positiva, ja que per molts municipis suposen la concentració de petites i mitjanes empreses, la presència de petits tallers, la concentració de serveis, així com un pol de venda a l'engròs en el cas de Badalona. Per tant, de manera general, hi ha consens en considerar positivament els polígons per la seva activitat econòmica sostinguda.

“Badalona, a diferència d'altres municipis, és una ciutat amb un potencial brutal per diversitat i per la presència d'un polígon industrial amb empreses punteres. Tenim sòl industrial que és d'un gran valor i no se li treu partit però és un potencial.” Administració Pública – Polític.

“Hi ha una part del polígon on hi ha mercat xinès i molts altres tipus d'empreses tecnològiques, farmacèutiques. S'està fent un estudi per veure què hi ha amb la idea de potenciar-ho i donar-li com un pol econòmic que pugui ajudar el territori. Hi ha potencial de diversificació” Administració Pública – Tècnic

L'activitat actual d'aquests polígons és diversa i desigual. Alguns concentren petites i mitjanes empreses, algunes del sector serveis; d'altres concentren activitat comercial a l'engròs, la qual ha crescut exponencialment a municipis com Badalona, per exemple.

“L'activitat econòmica industrial o de serveis és molt justeta. Hi ha zones de polígons industrials on hi ha activitat de transport i alguna activitat econòmica de tallers, naus però molt decadent. Però amb la potencialitat de que són zones purament industrials, que es queden a la ciutat de Barcelona. Per tant, el potencial hi és, però com no s'ha treballat, són un reflex de la situació econòmica de crisi.” Administració Pública – Tècnic

“Últimament, moltes d'aquestes petites i mitjanes empreses han desaparegut i les han adquirit els xinesos i tenen una zona de comerç a l'engròs. Venen de tot l'arc mediterrani a comprar (...) Si donem una volta per allà, el 60% dels locals que hi havia abans, ara són magatzems. Són especialistes en roba interior, sabates” – Teixit Social

També destaca la presència de grans equipaments

industrials relacionats amb l'energia i la gestió de residus. Aquest és el cas de Montcada, amb la cimentera, de Sant Adrià amb Endesa i TERSA, i de Badalona amb l'Ecopark. En alguns casos, aquesta concentració d'activitat ha activat una certa resistència ciutadana (moviment ciutadà en contra de la cimentera-incineradora; desmantellament de les 3 xemeneies i plataforma de recuperació d'aquestes), però les institucions destaquen l'especialització del territori en aquest tipus d'infraestructures com un valor potencial.

“Sant Adrià té una concentració d'indústria verda o energètica. Tenim 4 cicles combinats que donen llum a mitja Àrea Metropolitana, una depuradora que depura les aigües residuals de mitja Barcelona, tenim la TERSA que és la incineradora de tota l'Àrea metropolitana. Això és important tenir-ho en compte” Administració Pública – Polític.

Així mateix, els polígons presents en el territori són entesos com a peces que poden tenir un alt potencial a l'hora d'atreure altres activitats relacionades amb el coneixement i la innovació. Aquest és el cas de l'arribada de la UPC a la Mina, que es percep com un element molt positiu pel fet que, per una banda, atreu nous col·lectius al barri, com estudiants i població estrangera amb estudis, permetent la barreja d'aquests nous col·lectius amb la població resident. De l'altra, el fet de que el campus aculli empreses també es percep com un factor que permet activar el dinamisme econòmic de la zona i sobretot trencar-ne amb la visió estigmatitzada.

“El tema de l'UPC inaugurada aquest setembre és de les últimes coses que podrien contribuir a que el barri de la Mina fes un salt qualitatiu i que quedés més integrat dins del seu entorn (...) Quan es va crear el barri era un lloc aïllat, envoltat d'una zona industrial, abocadors, etc.” Administració Pública – Tècnic

“Sant Adrià té una potencialitat per créixer molt interessant. Inclòs a la Mina Nova s'estan fent pisos i ara que arriba la Universitat comença a haver una mica més d'activitat comercial” Administració Pública – Polític

Un altre pol d'atracció és la ubicació d'institucions especialitzades en recerca científica que són valorades molt positivament.

“Un dels grans actius que tenim és Can Ruti, la Guttman, el centre Josep Carreras i el diferents edificis que s'estan fent al voltant de la investigació mèdica. Potser és una oportunitat per repensar una part de la formació cap a aquest àmbit. I la UPC a Sant Adrià també és bona notícia” Administració Pública – Polític

Això no obstant, el fet que alguns d'aquests polígons es trobin dividits entre dos termes municipals comporta alguns barreres importants pel que fa a la seva gestió. En efecte, pel que fa al Polígon de Montsolís, el sòl està dividit entre Barcelona i Sant Adrià, plantejant reptes importants de gestió compartida. Aquest aspecte s'identifica com un repte a incloure en la futura agenda del Territori Besòs.

“Tenim un polígon que compartim amb el districte de Sant Andreu, el de Montsolís i no tenim les mateixes característiques ni condicions. La llei de comerç per nosaltres és d'una forma i per Barcelona és d'una altra. Estem treballant conjuntament, però molt lentament. S'han de canviar les condicions perquè hem perdut oportunitats a nivell d'empreses que han volgut anys enrere establir-se allà” Administració Pública – Polític

“[pel que fa al Sot]... Hem fet les primeres reunions tècniques amb el Consorci Besòs i la Regidora. Estem treballant perquè hi hagi més usos nous a nivell d'empreses de cultura, que puguin crear les seves seues, per treballar la música per exemple” Administració Pública – Polític

3.5. ASPECTES TERRITORIALS

3.5.1. Les discontinuïtats territorials: orografia, infraestructures i densitat

Com s'ha apuntat a l'apartat sobre la visió global del territori, les persones entrevistades reconeixen el Territori Besòs com un territori fragmentat. En aquell primer apartat, hem exposat les impressions recollides pel què fa a la manca d'una continuïtat urbana en el territori i la fragmentació deguda al pas de nombroses infraestructures viàries i ferroviàries, però també del riu.

En aquest apartat incidirem en la qüestió de les discontinuïtats territorials en dos aspectes. D'una banda, en l'orografia i les conseqüències que té en la mobilitat de la població i, de l'altra, pararem atenció a la morfologia urbana dels barris.

Tal i com exposen les persones entrevistades, l'orografia del Territori Besòs ha conformat una sèrie de barris aïllats dels nuclis principals dels seus municipis. Aquest tret és molt rellevant en el cas de Montcada i Reixac on barris com Sant Joan o La Ribera es troben condicionats per l'orografia però també pel traç de múltiples infraestructures. Segons apunten les persones entrevistades, aquest fet té conseqüències en les relacions socials que es produeixen en els barris, que adquireixen un caràcter de petit municipi.

“Montcada per la seva orografia, si tu mires el mapa, veuràs que és un poble complex per la seva poca cohesió ja des del punt de vista territorial. Hi ha tantes barreres que moltes vegades les petits nuclis han adquirit comportament de petit municipi.” Administració Pública - Tècnic

“Aquest corredor on està situada la ciutat, fa que estigui completament fragmentada per infraestructures com autopistes, carreteres i vies de tren suposant veritables barreres urbanístiques que conformen un paisatge dividit en diversos nuclis o barris.” Administració Pública – Polític

L'altra característica que les persones entrevistades posen de relleu a l'hora d'enumerar les problemàtiques territorials més rellevants d'aquest àmbit és la densitat i compacitat urbana. En el cas de Santa Coloma de Gramenet i Badalona, es descriuen uns barris molt densos, que s'urbanitzaren de forma intensa en un període de gran creixement, i que es disposaren en aquesta orografia poc amable.

“El districte 4 i 2 són els més densos. És on hi ha més població. No en tot el districte però hi ha llocs on tenim una orografia molt dura, perquè són antics turons. El gran creixement amb la immigració dels 50 es fa a costa d'aquests espais que no estaven urbanitzats. I tenim uns habitatges que estan a llocs que el pendent dels darrers els fan fora de tota normativa.” Administració Pública – Polític

“Crec que això és una diferència amb els municipis veïns o de Territori Besòs, el tema de l'expansió del territori. Per exemple, aquesta densitat de població tant elevada no és la mateixa situació que tenen a Sant Adrià ni Badalona. Nosaltres estem tots concentrats en 4,5 kilòmetres. El municipi en té 7 però la part habitada són 4,5 kilòmetres.” Administració Pública – Polític

És rellevant recollir que aquest nivell de densitat urbana comporta, segons les persones entrevistades, diverses conseqüències. D'una banda, especialment en el cas de Santa Coloma de Gramenet, es posa de relleu que no existeix més sòl disponible per urbanitzar. D'altra banda, es considera que la compacitat urbana també comporta algunes problemàtiques pel què fa a la mobilitat. Les voreres estretes, l'existència de barreres arquitectòniques i l'orografia dificulten la mobilitat d'una població, que com hem apuntat, cada vegada és més envellida.

“Lo que és les possibilitats de construcció dintre del terme municipal són nul·les. Lo que es podia fer ja està fet. (...) Barris molt densament poblats, pocs espais públics. Això comporta problemes de mobilitat, en el sentit de voreres estretes.” Administració Pública – Polític

“La població de Llefia s'està envellint (...) i això es nota per exemple perquè ara hi ha tanta reivindicació amb el tema de barreres arquitectòniques a la part de dalt de Llefia, la Salut i tot això. Clar, perquè és la mateixa gent de fa 40 anys i les seves cames teníem més força que ara.” Administració Pública – Teixit social

3.5.2. La connectivitat del transport públic: una qüestió ambivalent

Pel què fa a la connectivitat i a la mobilitat, les persones entrevistades han exposat una situació ambivalent depenent de l'escala analitzada, però també depenent del municipi en qüestió. Així es presenten diferents situacions: la mobilitat a peu a l'interior dels barris i la mobilitat en transport públic cap enfora, ja sigui vers altres barris del mateix municipi o cap a d'altres municipis.

Pel què fa a la mobilitat a peu, les persones entrevistades reconeixen l'esforç d'inversió que s'ha fet en la millora dels carrers, la vialitat i l'espai públic, tal i com veurem més endavant a l'apartat Trajectòria Institucional. Aquesta inversió, produïda des dels primer ajuntaments democràtics, en algunes zones també es va produir fins el període de la bombolla immobiliària.

“Al 2005-2006 es va reurbanitzar tot. Vull dir que tota la qualitat de l'espai urbà és fruit de fa 10 anys. Al voltant de Fòrum i tot això, es va urbanitzar tot i va donar una gran dignitat perquè abans era tot sense urbanitzar pràcticament.” – Teixit Social

Tot i això, algunes de les persones entrevistades coincideixen en ressaltar que alguns barris de Badalona tenen deficiències destacades. Les problemàtiques que es posen de relleu són: la manca de plataformes úniques, l'existència de voreres estretes que incompleixen la normativa d'accessibilitat, l'existència de barreres arquitectòniques o, per exemple, recorreguts de camins escolars poc segurs.

“Temes de mobilitat de carrers, jo diria que la cosa està fotuda. L'estat dels carrers, són carrers dels anys 70 o 80, on no existia normativa de mobilitat per cadira de rodes, per gent gran...el tamany de les voreres, els guals... els pals enmig de les voreres que no deixen passar, això està a l'ordre del dia. La necessitat de fer plataformes úniques i renovar els carrers està a l'ordre del dia”. Administració Pública - Tècnic

“El tema camins escolars, aquí és un desastre. Hi ha camins escolars que són autèntics perills. Que no s'ha treballat per res que allò ha d'estar senyalitzat, han de tenir preferència, ben visible, no hi ha badens. (...) L'estat dels vials i les voreres, en general és paupèrrim” Administració Pública - Tècnic

En alguns casos, les persones entrevistades evidencien que actualment s'estan fent esforços per tal d'implementar plans de mobilitat que tenen per objectiu millorar els desplaçaments a peu.

“Hi ha un pla de mobilitat en marxa perquè hi ha una aposta del territori per fer-lo accessible, però no només pels discapacitats, sinó perquè hi hagi una lògica de

mobilitat en el territori.” Administració pública – Tècnic

D'altra banda també es posa èmfasi en que si bé alguns d'aquests municipis es considera que estan ben comunicats per diversos mitjans de transport (molts estan dotats de xarxa de metro, bus i tramvia), alhora es considera que existeixen diverses mancances per desplaçar-se entre les diferents parts del propi municipi. Les causes són la mala qualitat d'algunes estacions de metro (com és el cas de Besòs Mar), la seva localització distant dels barris (en el cas de Trinitat), el disseny de la xarxa d'autobusos poc adequat o la configuració territorial fragmentada que caracteritza alguns municipis. El pas de diverses infraestructures i l'aïllament de barris produeix una fragmentació que, segons les persones entrevistades, no són resoltes pels sistemes de transport existents.

“Trinitat, Pau-Verneda, com els barris de Besòs-Maresme, tenen accés al metro amb una xarxa d'autobusos ortogonal que s'està reforçant. I també el tramvia. Tot i així, molt millorable. Avui comencem les obres de l'estació de Besòs Mar, que és l'estació reconeguda per TMB, l'estació pitjor de tota la xarxa metropolitana. Hi ha molt a millorar.” Administració Pública – Tècnic

“La parado de metro està al mig del nus de la Trinitat, fora del barri. És la línia vermella... La parado de metro està fora del barri, al mig de l'entramat del nus de la Trinitat i has de creuar el Passeig de Santa Coloma.” Administració Pública – Tècnic

“Tot i que és una ciutat ben comunicada a nivell de mitjans de transport, degut a la seva rodalia amb Barcelona, la ciutat presenta moltes mancances quant a accessibilitat i a mobilitat, sobretot entre els diversos barris fragmentats que conformen el territori.” Administració Pública – Polític

“Clar que tenim mancances però estan per la fragmentació que tenim. Estem ben connectats, tenim transport públic a nivell de Rodalies, metro, autobusos, amb dos línies potents connectades amb Barcelona, i amb la unió a altres línies de Barcelona.” Administració Pública – Polític

En el cas de Barcelona, les persones entrevistades apunten que els canvis produïts en la xarxa de busos ha tingut efectes en els barris pertanyents al Territori Besòs. L'eliminació d'autobusos que connecten els barris amb el seu entorn es considera que ha comportat més dificultats de mobilitat, especialment perquè s'ha produït en barris on existeix població envellida, afavorint així el seu aïllament.

“La xarxa ortogonal, si tu te la mires, que millora clarament a tota la ciutat, s’oblida del Besòs, perquè no encaixa amb unes cruïlles de l’Eixample. Llavors no et connecta.” Administració Pública – Polític

“Tothom batallant perquè algú ens faci cas a TMB. Més que res és de dir que no es pot tenir els barris així... allà també és Barcelona. És el que diuen ells d’aquest sentiment de «nosaltres també som Barcelona». De que els hi arribi en condicions el transport públic.” Administració Pública - Tècnic

“Hi ha molta població envellida, i s’estan eliminant molts busos dels que teixeixen dins els barris, o connecten Baró amb Bon Pastor, o la Trinitat, o el no sé què amb el CAP i s’estan quedant aïllats.” Administració Pública - Polític

El cas de Montcada presenta, a més, algunes particularitats. Concretament, es produeix una paradoxa i és que si bé les persones entrevistades ressalten que el municipi està travessat per múltiples infraestructures ferroviàries, alguns barris continuen sense tenir-hi accés, com el barri de Can Sant Joan.

“Estamos trinchados entre vías y no tenemos un acceso”– Teixit social

D’altra banda, pel què fa al ferrocarril, també es posa èmfasi en la manca d’accessibilitat dels combois i de les estacions, que no estan preparades perquè s’hi desplacin persones amb mobilitat reduïda.

“El tren es una maravilla però el problema es que no es accessible, ni para los paralíticos ni para los no paralíticos. No hay ascensor para subir y bajar. Hay que bajar unas escaleras terribles, però encima los trenes te vienen con dos metros de altura para subir el escalon porque el andén lo han dejado abajo”– Teixit social

Així doncs, la connectivitat dels barris vers enfora dels barris es considera que és força desigual. En alguns casos no és possible desplaçar-se entre barris propers, com per exemple de Can Sant Joan (Montcada i Reixac) a Ciutat Meridiana (Barcelona), però en canvi és possible desplaçar-se fins a llocs llunyans, com l’Hospital Can Ruti, a Badalona.

“De autobuses es fatal, fatal. Por ejemplo a Barcelona no podemos ir en autobús, ni a Ciudad Meridiana... Son Barrios cercanos y no puedes”– Teixit social

“Tenemos más conexión con Badalona que no con Santa Coloma, porque tenemos el autobús que nos va a can Ruti, pero a Santa Coloma, no hay nada absolutamente. Tienes que irte a San Andrés y de ahí a Santa Coloma
– Teixit social

3.5.3. L'espai públic i els equipaments: una dotació satisfactòria

Pel què fa a l'espai públic i als equipaments, les persones entrevistades coincideixen en que durant les darreres dècades s'ha realitzat una inversió adequada en la construcció d'edificis dotacionals. Així doncs, es considera que en general l'oferta existent és suficient pel què fa a equipaments públics culturals o esportius i, fins i tot en algun cas es reconeix que s'han viscut moments de sobreoferta. Alhora, les persones entrevistades també recorden que la dotació als barris d'aquests equipaments ha estat gràcies a la reivindicació del teixit veïnal (vegeu apartat Teixit Social i Participació).

“Tots [els barris] tenen equipaments públics culturals, esportius, alguns ara tancats perquè estem en una mica de crisi, que s'ha tancat ara fa poc un poliesportiu i això ha creat bastant rebombori” Administració Pública – Tècnic

“A nivell d'equipaments està molt ben dotat. D'equipaments culturals, esportius... Inclús a nivell esportiu, podríem arribar a dir que fa uns anys, abans de la crisi de gestió esportiva municipal, teníem una sobreoferta d'espais públics municipals esportius”. Administració Pública – Polític

Tanmateix, també es reconeix que una cosa és valorar l'existència de les edificacions i l'altra l'ús que se'n fa. Així, es reconeix que la dinamització dels equipaments no sempre ha estat exitosa i que, en algun cas, alguns s'han tancat temporalment.

“Una altra cosa és que estigui més o menys dinamitzat i en un moment determinat es pugui estar amb una fallida tècnica temporal que faci que no estigui obert al públic” Administració Pública – Tècnic

“Molta oferta però la gent no aprofita. Hi ha molts equipaments que al final no fan res. Hi ha dos teatres, un està tancat sempre...” – Teixit social

A banda de reconèixer una dotació satisfactòria pel què fa als equipaments, alguna de les persones entrevistades també ha reconegut que existeixen algunes deficiències dotacionals per alguns perfils poblacionals específics: a causa de l'envelliment de la població es preveu que caldran equipaments orientats a la gent gran.

“El tema que ara apunta és el de la població de la gent gran a nivell de serveis. Centres de dia, pisos tutelats, ampliació de places de residència i el tema de rehabilitació o adequació d'habitatges per a gent gran.” Administració Pública – Polític

Respecte a la urbanització de l'espai públic es considera que s'ha tendit a promocionar un tipus d'espai públic de places dures enlloc de zones verdes. Aquest fet, està relacionat amb la compacitat urbana que presenten gran part dels barris del Territori Besòs, que no compten amb grans zones d'esbarjo.

“El què s'ha fet molt és plaça dura. Manteniment econòmic baratet. No s'ha fet places o parcs grans on la gent es pugui ajuntar. Tot lo que hi ha són parcs petits, amb zona infantil petita, amb un petit pipi-can. Poc verd. Sempre està l'estructura de plaça dura, petita i apinyada. Aquí no cap una agulla”. Administració Pública -Tècnic

En el camp de l'espai públic, cal fer una referència especial sobre les zones industrials. Si bé en les zones urbanes s'ha millorat l'espai públic dels barris al llarg de les dècades, les persones entrevistades subratllen que als polígons industrials pateix de certes deficiències, dificultant la mobilitat a peu dels treballadors.

“Lo que et demanen primer els propis empresaris del polígon, i en això tenen raó, és donar una senyal des de lo públic de que els importa el polígon, és a dir, que no es vagi morint l'espai públic, és a dir que s'urbanitzin alguns carrers perquè hi ha coses que són intransitables per poder-hi passar” Administració Pública -Polític

Pel què fa al creixement urbà, es considera que queden algunes zones encara pendents de reurbanització. Tal i com apuntàvem a l'apartat de Problemàtiques Econòmiques, el litoral de Sant Adrià de Besòs és un dels espais amb potencial de desenvolupament, així com el port de Badalona. D'altra banda, a l'interior de la trama construïda, en el barri de Besòs-Maresme s'apunta que existeixen encara alguns solars buits.

“L'eix Besòs a la zona de Sant Adrià és l'únic espai que queda de l'àrea metropolitana tocant al mar que té una gran possibilitat de transformació urbanística. És la zona per on Barcelona pot créixer. La part del riu que ja està pendent de fer una transformació urbanística, i la part del litoral. És important situar l'eix Besòs com l'espai que queda per guanyar al mar de la Gran Barcelona” Administració Pública- Polític

“Zona del Maresme té una part que encara està per desenvolupar. Són solars, espais abandonats. Està inacabat.” Administració Pública - Tècnic

3.5.4. L'habitatge, un repte pendent

De les problemàtiques territorials apuntades per les persones entrevistades, l'habitatge ha estat la comentada més abastament, ja sigui per les deficiències físiques que presenta (manca d'accessibilitat, mala qualitat de les construccions, aluminosi, autoconstrucció) o per la problemàtica de l'accés i tinença (distribució de l'habitatge públic, desnonaments, ocupacions). Tot seguit passarem a explicar cadascú d'aquests aspectes.

Cal tenir present que les persones entrevistades reconeixen les inversions rebudes en programes com la Llei de Barris o Urban i els esforços fets en la reforma dels habitatges per tal de combatre les deficiències que hem apuntat (vegeu l'apartat Trajectòria institucional per més detall). Una de les problemàtiques més generalitzades respecte la mala qualitat dels habitatges ha estat l'aluminosi, tot i que al llarg de les darreres dècades s'hi ha donat resposta a través de projectes de remodelació i/o enderroc de blocs residencials.

"A nivell de vivenda s'han anat fent diferents actuacions, de façanes, s'han anat remodelant. I els pisos que tenien aluminosi, des de fa 10 o 12 anys, un projecte de recanvi de blocs." – Teixit Social

"Amb la posada en marxa del pla de transformació [de la Mina], aleshores ja hi ha una sèrie d'intervencions urbanístiques (...) que es construeix nou habitatge social per aquestes famílies que es veuen afectades per la transformació urbanística del barri, però també amb la intenció d'obrir el barri, perquè dins del pla urbanístic un dels objectius és connectar-la, acabar amb l'aïllament històric que havia tingut el barri i diversificar el barri i la població. Es fa l'aposta que entri l'habitatge lliure." Administració Pública – Polític.

Tanmateix, les persones entrevistades també descriuen que alguns dels barris del Territori Besòs són barris conformats per polígons residencials, que allotjaren població que provenia de zones de barraquisme de la ciutat de Barcelona. Així, ressalten que molts d'aquests edificis residencials foren construïts amb diversos dèficits, ja sigui pel què fa a l'accessibilitat com pel què fa a la mala qualitat de la construcció. Pel què fa a l'accessibilitat, les persones entrevistades posen de relleu que, tot i els esforços fets, la manca d'ascensors encara és present, fet que sumat a l'existència d'una població envellida, comporta una major dificultat per la seva mobilitat.

"Acumula molt habitatge vell antic, i això sí que és un problema. El que és públic cal fer reformes, per exemple en alguns temes d'accessibilitat, d'ascensors, etc. (...) Però tenim una gran part del parc d'habitatge privat doncs que està en males condicions." Administració Pública - Polític

"Molts d'aquests blocs no tenen ascensor, amb una població envellida, això fa que hi hagi gent que no pugui baixar al carrer literalment. Hi ha gent que per les seves condicions físiques no pot baixar al carrer. És molt complicat tot i que hi ha moltes ajudes, posar els ascensors, precisament pel nivell socioeconòmic d'aquesta població" Administració Pública - Tècnic

Aquesta qüestió també té conseqüències per als serveis que ofereixen els ajuntaments, ja que els recursos que s'han de destinar als programes d'atenció domiciliària de persones grans són més alts que en d'altres municipis.

"Tenim a nivell de salut un programa d'atenció domiciliària que és la persona que no pot venir hi anem. Vam fer un estudi de quants teníem i qui són. I teníem el doble que en altres barris. Si aquest pacient tingués una accessibilitat més fàcil, que pogués baixar de casa seva, tindríem la meitat de pacients. No tenim ascensors, no tenim manera de posar-los, econòmicament les famílies no poden assumir-ho." - Teixit social

Pel què fa a la mala qualitat de les construccions, en alguns casos qualificada com infrahabitatge, es fa referència a l'existència encara avui d'autoconstrucció, si bé es tracta d'una problemàtica molt localitzada a alguns indrets de Montcada i Reixac. En el relat històric, es fa referència a la construcció d'habitatges que posteriorment es dignificaren (Badalona).

"A tota la part de la muntanya hi ha tot un tema d'autoconstrucció i això fa que hi hagi bastant habitatge en precari però son habitatges petits." Administració pública - Tècnic

"Després un tipus d'habitatge vorejant l'infrahabitatge. A La Salut encara hi ha fenòmens de barraquisme interior, entre blocs, que hi ha barraquetes... son barraquetes dignificades, entre cometes" Administració pública - Polític

Una de les conseqüències de la mala qualitat dels habitatges és també en el camp energètic. La precarietat dels sistemes d'aïllament té efectes en la despesa energètica que, a causa de l'augment dels preus dels subministres i del context de crisi, acaba produint situacions de pobresa energètica.

"També tenim pobresa energètica, tot el tema d'aïllaments. I aquí també tenim a vegades molts propietaris però sense poder adquisitiu." Administració pública - Polític

Respecte a l'habitatge de protecció oficial les persones entrevistades posen de relleu la seva distribució desigual

entre els diferents municipis. Així, Sant Adrià de Besòs, Badalona i alguns barris de Barcelona (Baró de Viver) concentren uns alts percentatges d'habitatge de protecció oficial, mentre que en d'altres municipis existeix molt poca dotació, fet que suposa un problema a l'hora de gestionar casos d'emergència habitacionals a causa de desnonaments.

“A Sant Adrià hi ha molt habitatge social, hi ha un percentatge d'habitatge social super elevat, molt més que a qualsevol....habitatge de promoció públic i després molts pisos de lloguer social, però malgrat això continua sent una de les problemàtiques principals que hi ha” Administració Pública – Tècnic

“Respecte l'àrea metropolitana som [Sant Adrià de Besòs] un dels municipis que més lloguer social té. Això també és indicatiu d'un nivell de pobresa. Això fa que la mitja a nivell de renda socioeconòmica és més baixa i està concentrada al barri de la Mina.” Administració Pública – Polític

“A Baró de Viver, el 100% és habitatge públic. Des del districte entenem que hi ha d'haver habitatge públic, no ha de ser habitatge social perquè és que totes les persones que arriben a Baró de Viver corresponen a aquest perfil. I clar, si estem parlant de que no volem guetitzar, el que no podem fer és ampliar aquest gueto.” Administració Pública – Tècnic

“La Generalitat té parc d'habitatge a Sant Adrià, tots els pisos de la Mina, i a Badalona. (...) Les resolucions que s'estan fent per mesos d'emergències a les sol·licituds que els municipis tramiten a la Generalitat no és difícil resoldre pel què fa a Sant Adrià o Badalona. Per nosaltres [Santa Coloma de Gramenet] és més complicat, perquè ens diuen que aquí no tenen parc públic. Aquí l'ajuntament té les esqueses més carregades que a altres municipis.” Administració Pública – Polític

La darrera qüestió que les persones entrevistades han posat èmfasi pel què fa als habitatges és la problemàtica entorn els desnonaments, els habitatges buits, les ocupacions i els lloguers il·legals. Pel què fa als desnonaments les persones entrevistades coincideixen en considerar que avui en dia gairebé no existeixen desnonaments deguts a execucions hipotecàries mentre que la majoria són per impagament de lloguer.

“Ara difícilment hi ha un desnonament d'una persona que hagi perdut el seu pis. Quin tipus de desnonament tenim ara? Doncs desnonaments de lloguer. I el que tenim molts problemes és amb els temes d'ocupació.” Administració Pública -Tècnic

“Des de serveis socials s'estan intervenint de promig setmanalment entre 4 i 6 desnonaments. Hi ha setmanes que hem arribat a 11 i altres que hem tingut 3.” Administració Pública – Polític

D'altra banda, les persones entrevistades aprecien que davant la dificultat d'accés a l'habitatge a través del mercat i de l'existència de molts habitatges buits (de vegades de propietat d'entitats bancàries) existeixen alguns grups que es dediquen de forma il·legal a obrir els pisos i a oferir-los en lloguer a d'altres famílies. La gestió i possible solució d'aquesta problemàtica va lligada a la major o menor oferta d'habitatge públic.

“Hi ha molts pisos al barri que són hipotecats pel banc i propietat dels bancs, i com que els bancs ho han fet així, hi ha hagut molta línia d'ocupació, pis de patada, i dins del barri hi ha moltíssim pis de patada. I a demés és un altre negoci, perquè molta gent busca recursos econòmics de qualsevol manera i molts ojeadores que veuen un pis del banc, donen una patada i el relloguen a una altra persona. O dient que fan inclús contractes falsos, te'l lloguen, i després ve el banc i desnonament.”– Teixit Social

“Els conflictes que estan general als municipis el tema de les ocupacions, que ja no són les ocupacions amb k, ideològiques, sinó que són les que tenen a veure amb subsistir” Administració Pública -Tècnic

“Tenim una problemàtica estesa i compartida amb la resta de municipis de l'àrea Besòs amb les ocupacions d'habitatges. En el cas de Montcada, ens és més complicat resoldre aquesta problemàtica ja que no comptem amb gaires habitatges municipals de lloguer social” Administració Pública – Polític

3.5.5. La qualitat ambiental, poc qüestionada

No podem acabar l'anàlisi de les problemàtiques territorials sense fer un apunt a les qüestions ambientals. En primer lloc cal dir que aquesta no ha estat una qüestió massa comentada en les diferents entrevistes. Quan s'ha preguntat per les problemàtiques territorials, a diferència de l'habitatge, els equipaments i de la mobilitat, els aspectes ambientals del Territori Besòs tant sols s'han citat pel què fa a la creació del parc fluvial i sobre temes de contaminació.

En primer lloc, es reconeix l'esforç que s'ha fet en la recuperació del riu Besòs, que ha passat de ser un espai abandonat a un espai d'esbarjo que actua de pol d'atracció de molta població.

"El riu es va començar a... era el clavegueram de Sant Adrià, en el 2004 va començar el projecte de treure les torres elèctriques que alimentaven i creuaven el riu (...). Aquest riu ha crescut positivament d'una forma que ningú s'esperava, es va fer la gespa, el passeig fluvial, però no amb la mesura que ha crescut. Tenim un milió d'usuaris caminant i un milió en bicicleta. Ara mateix això s'ha fet gran." Administració Pública – Polític

En segon lloc, s'apunta a la problemàtica de la contaminació ambiental, relacionant-la amb dos aspectes: la cimeterna de Montcada i Reixac i els efectes de la mobilitat privada. Pel què fa a la problemàtica de la cimeterna de Montcada i Reixac existeixen posicions diverses. El teixit social la considera un greuge que no s'ha resolt i que comporta greus problemes per la salut, mentre que per alguns altres perfils entrevistats es considera que manquen dades per poder conèixer els efectes reals de l'impacte en la salut.

"Con el tema de la cimeterna llevamos desde el 2006. La cimeterna cumplirá ahora 100 años de existencia aquí. (...) Hicimos una manifestación y colapsamos la gran Ciudad, toda la parte Norte. A raíz de ahí empezaron a poner filtros, porque antes cuando llovía, se te pegaban los pies en el suelo. (...) Ahora el polvo no se ve, pero lo más perjudicial es lo que no se ve, porque encima le pagamos por cada tonelada que eliminan, y es terrible. Tenemos el agua envenenada"– Teixit social

"I és que tenim la cimeterna que és el focus de moltes crítiques i que no aconseguim tenir unes xifres reals de l'impacte que té tenir una cimeterna d'aquestes durant tants anys." Administració Pública – Tècnic

La segona qüestió apuntada en relació amb la contaminació fa referència, com dèiem, a la mobilitat. Concretament, alguna de les persones entrevistades associa els nivells de contaminació ambiental del Territori Besòs a la presència d'importants infraestructures viàries, especialment de la C-31.

"Què fem els territoris afectats per la contaminació ambiental? Santa Coloma, Sant Adrià i Badalona, que fem? Per aquí ens travessa a tots la C-31 i la ronda del litoral, si volem fer algo de cara al futur, no passarà per que la gent es compri menys cotxes, que si. (...) Es solucionarà, al soterrar la C-31, per què aquesta contaminació no arribi al veí del dia a dia". Administració Pública – Polític.

3.6. TEIXIT SOCIAL I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

3.6.1. Riquesa associativa històrica

A l'hora d'explicar el grau de participació de la ciutadania del Territori Besòs les persones entrevistades exposen una situació ambivalent. D'una banda, coincideixen en que els municipis que conformen el Territori Besòs tenen un teixit associatiu molt ric, format per gran nombre d'entitats i associacions. I posen de relleu, especialment, el rol protagonista que han tingut les entitats veïnals a l'hora d'aconseguir millores per als barris.

“Realment, equipaments els tenim pràcticament tots, s’han anat aconseguint des dels primers ajuntaments democràtics, a través de la lluita veïnal” – Teixit Social

“Prácticamente todo lo que se ha hecho en el barrio, hemos tenido que presionar los vecinos para que se hiciera, porque nunca nos han dado nada sin que se haya reivindicado.” – Teixit social

Es reconeix doncs aquest paper històric, ben rellevant, en la construcció i dignificació dels barris del Territori Besòs. També es ressalta que aquest paper és destacable en termes de cohesió social. En efecte, a les entitats se'ls reconeix que han desenvolupat un paper significatiu a l'hora de cohesionar la població dels barris, sobre tot en aquest moment inicial de construcció d'aquest.

“Jo penso que des d'aquí les entitats s'ha fet molt, d'apropar, treballar amb tothom, apropar cultures, sortir al carrer i aquesta tensió que des de fora s'utilitzava, cada vegada menys” Teixit social

Un rol que contrasta amb els nivells de participació ciutadana que existeixen en els òrgans formals de participació, més aviat formats per ciutadans i ciutadanes a nivell individual.

“Per una banda tenim riquesa associativa, però crec que encara no hi ha una concepció participativa des del punt de vista individual com a veí i veïna. Parlem de participació, i acabes treballant més amb les entitats que no pas amb ciutadans que encara que no pertanyin a una associació estiguin interessats” Administració Pública – Polític

“És un poble amb multitud d'entitats de tot tipus. A nivell de definició política encara estem en un moment verd de

com les entitats s'impliquen en el disseny de la ciutat. O bé perquè no s'han implicat o bé perquè no acabem de trobar la fórmula de participació” Administració Pública -Tècnic

“No solament es tracta d'obrir els canals de participació sinó de preparar a la gent perquè pugui participar. I això jo penso que serà lo més complicat que tenim. Teixit social

En algun cas, aquestes dinàmiques de poca participació en els òrgans formals de participació ciutadana les persones entrevistades ho expliquen perquè les associacions tradicionalment han utilitzat altres canals per a “participar”, i és que el gaudir de relacions properes amb els càrrecs electes els ha permès tenir un contacte tant directe que no els ha calgut usar els espais formals de participació.

“Per exemple gent que és sardanista ha vingut a les mogudes del PAM. Però perquè estan vinculades a una entitat que va més enllà del seu xiringuito. Però tota la gent rociera, la gent de tertúlia flamenca, la casa de Córdoba, tota aquesta gent ni ha aparegut. (...) Em temo que la seva manera de relacionar-se... despatxaven amb els regidors o amb qui fos. El tema de la participació o del barri, no estan acostumats, perquè ells van, piquen a la porta i ¿que hay de lo mío” Administració Pública – Tècnic

De fet, diverses de les persones entrevistades posen de relleu que en la relació entre els ajuntaments i les associacions existeixen algunes dinàmiques de clientelisme negatives.

“Jo crec que avui en dia pel tema de clientelisme és un tarannà que la gent ho té. L'administració ho té. Allò de juntar-te amb els teus afins. Tothom busca un raconet amb l'alcalde de torn per veure si pot millorar” Administració Pública- Tècnic

“Hi ha pràctiques clientelars i caciquils que poc juguen a favor d'una participació oberta i revitalitzadora d'un teixit associatiu ja molt enquistat” Administració Pública - Tècnic

3.6.2. Reptes del teixit associatiu

Pel què fa a la composició de les associacions existents en el Territori Besòs, la percepció que tenen les persones entrevistades és que avui estan formades per persones d'avançada edat, i en les quals s'ha començat a produir un incipient relleu generacional durant els darrers anys. Si bé hem exposat el rol preponderant que han tingut les associacions, algunes de les persones entrevistades també posa de relleu que actualment les entitats no gaudeixen del mateix grau de representativitat. Val a dir que aquesta no és una problemàtica exclusiva del Territori Besòs, sinó que sol ser present en molts altres territoris.

“Hi ha un vell associacionisme de gent de 60 o 65 anys que porten 20 o 30 anys a les associacions, que el relleu jove és un relleu que ara s'ha vist una mica més, amb tot el boom del 15M s'ha vist una mica més rejuenit, i ara la gent jove s'ha tornat a interessar. Però encara no hi ha un recanvi generacional ni un canvi d'actuacions per part de les associacions de veïns” Administració Pública – Tècnic

“Les associacions de veïns continuen existint, però jo, la meua opinió, és que tenen un pes específic petit. A nivell representatiu, eh? Perquè a nivell de participació crec que estan força actives, però això ho han tingut sempre. Però ara crec que representen a poquets, representen a gent més gran i no es van incorporant gent jove en aquest tipus de moviments” Administració Pública – Tècnic

Pel què fa a les temàtiques de treball, es posa de relleu que moltes associacions s'interessen per qüestions concretes. En canvi, les associacions de veïns són les que tendeixen a preocupar-se pel barri i/o municipi, és a dir, per qüestions més transversals.

“Les associacions de veïns, i no totes, són les que tenen projecte de barri, de veïns. La resta d'entitats tenen el seu projecte de la seva entitat, de la seva gent i del que ells fan i lo que a ells els interessa, però no tenen una perspectiva oberta al barri de què passa” Administració Pública – Tècnic

Aquesta qüestió entrellaça amb una altra que les persones entrevistades posen de relleu, que és el poc enxarxament que es produeix entre les diferents associacions. En general, es té la percepció que les associacions no tendeixen a organitzar activitats conjuntes, a excepció d'alguns casos concrets on sí que s'han creat estructures comunes entre associacions de veïns, entitats culturals, educatives i/o esportives.

“La gent del marge esquerre coneix més què es cou en el marge dret, com a mínim coneix, i del revés. Una altra cosa és que s'interrelacionin molt, més enllà del coneixement, (...) tinc la sensació que no hi ha massa barreja. Coneixement sí, interacció també, però coses conjuntes i activitats conjuntes i tal, no massa” Administració Pública – Tècnic

“Des d'un principi la que va funcionar va ser la comissió cultura, la que una miqueta maté la de poder participar tothom és la comissió cultura. Que estem associació de veïns, AMPES, entitats esportives, cultura popular i tradicional... tot tipus d'entitats que no són diguem, que el seu àmbit d'actuació és concretament la cultura sinó més ample” -Teixit social

Tanmateix, l'arribada de les darreres onades de població extracomunitària representen un nou repte per les associacions, que fins ara no han estat capaces d'afrontar, ja que les persones entrevistades detecten que per ara les noves comunitats no s'impliquen massa en la vida dels barris.

“Lo que sí supone un problema es que esta gente inmigrada son menos participativa también. Tienen más dificultad de integrarse a lo que se hace. Pero está ahí y es lo que... los que en su día nos inmigramos, ahora les toca a otros.” -Teixit social

“Estem en un 28 o 30% de persones d'origen estranger amb un predomini de Pakistan, India-Pakistan. És una comunitat nombrosa i força visible, molt poc implicada en les coses del barri. Per lo nombrosa que és, pensem que hauria de tenir més paper. Quan convoquem un Consell de barri o una cosa d'aquestes, que alguna entitat hi hagin persones d'origen paquistanès perquè és el col·lectiu més significant.” Administració Pública – Tècnic

“Cuando nos hemos acercao más a sectores de la nueva inmigración ha sido a través de la fiesta mayor. Pero esto es muy difícil, porque como son inmigrantes de diferentes países, no era com la inmigración interna que teníamos, que más o menos nos entendíamos todos y teníamos más o menos unas costumbres. Aquí el problema es que son de diferentes sitios, con diferentes culturas, diferentes lenguas” -Teixit social

“Son mons paral·lels. L'únic lloc on et trobes és a l'escola, l'únic lloc on hi ha capacitat de mescla i d'interacció. (...) A banda de l'escola, són mons molt paral·lels i molt tancats.” Administració Pública – Tècnic

3.6.3. Una innovació social emergent

Les persones entrevistades detecten que a partir dels anys de la crisi econòmica han començat a emergir algunes experiències que procuren donar resposta a necessitats bàsiques.

“La crisis de estos años ha hecho florecer experiencias que dan respuestas a necesidades que antes aunque existían no eran tan claras. Ahora son más evidentes de lo que eran hace 15 años. (...) Han ido cambiando las necesidades y las formas y los temas.” Administració Pública - Tècnic

D'altra banda, segons les persones entrevistades el moviment del 15M també va tenir una translació en els barris. És rellevant subratllar que els moviments que van sorgir entorn el 15M no es traduïren tan sols en la creació de noves associacions sinó que ho van fer en l'organització de formacions polítiques, que han acabat tenint representació en els consistoris.

“Alguns moviments que van sortir el 15M i tenen a veure amb això s'han transformat, ja no estan en el punt associatiu i han passat a nivell polític, només cal veure la composició del consistori.” Administració Pública - Tècnic

Amb tot, algunes de les iniciatives lligades a 15M que les persones entrevistades citen és la Cooperativa Gregal, un menjador social que procura proveir d'aliments a població necessitada.

“L'exemple del 15M aquí és la Cooperativa Gregal. I poca cosa més del 15M aquí. És un efecte, 15M, molt pràctic, molt de subsistència i molt poc ideològic, molt poc teòric o sociopolític. És un combat de crisi molt d'ajuda mútua i de subsistència, sense plantejar-se... no hi ha hagut assemblea de barri 15M.” Administració Pública – Tècnic

Val a dir que les persones entrevistades enumeren algunes altres experiències d'innovació social com cooperatives o espais autogestionats, però alhora reconeixen que aquestes iniciatives són encara incipients i, a més, localitzades especialment en determinats barris (com per exemple Sant Andreu).

“Aquestes iniciatives d'innovació social no estan ubicats a nivell de barri, ni de consciència de districte. Són més coses individuals o de certes entitats.”– Teixit Social

“Tenim la xarxa d'economia social que té un petit nucli, però de moment és una cosa molt emergent, no està molt consolidada.” Administració Pública - Polític

“És veritat que de vegades parlem d'aquest Santandreucentrisme, de que tot passa a Sant Andreu.” Administració Pública - Tècnic

Aquestes iniciatives d'innovació social són considerades moviments constructius per part de les persones entrevistades les quals alhora posen de relleu que al Territori Besòs predominen moviments de caràcter més reivindicatiu i dedicades a causes concretes.

“A Montcada hi ha moviments socials reivindicatius, però això que expliques tu ja és la segona fase, són constructius.”– Teixit social

“Hi ha certa mobilització en temes molt concrets, per exemple, aquí hi ha la construcció d'un possible tanatori en el barri de La Catalana. Hi ha una oposició veïnal que sí que s'ha mobilitzat en aquest tema. També hi ha un altre tema que la gent sí que es va mobilitzar que va ser el tancament d'una piscina municipal. (...) No és que hi hagi un col·lectiu molt actiu, sinó que els veïns s'organitzen en coses concretes.” Administració Pública – Polític

3.7. TRAJECTÒRIA INSTITUCIONAL

3.7.1. Període pre-crisi: tecnificació a ritme de mandat

Segons les entrevistes realitzades, el Territori Besòs en la seva globalitat és un territori on es produeix un desplegament notable de plans i projectes de caire institucional. Al costat de la percepció abans assenyalada de territori oblidat, s'expressa la visió que aquests municipis i barris han estat un espai de desplegament de polítiques públiques nombroses i diverses. Entre aquestes destaquen aquelles que tenen una orientació comunitària, com per exemple els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC), les mediacions en comunitats d'escala, els educadors de carrers, els plans educatius d'entorn, els programes de dinamització juvenil, els serveis d'intervenció a l'espai públic, i també totes les actuacions lligades a la Llei de Barris. En la majoria de casos, aquestes intervencions comunitàries han suposat un gran desplegament tècnic que, un cop finalitzat el projecte, ha tendit a diluir-se:

"S'ha invertit molts diners, no dic que no. Però uns diners que no han fet participar a les persones i que puguin tenir un rendiment social. Hi ha hagut plans d'entorn, plans de barris, el Consorci...Hi ha hagut moltíssima cosa, però quan ho fas des de fora i no comptes amb les persones, canvien les persones, venen aquí, i apa, a començar de nou"– Teixit Social

En efecte, per gran part de les persones entrevistades, el Territori Besòs ha viscut una gran tecnificació vinculada al desplegament dels plans abans esmentats, que no han acabat de revertir en l'empoderament o en la implicació comunitària esperada. Actualment, s'identifiquen alguns PDC "morts" i "territoris post Llei de Barris" on els projectes socials han quedat aturats.

"Tenemos muchos barrios con planes comunitarios, pero creo que hay que repensarlo. Hay planes comunitarios que no están haciendo acción comunitaria, se están dedicando a hacer talleres" Administració Pública – Tècnic

"El pla comunitari funciona bé. Té recursos. Té tècnics, professionals que estan treballant allà i per tant això està donant resultats, però sí que és cert que per exemple les associacions de veïns no estan implicades directament. Això debilita tot el que és el pla comunitari" Administració Pública – Tècnic

"En el cas del Besòs [barri], fa pràcticament una dècada que funciona el Pla Comunitari, que ha dinamitzat

en part, però que funciona per respiració assistida. A hores d'ara, encara no ha estat capaç d'empoderar i de generar teixit associatiu propi." Administració Pública – Tècnic

"Sí que s'han fet moltes coses, però bé en un moment, marxen perquè la gent no està implicada. No viu, ni és una entitat del barri que està vivint, veient les necessitats. És gent de fora que ve, fa un projecte maco i quan acaba la subvenció, se'n va. I la continuïtat? No sé."– Teixit Social

"Hi ha una sèrie de projectes socials però a partir d'aquell pla de transformació [de la Mina] tot aquest món tècnic que va arribar, ho va externalitzar i són quantitat d'entitats subvencionades on hi ha relativament poca participació veïnal. Al projecte educatiu de barri no van veïns. Van mestres educadors socials, (...)El moviment veïnal està absent – Teixit Social

"Hi ha millores, a vegades puntuals, però no una millora definitiva del tema perquè sols no podem. Sant Adrià, se'l menja la Mina. O hi ha algun altre tipus d'intervenció, que és continuada, mentre el teixit poblacional de la Mina sigui el que és, i les dinàmiques que hi ha dintre siguin les que són, s'ha de continuar fent una actuació extraordinària que deixi de ser extraordinària i sigui ordinària" Administració Pública – Tècnic

Un altre aspecte a destacar és el fet que, tot sovint, aquests projectes han quedat subordinats als ritmes dels mandats municipals, i per tant s'han vist marcats per la falta de continuïtat. Es demana, doncs, que des d'un visió global, es plantegin iniciatives que perdurin més enllà dels mandats i que, prevegin mecanismes per reproduir-se més enllà de l'impuls inicial que realitzen els equips tècnics que es despleguen en el territori.

"Els tempos de fer les coses són per legislatures. Nosaltres anem a un altre ritme que són les necessitats del barri. Llavors passa que s'ha utilitzat la política clientelista"– Teixit Social

"El que s'ha fet fins ara ha sigut basat moltes vegades sense comptar amb l'usuari final. Basat molt en el tema de la legislatura. Tot anava en funció de la legislatura i cada legislatura era com posar el marcador a zero i tornaves a començar"– Teixit Social

3.7.2. Període pre-crisi: notable inversió en pedra

Un altre aspecte present a totes les entrevistes és que, històricament, la presència institucional en el Territori Besòs s'ha traduït també en inversió urbanística. Sovint els actors relaten com, fruit de les demandes socials dels 60,70 i 80, l'administració pública va invertir molt en urbanitzar carrers i crear espai públic, habitatge, equipaments i serveis bàsics. Per tant, per molts, la presència institucional s'ha fet visible en "la pedra", segons el relat de moltes entrevistes.

"Una ciutat que es va fer com es va fer i que durant tots aquests anys el que s'ha fet és reordenar el territori"
Administració Pública – Polític

"Han estat uns anys de bonança econòmica i uns anys en que la inversió ha estat sobre tot en obra i en el totxo. Llavors les prioritats de les polítiques públiques han estat les inversions estructurals. Han estat anys d'equipaments, de places" Administració Pública – Tècnic

"Es va fer molta aposta per inversió en l'espai públic, de dignificació d'aquest, urbanitzacions, (...) però crec que no hi ha hagut una reserva d'habitatge distribuït a la ciutat. S'ha centrifugat molt cap a aquests barris i això està generant guetos (...) No li has donat la palanca de transformació en positiu de creació de llocs de treball.."
Administració Pública – Polític

Després d'una primera fase d'inversió en urbanització, arriben les inversions de millora urbana i de rehabilitació d'habitatges dels 90 i sobretot durant la primera dècada dels 2000. El pla de transformació de la Mina, la Llei de Barris o les iniciatives europees com els programes Urban en són alguns exemples. Es tracta de projectes amb un alt component urbanístic que pretenen, mitjançant canvis en la morfologia urbana o residencial, tenir impacte sobre les dinàmiques socials. Per exemple, una part important dels plans de Barris en el marc de la Llei de Barris se centra en la remodelació urbanística a través, entre d'altres, de les intervencions de rehabilitació del parc d'habitatges, la reubicació de famílies en nous edificis, i la instal·lació d'ascensors.

"Aquest són els barris que ja venen definits pel Pla de Barris. Aleshores s'ha invertit molt en la urbanització de l'espai públic. Tenen l'antiga Llei de Barris. Igual molts cops no ha sigut on s'hauria d'haver invertit i com s'hauria d'haver invertit perquè haguéssim hagut de prioritzar més política social i menys pedra. Perquè la llei de Barris era pedra, pedra i pedra" Administració Pública – Tècnic

"[tant les intervencions de la Unió Europea com la Llei de barris] eren elements potents on es podien fer polítiques més generals a llarg termini. Eren 4 anys. Eren participatives, interinstitucionals. (...) Hi havia diners sobre la taula i es treballava a nivell global. Tampoc era perfecte i era molt millorable, però es tenia en compte lo social i caminava juntament amb l'urbanístic i lo laboral"
Administració Pública – Tècnic

Finalment, tot i ja ser una intervenció un cop iniciada la crisi, el Plan E també va ser molt visible mitjançant inversions en millora de l'espai públic.

"Un cop va arribar la crisi va haver el boom del Pla Zapatero. Van haver-hi milions per fer obres i ver ser l'últim espai on va haver-hi millores urbanístiques als barris" Administració Pública – Tècnic

La majoria d'entrevistes associen aquesta forta inversió en aspectes urbanístics a la època prèvia a la crisi i valora que durant aquesta època es varen deixar de banda els projectes i plans de caire més socials, que un cop arribada la crisi es varen fer més necessaris.

"La sensació és sempre que, o bé s'ha actuat i fa temps que no s'actua amb totxo, o que la resta estaven deixats. Són llocs on amb el totxo no n'hi ha prou. Amb l'urbanisme no n'hi ha prou, i més des de que ha esclatat la crisi. La sensació d'abandonament i de falta de proximitat és real". Administració Pública – Tècnic

"Hi ha hagut una inversió en pedra molt gran, però que al costat no hi ha hagut el mateix nivell d'inversió en projecte social que acompanyi tot això" Administració Pública – Tècnic

3.7.3. Efectes de la crisi: de la pedra a les polítiques socials

A les entrevistes s'han tractat també els efectes de la crisi sobre les polítiques públiques en el territori.

En primer lloc, de manera generalitzada, s'expressa la percepció que les polítiques municipals estan experimentant un canvi d'accent des de les intervencions urbanístiques a els plans i projectes de caire social, la qual cosa està relacionada amb les necessitats de la població en el territori i amb la contracció dels recursos públics. S'esmenta també la idea de la manca de capacitat institucional per anticipar-se a una situació com la viscuda des de l'esclat de la crisi, i l'esforç que s'ha hagut de fer per adaptar-se a les noves circumstàncies.

"Aquí ha estat més prioritat l'esport i la cultura davant de serveis socials, la promoció econòmica i el suport al mercat laboral. Això, sumat a anys de bonança, no ens vam preparar pel que venia després. (...) La prioritització absoluta ha estat l'obra. Lo social ha passat a un segon terme i això ho han pagat les nostres factures" Administració Pública – Tècnic

En segon lloc, es reconeix que el primer impacte és l'aturada d'inversió en temes urbanístics com la millora de l'espai públic o el desplegament de plans d'habitatge que implicaven l'increment del parc d'habitatge públic. En alguns casos, com per exemple a la Mina, hi ha intervencions que han quedat inacabades.

"Abans de fer els habitatges socials, entrem a la crisi. El Consorci no pot vendre, i llavors atura i s'endeuta i demana crèdit per poder complir amb els terminis de construcció d'edificis. Si no hi hagués hagut la crisi, enlloc d'aquest descampats i hauria edificis i gent vivint-hi" Administració Pública – Tècnic

En tercer lloc, la majoria de persones entrevistades associa la crisi a les retallades en serveis relacionats amb l'atenció social i sanitària. En efecte, alguns serveis i equipaments es veuen obligats a tancar per manca de recursos.

"Sí que és veritat que les respostes públiques a tot això han baixat en picat. Tenim un servei d'atenció a la violència a les dones, es va tancar. Tots uns serveis molt bàsics que desapareixen" Administració Pública – Tècnic

"Cap al 2000 són anys de vaques grasses previs a la crisi, les xifres d'inserció i formació orientada a la

inserció laboral eren bones. Després de la crisi, tota aquesta feina nostra s'ha enfocat més a la formació de cara a preparar més aquesta població tingui més oportunitats de tornar-se a reenganxar al mercat laboral" Administració Pública – Tècnic

D'altra banda, apareixen noves necessitats i alguns serveis municipals necessiten un major impuls per donar resposta a l'increment de les demandes socials relacionades amb serveis bàsics com és l'atenció domiciliària de la gent gran, l'accés a l'habitatge i a l'alimentació. Per tant, la presència institucional pel que fa als serveis socials viu els efectes de la crisi des de l'increment de la demanda d'atenció social, d'una limitació de recursos i de la necessitat de focalitzar els esforços en aspectes d'emergència social.

"A nivell municipal els recursos humans no han disminuït però d'alguna manera ens hem vist obligats a suplir aquelles prestacions que altres sistemes de benestar anaven minvant" Administració Pública – Tècnic

"La crisi ens ha permès descobrir altres coses. Llavors els petits o grans avanços que hem pogut fer durant aquests anys en el sector social ha estat gràcies a la cooperació públic-tercer sector i així poder atendre el tema de l'alimentació, construir un menjador social, obrir un centre obert en plena crisi" Administració Pública – Tècnic

No obstant això, també hi ha consens en que la inversió en assumptes urbanístics continua sent necessària.

"Tenemos barrios con tantos déficits históricos que si no tocamos el espacio público o no tocamos equipamientos, tu ya puedes poner gasto corriente que seguiremos con que los viejecitos no pueden bajar a comprar a la parte de abajo, o escuelas públicas que se nos caen" Administració Pública – Tècnic

"Si tens unes polítiques socials molt potents i l'espai públic el vas acompanyant, això acaba fent una suma molt gran" Administració Pública – Tècnic.

Per tant, el que es fa palès és que no es tracta de contraposar unes polítiques amb unes altres, sinó que són necessàries intervencions de caire integral.

4. CONCLUSIONS: REPTES I OPORTUNITATS DEL TERRITORI BESÒS

A partir de l'anàlisi realitzada sobre el teixit social, tant en l'associacionisme com en la innovació social, però també dels programes i polítiques públiques desplegats en els quatre municipis i tres districtes del Territori Besòs, així com de les impressions recollides en les entrevistes realitzades, s'han identificat una sèrie de reptes i oportunitats presents en el Territori Besòs que detallarem seguidament. No es tracta de tots els reptes identificats en la diagnosi realitzada al Territori Besòs per tots els equips, sinó que exposarem aquells reptes més destacats sorgits de l'anàlisi del teixit social i les polítiques públiques. La definició dels reptes i de l'Agenda Besòs es durà terme de forma conjunta entre els diferents equips de treball durant els propers mesos.

En termes generals, el repte més destacat fa referència a la necessitat de fer que el Territori Besòs sigui un espai atractiu per viure-hi i treballar-hi. De les entrevistes emergeix que

les connotacions que s'associen als municipis i districtes del Territori Besòs són ambivalents. D'una banda, es posen de relleu qüestions amb caràcter negatiu: perifèria, frontera, pobresa, marginalitat, o aïllament, per posar alguns exemples. Però alhora també es reconeixen les oportunitats que presenta aquest territori des de diversos punts de vista. En primer lloc, pel que fa a l'economia: la presència d'enclavaments d'activitats industrials, energètiques i comercials de rellevància metropolitana. En segon lloc, urbanístiques: avui, el territori encara manté espais per a desenvolupar, com per exemple el litoral, qüestió a la qual ens referirem més endavant. Però també des d'un punt de vista social: la trajectòria de reivindicacions ciutadanes i lluites veïnals dels barris del Territori Besòs representen una potencialitat a l'hora de fomentar polítiques per a enfortir la cohesió social.

Cohesió Social i Barris

En l'àmbit social, un dels reptes del Territori Besòs és l'envelliment de la població i les noves necessitats relacionades amb la gent gran. Aquestes noves necessitats fan referència, d'una banda, a qüestions urbanístiques, tals com la millora del mobiliari urbà, l'eliminació de les barreres arquitectòniques per a facilitar la mobilitat, la instal·lació d'ascensors, i la dotació d'equipaments (residències, centres de dia, casals d'avis, etc.).

El segon repte té a veure amb la diversitat social existent en el territori. En el treball realitzat, s'ha posat de relleu la necessitat d'enfortir la cohesió social, per tal d'evolucionar d'una situació que es reconeix com a pau social fins a una societat més cohesionada. En aquest sentit, s'ha evidenciat com el teixit associatiu haurà de desenvolupar un rol protagonista, treballant per fomentar la relació entre associacions de caràcter tradicional amb associacions de població nouvinguda.

En relació amb l'associacionisme, s'han posat en evidència dos reptes principals. D'una banda, atesa la composició demogràfica, caldria promoure la revitalització de l'associacionisme a través del seu rejuveniment, fomentant

el relleu generacional per tal que els joves també prenguin un major protagonisme en l'organització del teixit social i s'aconsegueixi una major representativitat social. D'altra banda, s'ha detectat que existeix poca tradició d'enxarxament entre l'associacionisme i/o amb iniciatives socialment innovadores, a part d'algunes excepcions. En aquest cas, no ens referim només a les relacions entre associacions tradicionals i associacions de població nouvinguda, sinó que també s'ha detectat que sovint les relacions entre les pròpies entitats tradicionals és escassa, de manera que es tendeix a treballar per interessos individuals, més que no pas a partir d'una visió global del territori (malgrat algunes excepcions destacades explicades en els projectes identificats en aquest estudi com a socialment rellevants).

Pel que fa a les iniciatives d'innovació social, en aquest informe s'ha posat de relleu que en l'actualitat aquestes experiències encara tenen un caràcter incipient respecte altres àmbits de l'àrea metropolitana de Barcelona. En aquest sentit, en el Territori Besòs es fa necessari potenciar les iniciatives d'innovació social, per tal que es puguin expandir amb la mateixa intensitat que en d'altres territoris.

Economia, Treball i Teixits Productius

Respecte als aspectes econòmics, s'ha posat de relleu la necessitat d'afrontar l'activació i la definició d'una estratègia per als polígons industrials existents, amb dinàmiques i especificitats diverses segons els territoris. La qüestió de l'economia cooperativa també ha aparegut com un tema d'interès creixent en diversos consistoris. Sovint, des de les administracions locals s'ha apuntat la necessitat de coordinar i donar coherència a les actuacions empreses entorn l'economia cooperativa des de cadascun dels

territoris. Altres qüestions que també han emergit en el camp econòmic són l'economia submergida (més present en alguns barris en concret), la necessitat de continuar fomentant polítiques d'ocupació, emprenedoria i formació i la promoció del petit comerç a escala de barri (força debilitat pel context de crisi dels darrers anys)

Territori

En relació als aspectes territorials i urbanístics, cal fer una referència destacada a la qüestió de l'habitatge. En el treball realitzat, ha quedat constància que aquest és un element que incideix especialment en el repte que comentàvem a l'inici d'aquest apartat de conclusions: cal millorar l'atractivitat del Territori Besòs. Si bé sembla que la problemàtica dels desnonaments no és la més rellevant actualment, sí que s'ha posat de manifest com la gestió de les ocupacions i la dotació d'habitatges d'emergència social representen el principal repte actualment. Cal seguir treballant per tal de permetre que el Territori Besòs sigui un espai atractiu per viure-hi.

Respecte les noves àrees d'urbanització s'ha exposat que el desenvolupament del front litoral de Sant Adrià de Besòs en tant que espai d'oportunitat permetrà millorar la continuïtat urbana entre Barcelona i Badalona. Així mateix, entre els reptes que fan referència a la connectivitat, s'ha fet evident la necessitat de millorar la connexió entre els

municipis, no només entre marges del riu sinó també al llarg del riu. Aquest fet permetria trencar les barreres i fronteres existents, no només les físiques, sinó també aquelles que afecten a la dimensió de la identitat. Així, doncs, la millora de la connectivitat hauria de permetre també superar la percepció actual de fragmentació, tot fomentant una identitat Besòs compartida entre els diferents barris.

Tots els reptes plantejats fan necessària una governança territorial forta. A banda de les barreres físiques comentades anteriorment, també s'ha fet palesa la manca d'una visió global del Territori Besòs. Aquest fet es fa especialment evident amb la gairebé nul·la presència de polítiques d'escala intermunicipal, fet que posa de relleu la necessitat de sumar esforços i de fer-ho amb un finançament continuat. En aquest camp, el paper del Consorci Besòs pot ser determinant a l'hora de promoure polítiques intermunicipals amb una visió global del Besòs.

PLATAFORMES, MOBILITZACIONS SOCIALS I ASSEMBLEES

A banda de les associacions formalment registrades i de les iniciatives d'innovació social localitzades, en el Territori Besòs existeixen tota una sèrie de plataformes ciutadanes, assemblees i mobilitzacions reivindicatives. La seva identificació s'ha dut a terme a través de les entrevistes en profunditat realitzades a tècnics i càrrecs electes i del

recull de premsa fet a partir de la cerca per internet a través de paraules clau com “plataforma”, “mobilització” o “reivindicació” acompanyada dels topònims dels set àmbits territorials. Seguidament es presenten en forma de llistat ordenades per cada àmbit territorial.

Badalona

Nom	Pàgina web
Àgora Ciutadana Badalona	https://agorabdn.wordpress.com/manifest-de-lagora-ciutadana-de-bdn/
Badalona es mou	http://badalonaesmou.blogspot.com.es/
Badalona Indignada ¹²	https://badalonaindignada.wordpress.com/ https://www.facebook.com/badalonaindignada/
Badalona Som Tots, i totes ¹³	https://bdnsomtots.wordpress.com/
Can Rutí diu Prou	http://canrutidiuprou.blogspot.com.es/ https://twitter.com/canrutidiuprou?lang=ca
Comissió de Salut de la FAVBdn - Marea Blanca	http://favbdn.cat/presentacio-de-la-marea-blanca-a-badalona/
Distrito II Badalona Indignada	https://www.facebook.com/BadalonaIndignada2/
Iaioflautes Badalona ¹⁴	http://www.iaioflautas.org/blog/2011/12/13/lilibertat-cat-els-iaioflautes-ocupen-un-banc-de-badalona/
P.A.C. Plataforma de Afectados por la Crisis	https://twitter.com/pacbadalona https://www.facebook.com/Pac-Badalona-520794151405631/
Plataforma Stop Pujades Badalona – Taula de Mobilitat de Badalona ¹⁵	http://www.badanotis.com/noticia.php?n=7976 http://stoppujadestransport.blogspot.com.es/
Salvem Ca l'Andal	https://www.facebook.com/salvemcalandal/
Salvem el Turó de l'Enric i el Torrent de la Font	https://www.facebook.com/salvemelturodelenric/ http://badalona.ppe.entitats.diba.cat/col-lectius-ciutadans-s-uneixen-per-defensar-el-turo-de-l-enric-i-el-petit-comer-dels-barris/

Font: Elaboració pròpia.

¹² No mostra activitat a la web des de 2014 però sí a les xarxes socials.

¹³ No mostra activitat a la xarxa des de 2011.

¹⁴ No mostra activitat a la xarxa des de 2012.

¹⁵ No mostra activitat a la xarxa des de 2014.

Montcada i Reixac

Nom	Pàgina web
Indignats Montcada ¹⁶	https://www.facebook.com/indignats.montcada/ http://indignatsmontcada.blogspot.com.es/ https://twitter.com/indgnatmontcada
Mobilitzacions contra el tancament d'urgències nocturnes (FAVMIR; iaioflautes de Montcada i Reixac)	https://www.facebook.com/FAVMIR http://www.laveu.cat/noticies.cfm/id/58043/montcada-reclama-manteniment-urgencies-nocturnes.htm http://www.laveu.cat/noticies.cfm/id/593569/els-iaioflautes-reben-premi-solidaritat-2016-lluita-pels-drets-socials.htm http://www.iaioflautas.org/
Plataforma Antiincineració de Montcada i Reixac	http://mirairenet.blogspot.com.es/
Plataforma Stop Pujades Montcada i Reixac ¹⁷	https://lesaltresveusmontcada.wordpress.com/2014/09/24/assemblea-stop-pujades-a-montcada-i-reixac/ http://stoppujadestransport.blogspot.com.es/
Plataforma Tracte Just – Soterrament Total	https://www.facebook.com/soterramenttotalara/
Plataforma Salvem el Pla de Reixac	https://www.facebook.com/Salvem-el-Pla-de-Reixac-Rocamora-Polvorines-1659140690983238/ http://www.laveu.cat/noticies.cfm/id/593557/campanya-signatures-recuperar-torre-can-rocamora.htm

Font: Elaboració pròpia.

¹⁶ No mostra activitat a la web des de 2014 però sí a les xarxes socials.

¹⁷ No mostra activitat a la xarxa des de 2014.

Sant Adrià de Besòs

Nom	Pàgina web
Indignats Sant Adrià ¹⁸	https://www.facebook.com/indignatssantadria/
Plataforma ciutadana per la recuperació del tram final del riu Besòs ¹⁹	http://wwwold.sant-adria.net/entitatsbd/entitat.php?id=180 http://www.lavanguardia.com/local/barcelones-nord/20130418/54371274244/besos-cloaca-fluvial.html
Plataforma per la Conservació de les Tres Xemeneies de Sant Adrià de Besòs ²⁰	https://sites.google.com/site/3xemeneies/home
Plataforma Stop Crematori SAP	https://twitter.com/crematoristop
Sant Adrià es mou ²¹	http://santadriaesmou.blogspot.com.es/
Stop Pujades Sant Adrià de Besòs	https://www.facebook.com/StopPujadesSantAdria/

Font: Elaboració pròpia.

¹⁸ No mostra activitat a la xarxa des de 2014.

¹⁹ Constituïda com a associació, considerada en les dades sobre associacionisme.

²⁰ Constituïda com a associació, considerada en les dades sobre associacionisme.

²¹ No mostra activitat a la xarxa des de 2014.

Santa Coloma de Gramenet

Nom	Pàgina web
Acampada Santaco	https://twitter.com/AcampadaSantaco/ https://www.facebook.com/AcampadaSantaco/
Ara – Assemblea Popular de Gramenet	https://www.facebook.com/AraAssembleaPopularDeGrame.net/
Assemblea Grogà Gramenet	https://www.facebook.com/pages/Assemblea-Grogà-Gramenet/499320080115621
Aturem la MAT – No a la MAT	https://noalamat.wordpress.com/manifest/
Plataforma per la defensa de la Serra de Marina i Can Zam	https://www.facebook.com/plataforma.smcz?lst=699788957%3A100004016170568%3A1484864199
Plataforma Stop Pujades ²²	http://stoppujadestransport.blogspot.com.es/ http://www.gramenet20.com/stop-pujades-bloca-el-metro-durant-30-minuts/
ReCOOPeREM espais buits	http://recooperemespaisbuits.somgramenet.cat/
Santa Coloma Conviu	https://santacolomaconviu.wordpress.com/ https://twitter.com/stacolomaconviu

Font: Elaboració pròpia.

²² No mostra activitat des de 2014.

Nou Barris

Nom	Pàgina web
Assemblea Grog 9B	https://twitter.com/noubarrisesmou?lang=ca
Nou Barris Cabrejada, diu prou!	http://9bcabrejada.blogspot.com.es/
SAP Muntanya - Marea blanca	https://sapmuntanya.wordpress.com/acerca-de/ https://twitter.com/sapmuntanya?lang=ca

Font: Elaboració pròpia.

Sant Andreu

Nom	Pàgina web
Assemblea Sant Andreu ²³	https://assembleastap.wordpress.com/ https://twitter.com/assembleastap?lang=ca
No Al "Pelotazo" de la Maquinista	https://noalpelotazodelamaquinista.wordpress.com/
Reivindicació de les Casernes de Sant Andreu	http://www.avvsantandreu.cat/casernes-10-anys-de-retards/
Salvem el casc antic de Sant Andreu ²⁴	http://www.btv.cat/btvnoticies/2012/02/07/els-veins-de-sant-andreu-creen-la-plataforma-salvem-el-casc-antic/ http://opinioandreuenca.blogspot.com.es/2012/02/la-modificacio-del-pla-general.html https://directa.cat/ve%C3%AFnat-de-sant-andreu-salva-casc-antic-de-vila
Sant Andreu Comtal - Protestes pel mal estat de l'estació Renfe	http://www.andreuenc.cat/societat/2016/11/26/els-veins-sencadenen-a-les-vies-de-sant-andreu-comtal-i-aturen-la-circulacio-de-trens http://www.elpuntavui.cat/ma/article/1-territori/12-infraestructures/1025235-els-veins-de-sant-andreu-opten-per-encadenar-se-a-l-estacio.html
SAP Muntanya - Marea blanca	https://sapmuntanya.wordpress.com/acerca-de/ http://www.eldiario.es/catalunya/diarisanitat/Cerca-activistas-CAP-Barcelona-austeridad_6_388171210.html http://www.avvsantandreu.cat/setmana-en-defensa-de-la-salut-a-sant-andreu/
Som Meridiana	https://twitter.com/sommeridiana?lang=ca https://www.facebook.com/sommeridiana/ http://bacc.cat/wp-content/uploads/2016/10/Manifestprograma-sommeridiana.pdf

Font: Elaboració pròpia.

²³ Poca activitat durant l'any, només esdeveniments concrets com "la Poesia a la Plaça".

²⁴ Sense activitat des del 2013. Es va aconseguir el que es reivindicava (desafectació del nucli antic).

Sant Martí

Nom	Pàgina web
Al Poblenou ens Plantem	https://www.facebook.com/PoblenouEnsPlantem/
Assemblea de Sant Martí	https://assembleasantmarti.wordpress.com/
Campanya veïnal contra un nou alberg juvenil a la Vila Olímpica	https://www.change.org/p/ajuntament-de-barcelona-districte-de-sant-mart%C3%AD-no-al-mega-hostel-de-l-av-icaria-diem-no-al-turisme-massiu http://www.btv.cat/btvnoticies/2016/10/25/campanya-contra-un-alberg-juvenil-de-440-places-a-la-vila-olimpica/
Eix Pere IV – cooperar per fer ciutat	http://eixpereiv.org/
Plataforma d'afectats per la Superilla del Poblenou	https://pasp9.wordpress.com/category/pasp9/
Plataforma Educació Pública Poblenou	https://www.facebook.com/PlataformaEducacioPoblenou
Plataforma Veïnal Nord-Est Sant Martí	http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/barcelona/els-barris-oblidats-suneixen-4844310 http://www.btv.cat/btvnoticies/2016/01/27/plataforma-veins-nord-est-sant-marti/#None
Salvem Can Ricart	http://salvemcanricart.blogspot.com.es/

Font: Elaboració pròpia.

PROJECTES RELLEVANTS DEL TEIXIT SOCIAL

Badalona

Badalona es mou	
Àmbit T.	Badalona
Barri i adreça	Tota la ciutat
Contacte	
Web	http://badalonaesmou.blogspot.com.es/
Tipologia	Plataforma
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	Badalona es mou és una plataforma fundada a la ciutat l'any 2010 amb l'objectiu de defensar l'ensenyament públic i de qualitat. Està formada per la Federació d'AMPAs (FAMPAS) de Badalona, representants del professorat i equips directius de centres públics de tota la ciutat. Es celebren assemblees periòdiques i funciona com un espai de treball entre professorat, famílies i altres associacions per plantejar demandes (tant a l'Ajuntament de Badalona com a la Generalitat), objectius i projectes conjunts. La plataforma ha demostrat la seva força i rellevància des del 2010, quan en un context de fortes retallades va ser la primera en dur a terme una reivindicació conjunta utilitzant de forma massiva la samarreta amb el lema "SOS Ensenyament públic i de qualitat" com a símbol d'unitat de la comunitat educativa. Tot i que el lema de la famosa samarreta va sorgir a Martorell i el color groc va ser utilitzat per primera vegada a Castelldefels, va ser el president d'una AMPA de Badalona qui va crear el disseny que després ha estat àmpliament utilitzat per les mares grogues. La plataforma badalonina n'ha centralitzat gran part de la distribució. Des de llavors, la plataforma ha portat a terme moltes iniciatives amb impacte en la ciutat, ha rebut un premi de la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC) i el seu model de participació, cohesió, coordinació i reivindicació ha servit d'exemple per la comunitat educativa d'altres municipis. El 2016 la plataforma va elaborar i aprovar el manifest Badalona Vila Gropa en el qual es demanava que Badalona, tal i com ja havien fet altres ciutats com Terrassa, Cerdanyola o Santa Coloma de Gramenet, es declarés "Vila Gropa". El manifest proposa un seguit d'actuacions: impulsar el Consell Escolar Municipal (CEM), fer un mapa escolar de la ciutat, un programa que fomenti la matrícula en centres públics, un projecte de socialització de llibres, fomentar el lleure i l'educació no formal, la participació i treball en xarxa i un pla de mobilitat de ciutat entre d'altres. El manifest ha comptat amb el suport de més de 100 associacions i entitats de diferents sectors i més de 500 individuals. A més, manifesta la necessitat de treballar de forma coordinada amb ajuntaments veïns, ja que moltes vegades comparteixen escolaritzacions. També s'hi reflecteix una transversalitat temàtica i hi apareixen com a importants les àrees de desigualtat social, mobilitat i la relació de l'educació amb la salut, l'esport i l'art. L'objectiu de la plataforma era que el manifest fos assumit pels grups municipals de l'Ajuntament com a línia de treball. El mateix any 2016 el Ple Municipal va aprovar la declaració de Badalona Vila Gropa i una moció amb algunes de les demandes recollides en el manifest.

Fundació Ateneu Sant Roc	
Àmbit T.	Badalona
Barri i adreça	Sant Roc - Càceres, 34-36 <i>Secció censal vulnerable? Sí</i>
Contacte	93 399 39 51 ateneu@fundacioateneusantroc.org
Web	http://www.fundacioateneusantroc.org/
Tipologia	Fundació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	La Fundació Ateneu Sant Roc és fundada com a tal l'any 2005, però té el seu origen en el Centre Social Sant Roc (creat el 1969, 7 anys després de la creació del barri) i l'Ateneu Popular Sant Roc (constituït el 1987). La Fundació es troba en un barri amb unes característiques de vulnerabilitat específiques; per aquest motiu, treballa amb una lògica de barri i promou diversos projectes educatius, socials i culturals adreçats als infants, joves i adults, incidint d'una manera especial en els col·lectius en risc social. Ho fa a través d'espais, activitats i projectes concrets que funcionen amb 400 persones voluntàries i una vintena de remunerades. Alguns dels projectes són els següents: Centre Obert infantil, Aula Oberta, Esplai Borinot, Ludoteca, activitats de vacances, dones Sant Roc, Espai Familiar Elna, formació de dones Laila, formació de voluntaris, Ateneu al Carrer, Cultura, aula d'informàtica, medi ambient, sociosanitari. En la diversitat de sectors amb que es treballa (infància, joventut, immigració, dones, família, exclusió social, addiccions) rau una de les claus del seu impacte social. En només les activitats d'estiu, per exemple, el 2016 han arribat a participar 235 nois i noies i 50 voluntaris/es. A més, una de les idees transversals de L'Ateneu és crear i fomentar espais de trobada entre els diferents col·lectius per augmentar les relacions interculturals, el coneixement i la participació social. Aquesta feina ha estat reconeguda amb diversos guardons com el premi Consell de Ciutat de Badalona (2004), el Premi Ateneus (2014), Premi en la XXXII Fira d'Artesania i mostra d'entitats i serveis, entre d'altres. La Fundació treballa amb una àmplia xarxa d'actors socials i institucionals que permeten dur a terme les activitats i projectar-les fora de l'àmbit territorial de Sant Roc. L'Ateneu és membre de la Coordinadora Catalana de Fundacions, COOP57, Fundació la Roda d'Accions culturals i de Lleure, Federació Catalana del Voluntariat Social, Federació d'Entitats d'Atenció i d'Educació a la Infància i Adolescència, FIARE Catalunya, Xarxa local Casal dels Infants A.S.B., etc. I participa en projectes externs com la comissió de festes de Badalona, la comissió de festes de primavera Sant Roc, Comissions i grups de treball del Consorci Badalona Sud, Dones i Barri en Xarxa, Grup 33: una altra presó és possibles, associació vincle, projecte Cultura Emprenedora a l'Escola, etc. En el seu treball al llarg de tot l'any, estableix relacions amb escoles de primària, instituts de secundària, altres associacions culturals, associacions de veïnes i veïnes de la ciutat i una llarga llista d'altres tipus d'entitats. Com a col·laboradors amb l'ateneu, trobem la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Badalona, Càritas, la Caixa i altres entitats privades.

Comissió de Cultura de l'Associació de Veïns de Sant Antoni de Llefia i Llefia@net	
Àmbit T.	Badalona
Barri i adreça	Sant Antoni de Llefia – Carrer Europa, 14, Entl. 1a
Contacte	933978050 stantoni@llefia.org
Web	Associació de Veïns de Llefia: http://llefia.org/St_Antoni/ Llefia@net: https://llefia.org/ https://twitter.com/llefia?lang=ca
Tipologia	Associació i Innovació Social
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	La Comissió de Cultura de l'Associació de Veïns de Sant Antoni de Llefia neix l'any 1993 com a resultat de la transformació de les vocalies tancades en comissions obertes. Conscients que la realitat del barri no és reduïda només a l'associació de veïns/es, es van crear comissions temàtiques per treballar en xarxa amb altres entitats, veïns i veïnes sense el requisits de ser socis de l'associació. La comissió que des del principi ha sigut més activa és la de Cultura; altres com les d'urbanisme, educació o sanitat els ha costat més funcionar. La Comissió de Cultura és àmplia i oberta, en foment part AMPAs, associacions de veïns i veïnes, entitats esportives, entitats de cultura tradicional i popular, entitats juvenils, etc. Més enllà de l'objectiu explícit de treballar en xarxa a través de les comissions, l'associació de veïnes i veïnes de Sant Antoni de Llefia comparteix seu amb altres entitats del barri com l'arxiu històric, el club de bitlles, els diables i Llefia@net. Això permet crear sinergies i col·laboracions amb facilitat, fet que els ha servit per dur a terme accions i reclams conjunts i recolzament mutu. Un dels esdeveniments de l'any són les festes del barri, organitzes per múltiples entitats en tot el seu procés des de la comissió de cultura. Un altre esdeveniment és el Carnaval de Badalona, que es celebra al barri de Llefia i s'organitza sobretot des d'aquesta comissió de l'AVV de Llefia. Aquesta comissió, també forma part de la comissió de festa major de Badalona. Són d'especial interès, les sinergies que es produeixen amb una experiència d'Innovació Social localitzada al barri. Es tracta de la Xarxa Ciutadana Llefia@net, un projecte de barri que fomenta el coneixement i l'ús de les TIC i el software lliure amb l'objectiu integrar Llefia en la societat de la informació. En concret, han treballat amb veïns/es, escoles, instituts, biblioteques, entitats i associacions per la creació d'un web amb programari lliure (plataforma Linux i tecnologia PHP i PHP-Nuke) i millorar així el coneixement del barri compartint notícies i esdeveniments. Més enllà de posar a l'abast de tothom la dinàmica social i cultural del barri, el projecte té una clara intenció participativa i de diàleg ciutadà. L'activitat d'aquesta iniciativa d'Innovació Social no es redueix a la web comunitària, també col·labora amb el PDC de Llefia-Salut, ha fet el suport tècnic a l'Arxiu Històric de Llefia, ha ajudat amb la creació dels currículums a gent en situació d'atur i ha organitzat activitats de formació de tecnologia i xarxes socials obertes a tothom.

Agrupació de Veïns de Can Sant Joan i la lluita contra la incineració de la cimentera Lafarge	
Àmbit T.	Montcada i Reixac
Barri i adreça	Can Sant Joan –Bateria, 65
Contacte	935648051 avvcansantjoan@gmail.com avvcjs@hotmail.es
Web	https://avvmontcadacansantjoan.wordpress.com/ https://judicialacimentera.wordpress.com/ http://mirairenet.blogspot.com.es/
Tipologia	Associació i Plataforma
Classificació	Territori
Descripció	L'Agrupació de Veïns de Can Sant Joan és l'entitat més històrica d'aquest barri de Montcada des de la seva fundació l'any 1959. Des de llavors, ha estat la protagonista de múltiples reivindicacions de millora del barri i impulsora d'activitats culturals en xarxa amb altres entitats del barri. L'agrupació compta amb més de 4000 associats, nombre significatiu tenint en compte que el barri té al voltant de 5000 habitants. Aquesta associació ha liderat la lluita contra l'empresa cimentera Lafarge (antiga Asland) situada a 250 metres del veïnat i que segons estudis científics amb el procés d'incineració causa problemes de salut com càncer i dificultats respiratòries. En base a aquestes evidències, l'agrupació de veïns/es amb 50 entitats més del municipi va crear la Plataforma Antiincineradora, que ha dut a terme la campanya #Judicialacimentera per denunciar l'empresa Lafarge al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i al Tribunal Suprem. El juliol 2015 la sentència de l'audiència nacional donava la raó al veïnat i retirava el permís mediambiental de la fàbrica. El mateix any, l'associació va rebre el premi del jurat i el de la votació popular a la Lluita Veïnal concedit per la Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya La reivindicació i campanya ha comptat amb el suport i col·laboració de col·lectius d'altres municipis propers també afectats per la contaminació de la fàbrica. La plataforma Nou Barris Cabrejada i l'associació Pigme@s Revoltos@s van organitzar un festival de suport a l'Ateneu Popular de 9 Barris. Més enllà de l'enxarxament amb actors propers, l'associació de veïns i veïnes de Can Sant Joan, ha creat la coordinadora de Catalunya per associacions amb lluites contra la incineració i ha participat en trobades nacionals i internacionals. L'associació va organitzar les segones jornades internacionals contra la incineració en fàbriques de ciment a Montcada amb la intenció de consolidar la xarxa global contra la incineració. Les jornades van durar tres dies amb taules rodones i ponències d'activistes i experts d'arreu del món i actes culturals amb la col·laboració de diferents artistes reconeguts i entitats del municipi com l'agrupament escolta, gegants i diables i associacions de ball i teatre. És un mostra de com una problemàtica local pot ser compartida i reivindicada per una banda per associacions locals de temàtica diversa i per altra banda, associacions amb preocupacions semblants però de diferents localitats. La col·laboració de l'associació de veïns i veïnes no ha estat només amb altres entitats del teixit social, sinó també amb la facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona amb la qual tenen un conveni de col·laboració. L'associació de Can Sant Joan, ha realitzat classes pràctiques i teòriques a alumnes de Ciències Ambientals al voltant de la problemàtica amb la incineradora.

Xarxa d'Intercanvi de Coneixements Can Cuiàs	
Àmbit T.	Montcada i Reixac
Barri i adreça	Centre - Carrer Major, 32
Contacte	xiccancuias@gmail.com
Web	https://www.facebook.com/xic.cuias
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Economia, treball i teixits productius
Descripció	La Xarxa d'Intercanvi de Coneixement de Can Cuiàs és un espai de trobada veïnal, nascut l'any 2011. Les persones que hi participen intercanvien els seus coneixements de manera que tothom pot aprendre, ensenyar i compartir amb d'altres veïns i veïnes sense que l'edat, l'origen i el nivell d'aprenentatge siguin inconvenients per poder participar-hi. A partir de tallers, on hi participen sobretot dones i infants, i amb els diferents mercats d'intercanvi fomenten un nou model productiu de consum. El temps i l'aprenentatge transversal són els valors que es posen a la pràctica amb classes d'idioma, tallers de manualitats i confecció de roba, a tallers de cura a través de teràpies col·lectives que combinen la salut i l'art, etc. La XiC compta amb la col·laboració de l'Ajuntament de Montcada i Reixac per organitzar algunes de les seves activitats i l'Ajuntament els facilita l'espai on es realitzen els tallers (Centre Cívic Can Cuiàs). Des de la XiC es fomenta la participació dels veïns i veïnes i també la de les diferents entitats del barri. Per tal de donar a conèixer aquest la xarxa, s'han dut a terme xerrades de presentació a les diferents entitats, fomentant així l'enxarxament i la col·laboració del conjunt del barri. Amb campanyes com "Nosaltres posem el clauer, tu tens la clau per millorar el barri" promoguda per la XiC s'incentiva la participació ciutadana: <i>"A la XiC creiem que la participació ciutadana és la clau per millorar el nostre barri. Participar activament al nostre entorn ajuda a enfortir vincles entre veïns i veïnes, crear ciutadans compromesos, reivindicar els nostres drets i deures i anar allà on de manera individual no podríem arribar. Can Cuiàs és un barri amb un teixit associatiu molt potent que ofereix moltes propostes per posar el teu granet de sorra".</i>

Casal Infantil la Mina	
Àmbit T.	Sant Adrià de Besòs
Barri i adreça	La Mina - Carrer Ponent , s/n (Casal Cívic de la Mina)
Contacte	689751388 casal@casalinfantillamina.com
Web	http://www.casalinfantillamina.com/
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	El Casal Infantil de la Mina és una associació creada l'any 1978 (registrada el 1988) pels propis veïns i veïnes per tal d'oferir un servei d'acció social en el lleure per a infants del barri després de l'escola. El Casal funciona amb voluntaris i voluntàries que organitzen activitats socials i educatives adreçades sobretot a infants però també les seves famílies (especialment aquelles amb situació de vulnerabilitat) i la comunitat per tal de garantir el seu benestar. Els primers anys la parròquia del barri cedia els seus espais pel Casal, actualment tenen un espai al Casal Cívic de la Mina. Col·laboren amb entitats socials del sector del lleure i l'educació de Sant Adrià (Centre Obert Associació Juvenil Barnabitas, Grupo Unión, la Plataforma d'Educació Social dels Salesians de la Mina i diferents escoles) en diferents ocasions, per exemple en la festa del Dia Internacional del Joc organitzada pel Casal Infantil o el Campament Màgic dels reis mags. Donen suport al casal: la Diputació de Barcelona, el Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat, l'Obra Social de la Fundació "la Caixa", l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs i el Consorci del Barri de la Mina. En els projectes i dia a dia del Casal es treballa en els camps del lleure, l'educació, el reforç, la participació activa, les actituds, valors i emocions, les competències i hàbits saludables, la creativitat, el compromís i lideratge veïnal, la igualtat i contra els prejudicis cap a col·lectius com per exemple el poble gitano. El joc i la convivència són les eines bàsiques de treball en la quotidianitat dels infants apuntats al Casal. A més, hi ha grups d'ajuda mútua i activitats comunitàries com l'incipient projecte d'Horts Urbans al barri. L'impacte d'aquesta associació és evident per als infants que tenen plaça (actualment hi ha llista d'espera) i les seves famílies, que d'aquesta manera disposen d'un espai d'aprenentatge i convivència molt arrelat al barri de la Mina.

Barnabitas	
Àmbit T.	Sant Adrià de Besòs
Barri i adreça	Sant Joan Baptista - Plaça Mossèn Antón , 7, local 2
Contacte	93 462 70 42; 679 815 024barnabitas@ajbarnabitas.org
Web	http://www.ajbarnabitas.org/
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	L'Associació Juvenil Barnabitas neix el 1995 al barri de Sant Joan Baptista de Sant Adrià de Besòs amb l'objectiu de realitzar un projecte educatiu en el lleure amb valors de solidaritat, compromís, coeducació, respecte, interculturalitat i igualtat per a infants i joves. Alguns dels objectius específics de l'associació són: oferir una alternativa d'oci des d'una visió integral, promoure el teixit associatiu del barri, potenciar l'associacionisme infantil, promoure el treball en equip i la responsabilitat personal, millorar la convivència, respectar la multiculturalitat, estimular la igualtat de gènere, promoure el respecte a la natura, la ciutat i l'entorn, etc. En un primer moment el projecte estava vinculat a la parròquia, però el 2007 l'Ajuntament cedeix un local a l'associació per funcionar com a Centre l'Atenció Diària, que el 2012 passa a ser reconegut com a Centre Obert. A més de funcionar com a Centre Obert per a 85 infants d'entre 4 i 14 anys, l'associació té altres projectes: Aula Oberta (suport en tasques escolars, 6-15 anys), Punt Jove (punt de trobada i establiment de lligams, 14-18 anys), activitats esportives (quatre equips de futbol, 6-14 anys), alfabetització de castellà per a mares i pares, tallers educatius familiars, hort intergeneracional (cooperació amb els avis de la Residència Mossen Antón), esplai lúdic (els dissabtes a la tarda), casals de nadal i estiu, colònies, festes obertes al barri i el projecte <i>Cap infant sense joguina</i>. L'associació funciona amb professionals del món de l'educació en el Centre Obert i al voltant de 20 voluntaris/es i gent en pràctiques del títol de monitors de lleure, d'integració social i animadors socioculturals. Barnabitas aposta clarament pel treball en xarxa. Mantenen una estreta relació amb els Equips Bàsics d'Atenció Primària de Sant Adrià, de la Mina i de Badalona amb els quals es produeix una traspàs d'informació de casos per part de tècnics de serveis socials i es duen a terme reunions conjuntes amb l'escola. També es fa un treball en xarxa amb les escoles, la plataforma de centres oberts de Sant Adrià, el CIOD (Centre d'inserció i orientació a la dona), la Taula d'Infància en Risc, etc. A més, participen en projectes d'altres entitats de la ciutat com el campament de reis amb el Casal Infantil de la Mina.

Santa Coloma de Gramenet

Fundació Integramenet	
Àmbit T.	Santa Coloma de Gramenet
Barri i adreça	EL Raval - Plaça de les Cultures, 6, local 7
Contacte	undaciointegramenet@fundaciointegramenet.org 93 466 84 08
Web	http://www.fundaciointegramenet.org/
Tipologia	Fundació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	La Fundació Integramenet treballa a Santa Coloma de Gramenet des de 2002 per acollir, potenciar la interculturalitat i facilitar el procés d'integració de les persones nouvingudes i amb risc d'exclusió social. Actua en els àmbits socials i de convivència, l'àmbit de la integració laboral i en l'àmbit educatiu. Els projectes concrets que actualment desenvolupa Integramenet són: cursos d'alfabetització, de català i castellà per afavorir la interrelació entre persones de diferents cultures; cursos de capacitat professional (perruqueria, informàtica, electricitat...) per facilitar la inserció laboral; i reforç educatiu per acompanyar nois i noies d'entre 9 i 17 anys. A més, participen amb el programa d'inserció laboral INCORPORA de l'Obra Social de "la Caixa" per a persona en situació de risc o exclusió social i formen part d'una xarxa d'inserció laboral. Un altre dels projectes de la fundació és el Banc del Temps de Santa Coloma. És una iniciativa comunitària d'intercanvi de temps per compartir, oferir i rebre habilitats, coneixements i serveis per promoure l'ajuda mútua, la solidaritat, la bona convivència, l'autoestima, la confiança i alhora resoldre algunes necessitats quotidianes. Finalment, aquesta fundació cogestiona amb l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet el projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural (ICI) de l'Obra Social de la Caixa. L'ICI es va iniciar el juliol de 2014 i té una durada de 3 anys amb els objectius de desenvolupar un procés comunitari intercultural als barris de la Zona Sud de la ciutat (Fondo, Raval, Santa Rosa i Safarejos) amb més de 40.000 habitants implicant institucions, ciutadania i recursos tècnics per millorar la qualitat de vida, la convivència i la cohesió social en aquests barris. En el marc d'aquest programa s'ha creat la plataforma Jo Soc Serra d'en Mena constituïda per 10 entitats i associacions (entre les quals hi ha associacions de veïns i veïnes, escoles de primària, la biblioteca del Fondo, la fundació Germina i la colla castellera Laietans de Gramenet) que organitzen activitats comunitàries.

Santa Coloma de Gramenet

Colla Castellera Laietans de Gramenet	
Àmbit T.	Santa Coloma de Gramenet
Barri i adreça	Fondo - Carrer Wagner , 19
Contacte	648049169 laietansdegramenet@gmail.com
Web	http://laietansdegramenet.wixsite.com/laietans
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	La Colla Castellera Laietans de Gramenet és una associació fundada l'any 2013 a Santa Coloma de Gramenet. Té com a objectius principals ser una iniciativa social, cultural i d'integració i ho fa a través de tres projectes: fer colla fent castells, fer castells fent ciutat i fer ciutat fent colla. Atès aquests objectius, busca la participació d'una àmplia pluralitat de perfils amb especial èmfasi en la multiculturalitat però tenint sempre present la identitat Colomenca i Catalana. Tot i ser una colla jove, s'ha integrat en el teixit social de la ciutat col·laborant amb altres actors socials i institucionals en múltiples ocasions: en les festes majors de la ciutat conjuntament amb la colla dels Castells de Santa Coloma i altres colles convidades; en la ofrena floral de Santa Coloma de Gramenet; en la Diada de la Primavera de Serra d'en Mena organitzada per la plataforma Jo Sóc Serra d'en Mena; en les festes del barri amb l'Associació de Veïns i Veïnes; en altres festes populars de la ciutat; forma part de la Xarxa de Valors del Pla per la Convivència de l'Ajuntament; col·labora amb el consorci de normalització lingüística; realitza intercanvis culturals amb altres associacions de la ciutat; fan tallers de castellers a diferents escoles, etc. La localització de la colla al barri de Fondo i el trasllat d'alguns dels seus assajos al carrer, en concret a la plaça del rellotge, no és casual. Amb aquestes decisions, han atret població de barris perifèrics de Santa Coloma amb alts percentatges d'immigració. El 2016 hi havia 8 nacionalitats diferents entre els seus socis i sòcies. Nenes i nens han arrossegat els seus pares i mares a participar i per a molts s'ha convertit en una activitat de família, confiança i unió entre gent molt diversa. Amb només 3 anys, han passat de 35 a 135 socis/es, amb perspectives de ser-ne 170 el 2017. Parlem de joves, infants, adults, homes, dones, persones aturades, orígens diversos, famílies senceres... tots amb objectius comuns al voltant de la tradició casteller. L'associació també manifesta la intenció de col·laborar amb col·lectius de persones amb diversitat funcional. Els castellers i castelleres que conformen la colla, són del municipi de Santa Coloma, però els seus valors i impacte ja es mou fora de la ciutat realitzant trobades i diades per tota Catalunya.

Santa Coloma de Gramenet

Ca La Sisqueta	
Àmbit T.	Santa Coloma de Gramenet
Barri i adreça	Riu Sud- Av. Santa Coloma, 104
Contacte	
Web	https://calasisqueta.wordpress.com/
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Territori
Descripció	Ca la Sisqueta és un espai autogestionat de Santa Coloma de Gramenet que comença a funcionar el 2015 a partir de dos projecte principals: l'Associació Espai Obert Ca la Sisqueta i la cooperativa La Fàbrica de Capfoguer. Sorgeix a partir de la necessitat d'unificar esforços per part de les associacions ACP Aramateix i el Local Social la Krida de llarga trajectòria i paral·lelament, la voluntat de la cervesa artesana Capfoguer de constituir-se com a cooperativa i tenir una fàbrica pròpia amb servei de bar/restaurant que generés autoocupació. L'Espai Obert Ca la Sisqueta, té l'objectiu de ser un espai de creació de projectes diversos i alhora ser la seu d'entitats i organitzacions socials de la ciutat amb l'imprescindible de tenir un marc de treball d'esquerres i anticapitalista. Els projectes concrets que ja funcionen en aquest espai són: el grup de consum de productes ecològics el Cabàs; la Disti, que fomenta el pensament crític i l'aprenentatge col·lectiu amb la venda de llibres i l'organització de xerrades, presentacions, debats, taules rodones, etc.; Ca la Sisqueta pel Territori (en funcionament des del 2009, abans al Lokal Social Krida) que organitza sortides per conèixer altres indrets, tradicions, activitats culturals i esportives; i el Cafè Teatre, que organitza obres de teatre, concerts, cinema i exposicions amb continguts socials i crítics. La Fàbrica de Capfoguer és una cooperativa de treball de producció i distribució de cervesa artesana de proximitat que també inclou servei de restauració. La cervesa artesana Capfoguer va néixer a principis del 2013 amb quatre idees bàsiques: tenir un model de producció sostenible, un model socioeconòmic cooperativista, una producció artesanal i promoure la cultura cervesera de qualitat. La cervesa es ven a Ca la Sisqueta i a fires i punts de venda concrets de la resta de Catalunya. L'espai en sí ja és una aposta per l'entesa i convivència entre diferents projectes de temàtiques molt diferents (cultura, art, restauració, consum ecològic, formació, etc.) amb el benefici mutu de compartir espais i la característica conjunta de plantejar una alternativa al model capitalista. També és la seu de diferents entitats de la ciutat i a més, utilitzen l'espai organitzacions i grups diversos convidats per fer concerts, tallers, xerrades, conferències, sopars, etc. L'impacte del projecte és destacable per a la vida social i cultural local, fomentant la participació, l'associacionisme i la cooperació i omplint l'espai d'activitats. Té encara un trajectòria curta però ja ha contribuït a l'autoocupació, al consum responsable, ecològic i de proximitat i a tenir activitats culturals a l'abast de tothom.

Nou Barris

Ateneu Popular de Nou Barris	
Àmbit T.	Nou Barris (Barcelona)
Barri i adreça	Trinitat Nova – Portlligat, 11-15
Contacte	93 350 94 75 info@ateneu9b.net
Web	http://Ateneu9b.net
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	L'Ateneu Popular 9 Barris neix l'any 1977 amb l'ocupació veïnal d'una planta asfàltica construïda entre els barris de Roquetes i Trinitat Nova. Actualment és un centre socio-cultural públic que funciona segons el model de gestió comunitària i amb l'objectiu de contribuir a la transformació social a través de la cultura, la intervenció i la vinculació amb el territori. Des de l'Ateneu es desenvolupen activitats culturals, educatives i processos socials orientats per valors/criteris com: democràcia/ horitzontalitat, transparència, dret a la cultura i accessibilitat, proximitat i territori i autonomia. La gestió comunitària possibilita la participació directa dels veïns i veïnes en la presa de decisions referents a l'equipament. Per aquest motiu el projecte de l'Ateneu es dota dels espais i estructura organitzativa que permet aquest funcionament democràtic (assemblea, comissions de treball, voluntariat...). La cogestió del projecte no perd de vista l'autonomia de l'Ateneu i entén que la independència del projecte és una de les bases més importants sobre la que s'aixeca l'Ateneu. Aquesta és la garant de la llibertat en la presa de decisions i en la gestió econòmica del projecte. Per això només un 50% del finançament total del projecte ve de subvencions de diferents administracions, l'altre 50% és generat des del mateix projecte amb els recursos propis. El projecte de l'Ateneu neix de l'acció col·lectiva i reivindicativa dels veïns i veïnes de 9 Barris, per tant, com a resultat de la lluita d'un entorn perifèric a la gran ciutat. Aquest fet singular de l'Ateneu, és també un eix bàsic de la seva activitat, pel que fa a la vinculació als processos organitzatius, socials que es donen en l'entorn més immediat. En aquest sentit, el projecte Ateneu està al servei de les iniciatives i propostes d'activitat de les entitats de Nou Barris i participa de diferents plataformes i coordinadores del territori (9Barris Acull, Nou Barris Cabrejada, Coordinadora Cultural...) Un dels altres eixos vertebradors de l'Ateneu és la defensa de la cultura i l'accés a aquesta. Des de l'Ateneu s'entén la cultura com a patrimoni comú d'allò quotidià; la cultura com a expressió, relació, missatge, crítica i eina de transformació i canvi social. Per això s'entén el dret a la cultura com a dret fonamental que cal defensar des d'allò públic i comú. Això té efectes en la programació de l'Ateneu, en la política de preus i el foment d'una cultura que no sigui exclusivista ni exclouent, que estigui a l'abast de tothom.

Nou Barris

Xarxa 9 Barris Acull	
Àmbit T.	Nou Barris (Barcelona)
Barri i adreça	Verdum - Via Favència, 288 A
Contacte	93 276 89 96 info@9bacull.org
Web	http://www.9bacull.org/
Tipologia	Xarxa d'Entitats
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	La Xarxa 9 Barris Acull és una xarxa d'entitats creada el 2001 amb l'objectiu de treballar de forma coordinada en els camps de la immigració, la diversitat i la cohesió social des de col·lectius del districte de diferents àmbits temàtics. El projecte es crea en un context d'arribada de nova immigració internacional a un barri amb molta població procedent de la immigració espanyola dels anys 60s. Els veïns i veïnes del barri van creure important crear un espai de trobada per fomentar la cohesió social. Actualment més de 80 entitats del districte (associacions de veïns i veïnes, AMPAs, associacions culturals, entitats de lleure i esport, escoles d'adults, etc.) i també el Districte de Nou Barris formen part de la xarxa. El projecte es concreta en serveis permanents (1 punt d'acollida i informació i 3 punts amb servei d'acompanyament jurídic gratuït a tres zones del districte) i activitats puntuals com tallers de llengua i entorn, formació per a entitats, mediació, les Jornades 9 Barris Acull i el Certamen per la Convivència entre d'altres. Segons la memòria de l'any 2015, en un anys es van fer 880 atencions en els 3 punts de servei d'acompanyament jurídic gratuït i 2423 accions d'informació i derivació. L'esdeveniment més popular és el Festival de Sopes del Món que des del 2004 es celebra un cop l'any en coordinació amb la Xarxa d'Intercanvis i Coneixements i aplega al voltant de 2000 persones i 70 sopes amb receptes gallegues, andaluses, catalanes i extracomunitàries cuinades per gent del barri.

Nou Barris

Associació Ubuntu	
Àmbit T.	Nou Barris (Barcelona)
Barri i adreça	Ciutat Meridiana – Perafita, 48 (Escola Mestre Morera)
Contacte	649352035 620015846 ubuntu@associacioubuntu.org http://www.associacioubuntu.org/
Web	http://www.associacioubuntu.org/casal/
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	Ubuntu neix l'any 2008 a Ciutat Meridiana com una associació d'educació en el lleure per a infants i adolescents oferint activitats de CAU els dissabte a la tarda. Veient les necessitats dels infants, joves i famílies del barri, les activitats s'han anat ampliant i el projecte Ubuntu ha anat creixent utilitzant l'espai de l'escola Mestre Morera. Actualment Ubuntu compta amb els projectes següents: el CAU els dissabtes a la tarda amb una cinquantena d'infants d'entre 4 i 17 anys (dades de la memòria de 2015); el Casal Infantil-Centre Obert cada tarda amb aproximadament 30 infants de 1r a 6è de primària (2015); el programa de suport a les famílies Iquembu, que és un espai de trobada, participació i acompanyament amb 12 mares i 1 pare un cop a la setmana (2015); i el projecte Trampolí de suport psicològic i logopèdia. A més, s'organitzen colònies amb el CAU i el Casal Infantil, es porta a terme la campanya <i>Cap Infant Sense Joguina</i> (el 2015 es van entregar 227 paquets a 110 famílies) i es subvencionen els cursos de formació de director/a i monitor/a de lleure al seu monitoratge. Per dur a terme aquest projectes, l'associació comptava el 2015 amb un equip de 7 persones contractades, 35 voluntàries/es i 9 persones fent pràctiques formatives d'Educació Social, Integració Social i director/a i monitor/a de lleure infantil i juvenil. L'associació es finança amb les quotes, subvencions del Districte, la Generalitat, la Caixa (la Caixa proinfància) i donacions. El treball en xarxa i les col·laboracions són una de les claus del funcionament de l'associació. S'estableix col·laboració amb la Coordinadora Infantil de Nou Barris (en els programes la cultura va de festa, creixem jugant, aprenem a viure), la Comissió Infància Ciutat Meridiana (la Castanyada, La Fireta de Nadal, Carnestoltes, la Festa Major), el Pla Comunitari de Ciutat Meridiana (participant en la Rua de Reis), la Xarxa 9barris Acull (participant en el festival de Sopes del Món), l'escola Mestre Morera, la Fundació Pare Manel, l'associació Amics de la Revetlla, la Fundació Ramon Martí Bonet Contra la Ceguera, etc. Cal destacar també, la creació de l'associació Ciutat Aqüeducte, un paraigua que recull totes les entitats i persones que fan xarxa dins l'escola Mestre Morera per tal de crear un espai de coordinació i un projecte d'inserció amb les famílies. Així doncs, les activitats de l'associació engloben els camps de la infància, la joventut, l'educació, el lleure, l'exclusió social i la participació i generen espais de relació, aprenentatge i convivència molt importants per a infants, adolescents i famílies en situació de vulnerabilitat sobretot de la Zona Nord de Nou Barris (Ciutat Meridiana, Torre Baró, Vallbona), però també de Montcada i Reixac. Amb el treball en xarxa, a més, es produeix una participació activa al barri i al districte que arrela el projecte al territori.

Assemblea d'Aturats i Aturades de Nou Barris	
Àmbit T.	Nou Barris (Barcelona)
Barri i adreça	Porta - Ateneu La Bòbila Plaça Sóller (Baixos)
Contacte	as.aturats.9b@gmail.com
Web	http://assemblea-aturats-nou-barris.webnode.es/
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Economia, treball i teixits productius
Descripció	L'Assemblea d'Aturats i Aturades de Nou Barris neix l'any 2014 amb l'objectiu d'organitzar-se i lluitar amb els i les aturades del districte contra les injustes condicions laborals i aconseguir millors condicions de vida i de feina. Una de les idees és superar la individualitat i lluitar de forma col·lectiva per objectius comuns, tot fomentat la solidaritat i el suport mutu. Les seves línies d'acció es concreten difonent notícies sobre la situació de l'atur, informant sobre ofertes de feina i cursos de formació, oferint col·lectivament ajuda jurídica y laboral, buscant solucions temporals als sectors més precaris, buscant mercats solidaris i cooperatives, ajudes municipals, etc. Alguns dels seus reclams i exigències actuals són: tancament de les ETT's, transport públic gratuït, que l'estat garanteixi les necessitats bàsiques (aigua, llum, gas, habitatge), garantir els drets dels treballadors/es i abolició de la reforma laborat. Les reunions es realitzen cada divendres a l'ateneu la Bòbila del barri de Porta, espai que els permet mantenir relacions i col·laboracions amb les altres 15 entitats i associacions del barri que habiten l'espai. Amb poc més d'un any de vida, un dels elements destacables de l'Ateneu la Bòbila, ha estat la creació de sinergies entre diferents entitats. L'assemblea d'aturats i aturades forma part de la Federació Transforma Porta, col·lectiu que neix de l'AVV de Porta per tractar la planificació urbana del barri i treballa conjuntament amb l'associació 500x20, l'assemblea d'aturats i aturades, Scouts Creu del Sud i el Casal de Joves Porta-Sóller. També participen portant el servei de bar en el mercat Im-Porta, mercat mensual que es fa a la Plaça de Sóller en el marc de l'economia social i solidària, l'empoderament col·lectiu i la democratització de l'espai públic. Cal destacar dos projectes més en els quals l'assemblea d'aturats i aturades hi està implicada a través d'una interacció amb l'Ajuntament i el Districte. En primer lloc, el Pla Buits de l'Ajuntament de Barcelona va adjudicar el 2016 a aquesta assemblea la gestió del solar de Can Valet, abans un aparcament, per acollir-hi horts urbans comunitaris. Hi participen diverses associacions de Porta i els aliments conreats es reparteixen entre famílies del barri que ho necessiten. En segon lloc, el districte de Nou Barris, va contractar l'estiu del 2016, sis persones de l'assemblea per localitzar les plaques franquistes encara presents al barri amb l'objectiu de retirar-les si els propietaris no s'hi oposen.

Sant Andreu

Associacions de Comerciants del barri de Sant Andreu	
Àmbit T.	Sant Andreu (Barcelona)
Barri i adreça	Sant Andreu Eix de Sant Andreu: Mateu Ferran, 4 Associació Sant Andreu Nord Comerç: Gran de Sant Andreu, 329
Contacte	Eix comercial de Sant Andreu: 933462370 eix@l-eix.com Associació Sant Andreu Nord Comerç: 933457262 info@santandreunord.com
Web	http://www.l-eix.com/ ; http://santandreunord.com/
Tipologia	Associacions
Classificació	Economia, treball i teixits productius
Descripció	L'Eix Sant Andreu és una associació de comerciants del barri fundada el 2004 i formada per 187 comerços. L'associació té com a objectiu la promoció del comerç de la zona, així com la identitat i personalitat del barri lligada a aquest. Amb aquest objectiu organitza activitats, esdeveniments i campanyes al llarg de tot l'any com la Festa de l'Eix, la nit del tast, el concurs d'aparadors, el Caga Tió solidari o el Trenet del Comerç durant el Nadal. L'Associació Sant Andreu Nord Comerç (2002) és l'altra associació de comerciants activa del barri. Aquesta associació té com a objectius dinamitzar i augmentar el teixit del comerç de proximitat i millorar la comunicació de les activitats, festes i promocions dels comerços associats. Les dues associacions i altres entitats del barri treballen conjuntament en campanyes puntuals i activitats com les Fetes de Comerç al Carrer que compten amb tallers de dansa, escalada, lleure, etc. Un exemple d'iniciativa conjunta creada per les dues associacions de comerciants és la campanya "Tu ets la peça que ens falta!". La iniciativa es va dut a terme al llarg del novembre del 2016 amb l'objectiu de fer sentir els veïns i veïnes una peça clau de Sant Andreu i el seu comerç a partir de descomptes en els comerços associats i un sorteig d'un val de 500€ entre els qui van penjar a la xarxa una foto utilitzant el hashtag #laPeçaDeSantAndreu. Les associacions declaren l'èxit de la campanya i una bona salut del comerç de proximitat, que ha de contribuir a que es mantingui com un barri on la gent hi pugui treballar, comprar, passejar i dur a terme totes les activitats de la vida quotidiana. El Districte té com a una de les àrees d'actuació la promoció del comerç i l'associacionisme comercial i és per aquest motiu que dona suport en totes les activitats promogudes per les associacions de comerciants. A més, s'ha elaborat el Pla de Comerç del Districte (2014-2019), en el qual hi ha participat el teixit associatiu i els eixos comercials i vol crear sinergies amb altres sectors com el turisme, la cultura i les TIC i xarxes socials. A més, a escala de districte, s'ha creat el mapa amb l'itinerari de comerços singulars i la ruta de tapes "Atrapa la Tapa!". Mostra de la relació entre les associacions de comerciants i el Districte, és la participació dels comerços en altres projectes com els camins escolars, la diversificació curricular o el projecte Radars per a la Gent Gran.

Ateneu l'Harmonia	
Àmbit T.	Sant Andreu (Barcelona)
Barri i adreça	Sant Andreu - Carrer de Sant Adrià, 20 (Fabra i Coats)
Contacte	93 256 60 85 informacio@ateneuharmonia.cat
Web	http://www.ateneuharmonia.cat/
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Territori
Descripció	L'Ateneu l'Harmonia és un casal de gestió comunitària que es va posar en funcionament el setembre del 2014 al recinte rehabilitat de la Fabra i Coats del barri de Sant Andreu de Barcelona. Es defineix com un equipament social i cultural destinat a dinamitzar i desenvolupar el teixit sociocultural i a fomentar l'associacionisme tot acollint, facilitant i desenvolupant activitats adreçades a entitats, veïns i veïnes. La seva activitat quotidiana s'articula amb la programació de més de 70 tallers i cursos trimestrals de temàtica molt diversa (loga, zumba, cuina, informàtica, fotografia, manualitats, teatre, idiomes, programació especial per a infants, autodefensa feminista, etc.), espais de creació socioculturals, i també en l'acollida d'activitats generades al territori. L'Ateneu disposa també d'una programació de xerrades, conferències i debats amb el denominador comú de generar reflexions per la transformació social. A més, s'hi desenvolupen projectes comunitaris com Nadons en Harmonia, Juguem en Harmonia o la Nevera Solidària. Val la pena destacar l'estreta vinculació del projecte a l'economia social i solidària, cercant models de finançament ètic i formes organitzatives de caràcter cooperatiu. Una de les claus del projecte és la gestió comunitària, que implica el treball en xarxa de les entitats i el veïnat del territori. Aconseguir aquest espai amb aquest model de gestió no va ser fàcil. L'any 2005, veient la necessitat d'un equipament comunitari al barri, es fa formar la Federació d'Entitats Socioculturals i de Lleure de Sant Andreu de Palomar (formada per 12 entitats), que va posar sobre la taula de l'administració municipal un projecte de gestió d'un espai. Entre 2011 i 2014 la situació va esdevenir molt tensa entre la Federació d'Entitats i l'Ajuntament, però el teixit associatiu va acabar vençant les reticències oficials. El setembre del 2014, arrencaven les activitats de l'Ateneu – Casal de Barri, amb la federació d'entitats com a titular del conveni de gestió de l'equipament municipal. Podem destacar tres dimensions relacionades amb el model de gestió que fan l'Harmonia un projecte rellevant d'innovació social. En primer lloc, la vinculació al territori i la col·laboració i generació d'esdeveniments i activitats al barri. En segon lloc, la canalització de valors democràtics, participatius i d'horitzontalitat en el funcionament quotidià que es materialitzen amb l'Espai Ateneu (es convoca un mínim de 3 cops l'any), set Comissions de Treball, Grups de Treball i la Comissió Gestora (que es reuneix quinzenalment amb la representació de totes les comissions, grups de treball i l'equip de treballadores contractades per l'entitat gestora). I en tercer lloc, l'Ateneu com a espai on forjar cultura crítica, lligada a perspectives de canvi de base comunitària i construcció d'alternatives. Actualment, són 36 les entitats que habiten l'espai i es coresponsabilitzen de la seva gestió. L'Ateneu funciona avui com a espai neuràlgic de referència de la creativitat sociocultural de Sant Andreu. És a més, un puntal de la xarxa d'equipaments amb gestió comunitària de Barcelona. L'Harmonia de Sant Andreu i l'Ateneu Popular de 9Barris són dos dels equipaments més rellevants en aquest sentit i ambdós estan ubicats en barris populars del territori Besòs.

Associació de veïns i veïnes del Bon Pastor: el Banc del Temps i el Rebost Solidari	
Àmbit T.	Sant Andreu (Barcelona)
Barri i adreça	Bon Pastor Associació de Veïns i Veïnes del Bon Pastor: C/ Sant Adrià, 101 Banc del Temps: Pl. Robert Gerhard, 3 (Centre Cívic Bon Pastor) Rebost Solidari: C/ Tàrraga, 2-4
Contacte	933464618
Web	http://bonpastor.bdtonline.org/ ; https://avvbbonpastor.wordpress.com/rebost/
Tipologia	Associació de Veïns i Veïnes: Associació Banc del Temps: Innovació Social
Classificació	Economia, treball i teixits productius
Descripció	L'Associació de Veïns i Veïnes del Bon Pastor és impulsora de dos projectes rellevants: el primer Banc del Temps de Catalunya i el Rebost Solidari. El Banc del Temps de Bon Pastor, situat al Centre Cívic del barri, va ser fundat per quatre persones amb el suport de l'AV l'any 2002. Té l'objectiu de donar resposta a necessitats de la vida diària a través de l'intercanvi de feines i serveis entre persones del barri amb l'hora com a unitat d'intercanvi. Alguns dels serveis que s'intercanvien són: acompanyament d'infants a les escoles, cuidar infants o altres persones dependents, acompanyar persones grans al metge, ajudar a fer els deures, ajudar a fer la compra, petites tasques de la llar, cuidar animals, etc. A més, el banc organitza sortides, tallers, activitats i cursos de costura, manualitats, teatre, sardanes, informàtica i català entre d'altres. El 2016 ha rebut la Medalla d'Honor de la ciutat. Actualment més de 240 persones en formen part. Més enllà de l'intercanvi de serveis entre persones del barri que constitueix un model econòmic alternatiu, aquesta iniciativa ha contribuït a la coneixença, relació i cohesió social del barri. El banc del temps manté una estreta relació amb el barri i participa cada any en les festes majors, activitats del dia de la dona, altres esdeveniments del barri i activitats amb altres bancs del temps. El 2016 també ha sigut una de les quatre entitats del districte (conjuntament amb el Banc del Temps de Trinitat Vella, l'Espai Jove Garcilaso i l'Ateneu l'Harmonia) que han acollit la iniciativa "Renova la roba" que aposta per l'intercanvi de roba per fomentar el consum responsable i sostenible. L'any 2014, de la vocalia solidària d'aquesta l'associació de veïns i veïnes naixia el Rebost Solidari de Bon Pastor i Baró de Viver. Cal entendre aquest projecte en el context de la crisi en dos dels barris amb rendes més baixes de Barcelona. El 2016 el rebost atenia 120 persones derivades dels Serveis Socials, distribuint un total d'uns 10.000 quilos de productes l'any. Les persones usuàries, disposen d'un dia i hora cada 3 setmanes per recollir els aliments de forma privada per tal preservar la dignitat de la famílies que accedeixen al servei. Es tracta d'un sistema innovador, ja que no es reparteix un lot d'aliments, sinó que són les persones mateixes qui escullen què s'emporten a casa amb els punts dels quals disposen segons persones i característiques de la família. A més, cada divendres un grup de voluntaris/es reparteixen lots de fruita i verdura fresca. Molts habitants i entitats del barri (entre elles el Banc del Temps) participen en les campanyes de recollida d'aliments que organitza l'associació. L'últim any ha recollit 5 tones de menjar, la resta procedeixen del banc dels aliments de Barcelona i aportacions de supermercats. A més, si falten aliments bàsics, es compren amb els diners que guanyen organitzant sopars populars. El Rebost també té una tasca educativa i col·labora amb escoles fent xerrades i recollides d'aliments amb els alumnes fomentant el comprimis i la cohesió social de la comunitat i puntualment una escola porta verdures del seu hort al rebost. Finalment, el Rebost també té un projecte social de cuina, Endavant-tal, que es porta a terme al Centre Cívic de Baró de Viver amb els propis productes del rebost per ensenyar receptes i fomentar hàbits saludables i dietes equilibrades pels usuaris i usuàries.

Fundació Trinijove	
Àmbit T.	Sant Andreu (Barcelona)
Barri i adreça	Trinitat Vella - Turó de la Trinitat, 17
Contacte	933 459 221 fundacio@trinijove.org
Web	http://trinijove.org/
Tipologia	Fundació
Classificació	Economia, treball i teixits productius
Descripció	Trinijove es constitueix com a associació l'any 1985 amb el nom de Joves contra l'Atur de Trinitat Vella. El 1990 passa a ser una fundació amb l'objectiu d'incidir en la formació i inserció laboral de persones en situació d'atur i exclusió social, sobretot joves. Actualment segueix treballant en aquesta direcció oferint: acollida i acompanyament, informació i orientació, assessorament jurídic i legal, formació (formació ocupacional, Unitat d'Escolarització Compartida, Programes de Formació i Inserció), programes d'inserció sociolaboral, borsa de treball, promoció social i comunitària, autoocupació ajudant a crear projectes emprenedors, etc. Més enllà d'aquest serveis, sempre del tot gratuïts, la pròpia fundació actua com a empresa d'inserció oferint al mercat serveis de Jardineria i Forestal, Residus (recollida selectiva de residus i campanyes de sensibilització ambiental) i Pintura i Manteniment amb treballadors/es que es troben en situació d'exclusió laboral. Hi ha tres elements més amb els quals la fundació treballa: l'economia solidària, persones amb diversitat funcional (amb un Centre Especial de Treball) i infància i famílies (Programa CaixaProinfancia, Centre Obert Neus Puig, servei d'acompanyament a la família, etc.). Amplia la seva actuació social amb un centre d'art comunitari, futbol Trinijove, servei d'atenció social i tramitació del PIRMI entre d'altres. La Fundació aposta explícitament per treballar en col·laboració amb persones, institucions i empreses sensibilitzades en problemàtiques socials. Forma part de la Xarxa d'acollida i acompanyament per a persones immigrants a Barcelona, la Xarxa d'Economia Social (XES) i la Xarxa de Centres Oberts d'atenció a la infància i adolescència. Finalment, cal destacar el fet que la Fundació adopta una visió territorial concentrant la seva feina en barris d'especial vulnerabilitat com són Trinitat Vella i Baró de Viver, però alhora col·labora amb entitats i administracions a nivell local, autonòmic, estatal i internacional. Trinijove ha rebut nombrosos premis, entre ells la Creu de Sant Jordi i la Medalla d'Honor de la ciutat de Barcelona, que reconeixen la feina feta al llarg de més de 30 anys amb més de 6000 joves.

Menjador Solidari Gregal	
Àmbit T.	Sant Martí (Barcelona)
Barri i adreça	El Besòs i el Maresme - Rambla Prim, 22
Contacte	93 463 61 72 comedorsolidariogregal@gmail.com
Web	http://menjador-solidari-gregal.blogspot.com.es/
Tipologia	Innovació Social
Classificació	Economia, Treball i Teixits Productius
Descripció	El Menjador Solidari Gregal neix l'any 2013 després de veure les necessitats de molts veïns i veïnes del barri entorn l'alimentació. Des de llavors, el menjador ha funcionat d'una forma autogestionada, amb les donacions de gent del barri, comerciants i entitats i amb un grup de gairebé 100 voluntaris i voluntàries que serveixen 500 dinars de mitjana cada dia. En els dos primers anys de vida, es va calcular 1600 veïns i veïnes van passar pel menjador. La Cooperativa Gregal és la fundadora i gestora del projecte. En un primer moment el menjador va tenir el local a la seu de la Cooperativa Gregal, després es va ubicar al local del CAP Besòs i des del juliol del 2015 es troben a un nou local habilitat a la Rambla Prim, 22. El servei compta amb un menjador, per aquells veïns i veïnes que dormen al carrer i no tenen llar, i amb un servei de "Take away" per tots els veïns i veïnes que poden fer els àpats a casa seva, evitant així espais de segregació i dignificant al màxim la vida dels veïns i veïnes del barri. Per poder participar al Menjador Solidari Gregal com a usuari el requisit que se segueix és que es cobrin menys de 426€ per unitat familiar. Els voluntaris treballen en xarxa amb algunes ONG, com Bon Profit, i amb comerciants i altres entitats del barri que participen i col·laboren amb el projecte del menjador autogestionat. Des de 2016, el projecte s'incorpora al Pla de Barris amb l'objectiu de millorar i rehabilitar la seu actual i vincular-lo a un projecte que inclogui formació en el camp de l'hosteleria i la cuina i que pugui servir de pont amb tot el teixit empresarial del Fòrum District, facilitant, entre d'altres, la incorporació al mercat laboral a les persones aturades del barri.

Projecte Ma'isha	
Àmbit T.	Sant Martí (Barcelona)
Barri i adreça	El Besòs i el Maresme - Cristóbal de Moura, 232 (Casal del Besòs)
Contacte	
Web	http://jobesos.enxarxa.org/maisah/
Tipologia	Projecte d'una Fundació al Casal del Barri
Classificació	Transversal
Descripció	Ma'isah és un equip de criquet femení del barri del Besòs-Maresme del districte de Sant Martí de Barcelona. L'origen el trobem l'any 2012 amb un projecte de la fundació En Xarxa de reforç de català i ajuda amb els deures per a joves. Aïna Coscorolla va començar amb el grup de reforç al Casal del Besòs, però al veure que només hi anaven nois, va proposar crear un grup només de noies. En aquest grup es va començar a treballar l'autoestima, l'autoconfiança i l'expressió oral en públic. A finals del 2012 eren un grup de 12 noies, la gran majoria d'origen pakistanès, que van passar a anomenar-se Ma'isah, <i>caminar amb orgull</i> en urdú. De l'"espai de trobada" al casal del barri, van començar a fer activitats al carrer i elles mateixes van proposar crear un equip de criquet, el primer femení de l'estat espanyol. L'equip s'ha consolidat després de convèncer a les famílies i negociar un espai amb el poliesportiu municipal per poder entrenar en un camp. El 2016 l'equip està format per 15 jugadores d'entre 13 i 18 anys, la majoria d'origen pakistanès i dues marroquines, però són més de 30 noies les que hi han passat. El 2016, amb la col·laboració de l'Agència de Salut Pública de Barcelona i amb l'objectiu de no guetitzar el projecte, s'han creat dos equips de futbol femení al barri amb joves de 10 nacionalitats diferents. Les noies que formen part del projecte han augmentat la seva presència i participació al barri, així com la seva relació amb nois i noies d'origens diversos. La seva inclusió i normalització social no hagués estat possibles sense el pas previ d'un grup no-mixt, on s'ha treballat el dol migratori, la confiança, l'autoestima, l'apoderament i algunes preocupacions conjuntes de les noies. Algunes de les jugadores s'han format com a monitores de lleure i ara organitzen activitats per a altres joves del barri. Aquest grup ha guanyat visibilitat amb l'exposició de fotos de l'equip realitzada per la germana d'una de les jugadores i el premi al Projecte Col·lectiu del Districte. El projecte doncs, té una àmplia transversalitat temàtica, ja que s'hi ajunten l'esport, el català, la cohesió social, la salut, el fet de la immigració, el fet de ser dones i joves, la relació amb el barri i la participació. A més, la xarxa i col·laboració d'agents i entitats com el Casal del Barri, la fundació En Xarxa, el Pla Comunitari del Besòs, l'Agència de Salut Pública de Barcelona i el suport i reconeixement que han rebut, n'assegura la continuïtat. L'impacte social d'aquest projecte és sobretot per les famílies immigrants del barri del Besòs-Maresme, però la seva presència a la premsa ha estat important per un ampli reconeixement social. Esperen que l'impacte territorial s'expandeixi i que puguin participar en una lliga de futbol femení o jugar el primer partit de criquet amb un equip rival.

Sant Martí

Associació de Dones Àmbar-Prim	
Àmbit T.	Sant Martí (Barcelona)
Barri i adreça	El Besòs i el Maresme - Catània, 3
Contacte	933056161 932663110 mariaarancu@gmail.com anmeri@ya.com
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	Àmbar Prim és una associació de dones fundada l'any 1993 al barri del Besòs i el Maresme de Barcelona. L'objectiu de l'associació és la dinamització comunitària, la participació i integració de dones d'aquest barri popular. A través de cursos de policromats, puntaires, brodats, tapissos, pintura, ceràmica, tallers de teatre, exposicions del seu treball i sortides culturals, generen espais de confiança, relació i suport mutu que permeten a les dones grans evitar el possible aïllament i la marginació. Més enllà dels cursos i activitats organitzats per la pròpia associació, participen en esdeveniments del barri organitzats per l'Ajuntament, els Centres Cívics i altres associacions. Participen, per exemple, en la Festa Major del barri i en la Fira d'Entitats. El 2016 també han participat en la creació dels primers gegants del barri cosint els vestits i portant a la geganta Maresme en diverses cercaviles com la de la Mercè. També han treballat amb el projecte comunitari "Barris en Dansa" creant una part de l'espectacle organitzat per la companyia Lliacan que té per objectiu enfortir els llaços entre diferents barris de Barcelona a través de la dansa. A més, estan federades amb el Consell de Dones de Sant Martí i el Consell de Dones de Barcelona. Cal destacar el protagonisme de les dones Àmbar-Prim en l'exposició "El Camp de la Bota amb ulls de dona" que es va dur a terme en el marc de la programació del Centre Cívic del Besòs pel dia Internacional de les Dones (a'Dona't) el 2016. L'exposició va ser produïda per aquesta associació de dones i la Comissió Memòria i Gènere amb la col·laboració del Centre Cívic Besòs, PDC Besòs-Maresme i el Museu Blau. Va ser un projecte de recuperació de la memòria històrica, dignificació, reconeixement i visualització de les dones que havien viscut i treballat (dins i fora de casa) en aquest barri de barraques durant els anys 50 i 60. El material i les fotografies el van aportar les pròpies dones de l'associació i va ser exposat al Museu Blau el maig del 2016. Aquesta exposició, va reflectir no només la seva història, sinó la de milers de dones d'altres barris de Barcelona. És important l'impacte social d'aquesta associació en tant que dinamitza un col·lectiu de vulnerabilitat que són les dones, grans, moltes d'elles procedents de la immigració i de classe obrera. El treball per la participació, la cohesió social, la dignificació, la seva identitat i la del barri del Besòs ha fet que l'associació tingui unes 140 associades i el novembre de 2016 hagi rebut la medalla d'honor de la ciutat de Barcelona.

Escola de Persones Adultes la Verneda – Sant Martí	
Àmbit T.	Sant Martí (Barcelona)
Barri i adreça	Sant Martí de Provençals - Selva de Mar, 215 (Centre Cívic de la Verneda sant Martí)
Contacte	932565779 escola@edaverneda.org
Web	http://www.edaverneda.org/edaverneda/ http://www.edaverneda.org/edaverneda/ca/associacio-heura
Tipologia	Associació
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	El que avui és l'Escola de Persones Adultes la Verneda - Sant Martí, està formada per dues associacions (Associació de Participants Àgora i Associació de Dones Heura) i té el seu origen a finals dels anys setanta a partir de la iniciativa de veïns i veïnes del barri de la Verneda (llavors mancat de tota mena de serveis) amb ganes d'aprendre i accedir a formació. Va ser la unió de les entitats del barri, actualment constituïda legalment com a coordinadora d'entitats VERN, la que va aconseguir tirar endavant el projecte que s'insereix en la línia pedagògica de l'Escola Democràtica. Actualment, més de 150 persones voluntàries fan classe a unes 2000 persones, entre elles destaquen en quantitat immigrants, adults i dones grans. Totes les activitats de l'escola d'adult són gratuïtes i en la seva programació s'hi troben: classes d'alfabetització, llengües, preparació per a proves d'accés a la universitat, teòrica del carnet de conduir, classes de TIC, activitats culturals... totes elles amb una metodologia anomenada <i>aprenentatge dialògic</i>. Des dels seus inicis, aquest és un projecte democràtic i plural on totes les decisions es prenen de forma col·lectiva entre professors i estudiants mitjançant el diàleg, la participació i el consens en diferents òrgans de decisió (assemblea, consell de centre, coordinació i diverses comissions com la de resolució de situacions de violència de gènere o la de multiculturalitat). Per tant, els objectius de l'escola van més enllà de la formació i hi entren la convivència, la solidaritat, el reconeixement, la comunicació, la cohesió i la transformació social. Un altre element clau de l'escola és la relació amb el barri i la seva població, així la seva programació canvia segons els interessos i necessitats dels i les alumnes que han anat canviant al llarg dels anys des de la immigració dels anys seixanta fins a la immigració internacional. L'escola ha participat en les reivindicacions històriques i actuals del barri relacionades amb la manca de serveis, equipaments i dèficits urbanístics. Mostra del seu enxarxament al barri i més enllà, és la seva participació activa en la Coordinadora VERN, el Consell de Dones del Districte, el Consell Escolar del Districte, el Centre Cívic de Sant Martí, l'Associació d'Educació de Persones Adultes de Catalunya i la Federació Catalana de Voluntariat Social entre d'altres. Nombrosos premis reconeixen la tasca de l'escola. Alguns d'aquest són el Premi al Compromís Democràtic, el Premi Barcelona Associacions i el Premi a la Millor Entitat del Districte de Sant Martí. A més, és un projecte reconegut a nivell internacional i en el món acadèmic per la seva trajectòria i aportacions als moviments transformadors d'educació democràtica.

Sant Martí

VOZES	
Àmbit T.	Nou Barris, Sant Andreu, Sant Martí (Barcelona)
Barri i adreça	
Contacte	931 82 28 62 info@vozes.org
Web	http://www.vozes.org/ca/
Tipologia	
Classificació	Cohesió Social i Barris
Descripció	VOZES és un projecte que neix l'any 2005 a Barcelona i treballa per la integració i el canvi social a través de la música. Ofereix a infants i adolescents formació musical i d'instruments de forma gratuïta. A Barcelona, el projecte té lloc en 14 punts (biblioteques, escoles, instituts, espais joves, casals i centres cívics) de Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí arribant a més de 500 infants. Des de 2015 VOZES també existeix a Madrid als barris de Vallecas i Carabanchel. El projecte està liderat per Pablo González i inspirat en els sistemes d'orquestrats i cors infantils i juvenils de Veneçuela. En els diferents punts, els infants i adolescents formen corals, orquestrats simfònics i/o batucades. El 2016 s'ha celebrat el desè aniversari amb un concert amb més de 150 infants al petit Palau. És un projecte que va més enllà de la música, ja que a través d'aquesta pràctica s'incideix en la convivència, competències personals, intel·lectuals, compromís i responsabilitat, respecte a la diversitat, implicació i constància, esforç i perseverança, solidaritat, etc. El projecte salta les fronteres locals i durant el mes de juliol, s'organitza el Training Orquestral Internacional. Durant aquest mes, les orquestrats de Vozes reben altres orquestrats provinents de diferents països d'Europa i treballen un repertori comú per fer concerts conjunts a Barcelona i al país de procedència de l'orquestra visitant. Vozes també estableix relacions amb les entitats dels punts on es du a terme el projecte i rep el suport i col·laboracions de l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i convenis puntuals amb la Fundació La Caixa. El projecte ha rebut nombrosos premis com per exemple el 1r premi dels certamen per la convivència de la Xarxa 9Barris Acull (un dels altres projectes del Territori Besòs considerat rellevant), el premi Ateneus 2011, el premi Nou Barris 2012, etc. I és Considerat exemple de Bona Pràctica per la Generalitat de Catalunya i la Comissió Europea.

Taula Metropolitana d'Urbanisme de la CONFAVC	
Àmbit T.	Territori Besòs
Barri i adreça	
Contacte	932 688 980 veins@confavc.cat
Web	http://confavc.cat/
Tipologia	Confederació d'associacions
Classificació	Territori
Descripció	L'octubre de 2016, la Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya aprova la creació d'una taula metropolitana d'urbanisme de la qual en formen part Barcelona, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Sant Adrià de Besòs. Aquesta iniciativa vol d'integrar en l'urbanisme, el desenvolupament social, la sostenibilitat i el medi ambient. Malgrat ser un projecte naixent, és rellevant en tant que és l'única iniciativa del teixit veïnal que treballa a escala Besòs i busca descentralitzar l'urbanisme de Barcelona. Segons els seus impulsors, cal treballar l'urbanisme i aspectes relacionats com el transport i el medi ambient a una escala metropolitana. Destaquen, a més, que l'àrea metropolitana està mancada d'un model social conjunt. Amb aquesta taula, la CONFAVC busca una visió integradora i transversal que tingui en compte aspectes com els polígons industrials, els equipaments públics, el turismes i el comerç local, aspectes claus del Pla Director Urbanístic Metropolità (PDU). Les associacions de veïnes es mostren queixosos pel fet que l'Àrea Metropolitana de Barcelona ha fet sessions de treball pel PDU i no han integrat representants dels veïns i veïnes. És per això que volen unir forces amb una taula d'urbanisme de la CONFAVC per poder tenir veu i dialogar amb l'AMB. Tres aspectes concrets que es volen tractar des de la taula d'urbanisme Besòs són: (1) el petit comerç i la competència de la maquinista que afecta a tota la zona més enllà de Barcelona, (2) la zona de les Tres Xemeneies i el litoral de Sant Adrià de Besòs, zona que la CONFAVC i totes les associacions de veïns i veïnes consideren estratègica i on hi ha un xoc entre les propostes de l'Ajuntament de Sant Adrià i les associacions de veïns/es i (3) el crematori projectat al barri de la Catalana de Sant Adrià, que els impulsors de la taula defensen que s'ha d'instal·lar en una altra zona amb menys densitat de població.

Es recullen les notícies publicades en premsa escrita i digital entre l'1 de gener de 2016 i l'1 de febrer de 2017.

Territori Besòs

- [Barcelona i Santa Coloma de Gramenet reben 30 milions per a desenvolupament urbà del Feder](#)
- [Besòs, la gran oportunitat metropolitana](#)
- [El Besòs reivindica su turno](#)
- [Els veïns de Badalona, Santa Coloma, Sant Adrià i Barcelona treballaran junts](#)
- [Escuela de 'rockstars' \(de barrio\)](#)
- [La comarca considera insuficient la nova llei d'habitatge catalana](#)
- [La comarca es manifesta per exigir el cessament dels talls de llum](#)
- [La sala de venipunció no es mou de Sant Roc](#)
- [Las ciudades del Besòs se alían para ser un nuevo polo metropolitano](#)
- [Los barrios del Besòs como laboratorio](#)
- [Pedalada Conjunta Barcelonès Nord](#)
- [Retos y oportunidades del Besòs](#)
- [Un veí de Badalona centre viu 6 anys més que un de la Mina](#)

Badalona

- [200 nens i nenes del districte 6 de Badalona han participat aquest mes de juliol en les activitats d'estiu del programa "A la plaça! Un estiu d'art per la convivència"](#)
- [50 anys de l'enderroc del barri de barraques del Somorrostro](#)
- [Acusen Movistar de causar una "fractura digital" a Sant Roc](#)
- [Badalona aposta per la bicicleta](#)
- [Badalona revisarà les llars de quasi 300 famílies afectades per la pobresa energètica](#)
- [Badalona, declarada Vila Groga en la lluita per l'educació pública](#)
- [Badalona: any I després del laboratori de Xavier García Albiol](#)
- [De la barraca al polígon](#)
- [El comerç de Badalona abaixa persianes en contra de l'expansió de Mercadona](#)
- [Els mercats de Pomar i Sant Roc fan pinya contra els Mercadona](#)
- [Entitats denuncien la fractura digital a Sant Roc](#)
- [Gagandeep Singh: "Els sikhs som una comunitat treballadora i honesta"](#)
- [L'espai jove B2O, ubicat a la platja del Coco, es converteix aquest estiu en un lloc de referència per a joves de la ciutat](#)
- [La participación vecinal como radiografía de barrio \(Sant Antoni de Llefià\)](#)
- [Les entitats juvenils de lleure, "al límit" de la seva capacitat econòmica](#)

- [Representants de 29 municipis van participar ahir a Badalona a la jornada de debat 'El foment de l'economia social i solidària'](#)

Montcada i Reixac

- [300 persones es concentren per reclamar de nou el soterrament i per dir prou a les víctimes mortals a les vies del tren](#)
- [El govern proposarà a la Generalitat i a l'AMB crear la taula de negociació sobre el Bosc d'en Vilaró](#)
- [El PDC crea cuatro comisiones de trabajo para confeccionar propuestas de mejora para la Ribera](#)
- [La Favmir reprèn les protestes mensuals per les urgències](#)
- [La muntanya salvatge de Barcelona](#)
- [La XIC Can Cuiàs inicia una campanya de suport a les dones amb de càncer de mama](#)
- [L'Ajuntament demana la implicació ciutadana per salvar el Pla de Reixac](#)
- [L'Ajuntament participa en un projecte d'innovació social per a la inclusió mitjançant la música](#)
- [L'AV de Can Sant Joan organitza una taula rodona sobre el Rec Comtal](#)
- [L'Observatori Territori Medi Ambient denuncia un nou episodi de contaminació per part de Lafarge](#)
- ['Montcada Camina' es relança amb l'objectiu de promoure l'excursionisme i donar a conèixer l'entorn natural](#)
- [Montcada participa a les I Jornades sobre polítiques LGTBI al món local](#)
- [Presentades al Congrés dels Diputats dues proposicions no de llei reclamant el soterrament](#)
- [Som Mobilitat vol fomentar l'ús compartit del cotxe elèctric](#)
- [Unes 400 persones participen a la I Marxa pel Soterrament](#)

Sant Adrià de Besòs

- [Aigües de Barcelona no podrà tallar l'aigua a les famílies sense recursos de Sant Adrià](#)
- [Assentament de barraques a un solar de La Mina](#)
- [Casal de la gent gran, punt de trobada, activitats i serveis](#)
- [Continua el silenci a Sant Adrià sobre el procés del crematori](#)
- [El absentismo precipita la fusión del colegio y la escuela de La Mina](#)
- [El Consorci destina 150 mil euros a la creació de dos nous projectes socials](#)
- [El Consorci presenta SITUA'T a la Jornada sobre l'ocupació en els perfils més vulnerables](#)
- [El Pla de Mobilitat vol reduir l'ús de vehicles privats a Sant Adrià](#)
- [Els poliesportius travessen els mesos més complicats des que van obrir](#)
- [Enseñanza fusionará dos colegios de La Mina para reducir el absentismo](#)
- [Foscor i silenci al bloc Venus de la Mina](#)
- [La Mina renova el seu compromís amb els Drets dels infants](#)
- [La Mina suma titulats universitaris mentre concentra el 62,8% de l'analfabetisme de Sant Adrià](#)
- [L'activista veïnal M. Àngels Rosells donarà nom a la nova plaça del CAP de La Mina](#)
- [Les habilitats socials, factors claus per ser més competents socialment](#)
- [Sant Adrià avança en la protecció de las Tres Chimeneas](#)

- [Sant Adrià ha atenció més de 250 casos de pobresa energètica este 2016](#)
- [Sant Adrià, pionera en un pla d'ocupació per a dones amb fills](#)

Santa Coloma de Gramenet

- [“La moneda local fidelitzarà gran part de la despesa familiar als comerços de Santa Coloma de Gramenet”](#)
- [Almenys vuit centres públics superen el número màxim d'alumnes per aula](#)
- [Amics i amigues del Fondo neix per a millorar el barri](#)
- [Demà, trobada comunitària per afavorir la convivència als barris de la Serra d'en Mena](#)
- [El castell de les nacions](#)
- [El PAM 2016-2019 es posa en marxa](#)
- [El Pla 'Renovem els barris' de Santa Coloma de Gramenet, seleccionat per la FMC com a Bona Pràctica Municipal](#)
- [L'Ajuntament invertirà més d'un milió d'euros en noves inversions urbanístiques](#)
- [L'Ajuntament posa en marxa un cicle d'activitats contra l'homofòbia i la transfòbia i per la igualtat plena](#)
- [L'Ajuntament reclama la redacció d'un Pla de recuperació i millora ecològica del Besós](#)
- [La 'grama' ja circula per Santa Coloma de Gramenet](#)
- [La FAVGRAM dice “Basta de abusos con las tarifas eléctricas”](#)
- [La moneda local digital s'anomenarà 'Grama'](#)
- [Santa Coloma adaptarà el model de superilles als barris](#)
- [Santa Coloma estrena la seva moneda local per ajudar el petit comerç](#)
- [Santa Coloma pateix més d'un desnonament cada dia](#)
- [Santa Coloma planta cara a Endesa por los apagones](#)
- [Santa Coloma rebutja les pràctiques abusives de les companyies elèctriques](#)
- [Taula contra la pobresa energètica i garantir l'habitatge a Santa Coloma](#)
- [Una cinquena d'entitats demanen un ús social dels espais buits](#)

Barcelona

- [Aprovada una nova taxa per evitar la proliferació de pisos buits en mans de grans propietaris](#)
- [Barcelona rep 15 milions de fons europeus per reduir les desigualtats a l'Eix Besòs](#)
- [Colau proposa una Meridiana amb menys trànsit i més verda](#)
- [L'Eix Besòs rep 15 milions d'euros de fons europeus](#)
- [Veïns de Barcelona planten la llavor per a un sindicat d'inquilins](#)

Nou Barris

- [40 anys de l'ocupació veïnal que va originar l'Ateneu Popular 9 Barris](#)
- ['Ateneu Popular de Nou Barris celebra 40 anys de cabreig i circ](#)

- [Comencen les tasques per a la construcció del casal de barri de la Trinitat Nova](#)
- [El centre obert de la Fundació Pare Manel estrena local propi després de 40 anys](#)
- [El Pla de barris remodelarà l'illa Aiguablava-Portlligat](#)
- [El prodigio de Nou Barris](#)
- [Empoderament veïnal a Ciutat Meridiana per millorar l'eficiència energètica](#)
- [La història de la via Júlia, eix comercial i cívic del districte](#)
- [La Zona Nord se sent "oblidada" per la FAVB i l'Ajuntament en la pacificació de la Meridiana](#)
- [Prospe Beach: sorra, aigua i xarxa](#)
- [Què ha passat als barris obrers el 26-J?](#)
- [Sant Andreu i Nou Barris, dos districtes oblidats](#)
- [Torre Baró reclama que TMB internalitzi i millori els busos de barri](#)
- [Tres entitats de la Prosperitat s'uneixen per crear l'hort comunitari EcoVincles](#)
- [Un hort per a les persones aturades de Nou Barris](#)
- [Un llibre per trencar estereotips sobre els negocis de nouvinguts a Nou Barris](#)
- [Un nou espai familiar a les Roquetes](#)
- [Veïns expropiats de Torre Baró reclamen al Patronat de l'Habitatge solucions als problemes dels pisos](#)

Sant Andreu

- [Augmenta la pobresa en cinc dels set barris del districte](#)
- [Baró de Viver: un barri arraconat](#)
- [Comerç de proximitat: renovar-se o morir](#)
- [Dues escoles de Sant Andreu fan teatre per evitar l'abandonament escolar prematur](#)
- [El comerç andreuenc surt al carrer](#)
- [El districte de Sant Andreu serà decisiu en la incorporació de la moneda local a Barcelona](#)
- [El lloguer puja un 20% a Sant Andreu en només un any](#)
- [Els "Catas" fa 150 anys que promouen la cultura a Sant Andreu](#)
- [Els botiguers andreuencs somriuren al comerç local](#)
- [Els botiguers andreuencs somriuren al comerç local](#)
- [Els eixos comercials critiquen l'obertura de nous supermercats](#)
- [Els petits comerciants de Sant Andreu, en alerta per l'increment d'hipermercats](#)
- [Entorns de la presó de Trinitat Vella](#)
- [Joves del Bon Pastor, Baró de Viver i la Trinitat Vella expressen els seus somnis a través del grafit i el collage](#)
- [L'Ajuntament invertirà 20 milions d'euros al Bon Pastor i Baró de Viver aquesta legislatura](#)
- [L'associació veïnal Sant Andreu Sud es mostra contrària a la reducció de carrils de l'avinguda Meridiana](#)
- [L'elitització del lloguer a Sant Andreu](#)
- [La Casa Bloc potencia l'ús social i tindrà més tipus d'habitatges i un restaurant escola](#)
- [La primera fase de creació del cens d'habitatges buits inclou Bon Pastor i Baró de Viver](#)
- [La vida de les dones de la Trinitat Vella durant els anys 60 i 70](#)
- [Les famílies de la Sagrera reclamen un institut públic per al curs 2019-2020](#)
- [Matí d'estrena a la Cinètika](#)
- [No volen ser veïns de segona](#)
- [Nou Mercat a Bon Pastor](#)

- [Obre el primer espai de cotreball municipal](#)
- [Primera Nevera Solidària contra el malbaratament](#)
- [Rebost Solidari Bon Pastor](#)
- [Renova i intercanvia la teva roba en quatre punts de Sant Andreu](#)
- [Sant Andreu estrena un “skatepark” al barri de Baró de Viver](#)
- [Sant Andreu estudia limitar l'obertura de nous Mercadonas](#)
- [Sant Andreu i Nou Barris, dos districtes oblidats](#)
- [Sant Andreu inaugura la primera nevera solidària a Catalunya](#)
- [Tres propostes per conèixer Sant Andreu a fons](#)
- [Trinitat Vella, barri ocupat](#)
- [Un nou pla de comunicació per ajudar i protegir el comerç de proximitat](#)
- [Un nou pla de comunicació per ajudar i protegir el comerç de proximitat](#)
- [Una nevera solidària oberta al públic](#)
- [Usuaris de Sinèrgics ensenyen costura, robòtica o risoteràpia a escolars](#)
- [Usuaris de Sinèrgics ensenyen costura, robòtica o risoteràpia a escolars](#)
- [Vecinos y concejales de Barcelona cortan el paso de trenes por la estación de Sant Andreu](#)
- [Xoc d'opinions sobre la remodelació de la Meridiana](#)

Sant Martí

- [Apoderades a cop de bat](#)
- [Aturat un desnonament al barri del Besòs](#)
- [Caminar con orgullo](#)
- [Cassolada al Poblenou contra la massificació turística](#)
- [Cooperativa Gregal. Nou projecte de menjador social vinculat a un projecte de formació/ocupació en el ram de l'hostaleria](#)
- [Criquet femení pioner](#)
- [De chabola... a hotel](#)
- [El Pla de Barris ja està plenament desenvolupat](#)
- [Els veïns de Pere IV proposen donar-hi continuïtat i reorientar el 22@ a l'economia social](#)
- [Els veïns del Besòs no volen que es perdi el complex esportiu amb el nou edifici d'habitatge públic](#)
- [La síndrome Barceloneta s'estén pel Poblenou](#)
- [Nou procés participatiu per decidir el futur del carrer Pere IV](#)
- [Tango con acento catalán](#)
- [Veïns del Poblenou “es planten” contra la invasió del turisme i ocupen un solar](#)

